

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ADANA'DA YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİLERİN MAHALLEYE
BAĞLILIKLARININ VE KENT KİMLİĞİNİN PSİKOLOJİK İYİ
OLUŞLARINA ETKİSİ**

Sinan OĞAN

1. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ

2. Tez Danışman: Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Meltem GÜLER (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Seyda MAVRUK ÖZBİÇER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / Kasım 2021

ONAY

T.C.

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

2017100197 numaralı öğrencimiz olan **Sinan OĞAN** tarafından hazırlanan “Adana’da Yaşayan Suriyeli Mültecilerin Mahalleye Bağlılıklarının ve Kent Kimliğinin Psikolojik İyi Oluşlarına Etkisi” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından OYBİRLİĞİ ile PSİKOLOJİ Anabilim dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmzalı evrakın aslı enstitü müdürlüğündedir.

Asıl üye- Üniv. İçi- Jüri Başkanı- 1. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ

İmzalı evrakın aslı enstitü müdürlüğündedir.

Asıl Üye-Üniv. Dışı-Jüri Üyesi-2. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU

İmzalı evrakın aslı enstitü müdürlüğündedir.

Asıl Üye- Üniv. İçi-Jüri üyesi: Jüri Üyesi: Prof. Dr. Khaladdin İBRAHİMLİ

İmzalı evrakın aslı enstitü müdürlüğündedir.

Asıl Üye-Üni. Dışı-Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Meltem GÜLER (Çukurova Üniversitesi)

İmzalı evrakın aslı enstitü müdürlüğündedir.

Asıl Üye-Üniv. İçi-Jüri üyesi: Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Seyda MAVRUK ÖZBİÇER

Yukarıda imzaların adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

İmzalı evrakın aslı Enstitü Müdürlüğündedir.

20/11/2021

Doç. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümleri tabidir.

İTHAF

“Sınırları aşarak başka bir ülkeye gelmek zorunda kalan tüm refakatsiz çocuklara”

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi

beyan ederim.

20/11/2021

Sinan OĞAN

TEŞEKKÜR

Çalışmanın zor bir sürecin ürünü olduğunu belirterek başlamalıyım. Bir yandan çalıştığım alanın göç alanı olması, bir yandan da akademik soru işaretlerimin bu alanda ilerlemesi bu çalışmayı ortaya çıkardı.

Bu soru işaretlerimi gidermemde destek olan tez danışmanlarım Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ ve Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU'na; sahayı anlaşılır kılmamda yanımda olan ve bana yol gösteren, destek olan arkadaşlarım Madaa ALHAJİ, Ali GAZİOĞLU ve Hüseyin ELHASAN'a; destek olan, her sürecime katkı sunan aileme ve bu yolda yoldaş olup sorularımın heyecanını paylaştığım Sare ÖZTÜRK'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Ancak yine de buradan da bir teşekkür ihtiyacı içerisindeyim. İyi ki varsınız!

20/11/2021

Sinan OĞAN

ÖZ**ADANA’DA YAŞAYAN SURIYELİ MÜLTECİLERİN MAHALLEYE BAĞLILIKLARININ VE KENT KİMLİĞİNİN PSİKOLOJİK İYİ OLUŞLARINA ETKİSİ****Sinan OĞAN****Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Ana Bilim Dalı****1. Danışman: Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ****2. Danışman: Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU****Kasım 2021, 139 sayfa**

2011 yılında Suriye’de başlayan ve kısa sürede sönümlenmek yerine iç savaşa dönüşen Suriye krizi milyonlarca insanın yerinden edilmesine, yüzbinlerce insanın yaralanmasına ve hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Savaşın şiddetlenmesinden kısa bir süre sonra göç eden 3.7 milyonun üzerinde kişi Türkiye’de geçici koruma statüsü altında yaşamaktadır. Türkiye’nin 81 ilinde çeşitli nüfus yoğunluklarıyla var olan geçici koruma altındaki Suriyelilerin çok büyük bölümü kent alanlarında yaşamaktadır. Çalışmanın amacı Adana’da yaşayan Suriyelilerin mahalleye bağlılıkları ve kent kimliğinin psikolojik iyi oluşlarına etkisini ve bunu etkileyen faktörleri araştırmaktadır. Çalışmada 149 Suriyeli katılımcı ile görüşülmüştür. Araştırmada Arapça’ya çevrilen “Sosyo-Demografik Bilgi Formu”, “Mahalleye Bağlılık Ölçeği”, “Kent Kimliği Ölçeği”, “Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeği-ÇBPİO” kullanılmıştır. Katılımcıların %73,8’si 5 yıldan uzun süredir Türkiye’de yaşıyor, %59,1’i 5 yıldan uzun süredir Adana’da yaşıyor. Katılımcıların %37,6’sı 5 yıldan uzun süredir şu anda yaşadığı mahallede yaşıyor ve yaşadıkları bu mahalleyi tercih etmelerinin sebebi ekonomik sebepler ve tanıdıklarının aynı mahallede ikamet etmesidir. Kent Kimliği ölçeği ile Mahalleye Bağlılık arasında orta düzeyde negatif yönde ($r = -0,43$) bir korelasyon olduğu, mahalleye bağlılık arttıkça kente bağlılığın azaldığı görülmektedir. Kent Kimliği ile ÇBPİO arasında negatif yönde zayıf korelasyon ($r = -0,17$) olduğu görülmektedir. Mahalleye Bağlılık ile ÇBPİO toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde korelasyon ($r = 0,55$) olduğu

görülmektedir. Mahallede ikamet süresi, sosyo-ekonomik statü, mahallede mülteci yoğunluğu, ayrımcılığa maruziyet, Türkçe dil bilgisi psikolojik iyi oluş düzeylerini etkileyen faktörler olarak saptanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, mahalleye bağlılık arttıkça psikolojik iyi oluşun arttığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriye, göç, mahalleye bağlılık, kent kimliği, psikolojik iyi oluş



ABSTRACT**THE EFFECT OF NEIGHBORHOOD ATTACHMENT AND URBAN IDENTITY
OF SYRIAN REFUGEES LIVING IN ADANA ON THEIR PSYCHOLOGICAL
WELL-BEING****Master Thesis, Department of Psychology****1. Advisor: Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ****2. Advisor: Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU****November 2021, 139 pages**

The Syrian crisis, which started in Syria in 2011 and turned into a civil war instead of ending in a short time, caused millions of people to be displaced, hundreds of thousands of people injured and lost their lives. More than 3.7 million people who immigrated shortly after the escalation of the war live under temporary protection status in Turkey. The vast majority of Syrians under temporary protection, who exist in 81 provinces of Turkey with various population densities, live in urban areas. The aim of the study is to investigate the effects of the commitment to the neighbourhood and urban identity of Syrians living in Adana on their psychological well-being and the factors affecting this. 149 Syrian participants were interviewed in the study. "Socio-Demographic Information Form", "Neighborhood Attachment Scale", "Urban Identity Scale", "Multidimensional Psychological Well-Being Scale-MPWBS" translated into Arabic were used in the research. 73.8% of the participants have been living in Turkey for more than 5 years, 59.1% have been living in Adana for more than 5 years. 37.6% of the participants have been living in the neighborhood they currently live in for more than 5 years and the reason they prefer this neighborhood is because of economic reasons and their acquaintances living in the same neighborhood. It is seen that there is a moderate negative correlation ($r = -0.43$) between the urban identity scale and commitment to the neighborhood, and as the loyalty to the neighborhood increases, the loyalty to the urban decreases. It is seen that there is a weak negative correlation ($r = -0.17$) between the urban identity and the MPWBS. It is seen that there is a moderate positive correlation ($r = 0.55$) between the commitment of the neighborhood and the total score of the MPWBS. Duration of residence in the neighborhood, socio-economic status, density of refugees in the neighborhood, exposure to discrimination, Turkish grammar were determined

as factors affecting psychological well-being levels. The results obtained from the study show that as commitment to the neighborhood increases, psychological well-being increases.

Keywords: Syria, migrant, neighborhood attachment, urban identity, psychological well being



ÖN SÖZ

Mekân üzerine düşünme, üretme fikri son yıllarda artmaktadır. Bu artış mekânın kendine has tarafını illaki yaratacaktır. Bu çalışmada da mekân üzerindeki göçmenleri düşünerek bu çalışmanın ortaya çıkmasını amaçladım.

Her taşın, her sokağın, her mahallenin, her kentin bize söyleyecekleri var. Bu söylenenler için belki biraz daha kulak kabartmak, dinlemek gerekiyor. Bir arada, beraber yaşamı örmek gerekiyor.

Her çocuğun, her kadının, her engellinin, her yaşlının, her göçmenin bize söyleyecekleri var. Bu söylenenler için belki biraz daha kulak kabartmak, dinlemek ve hatta yeni bir dil öğrenmek gerekiyor. Bir arada, beraber yaşamı örmek gerekiyor.

Bu yüzden bu çalışmanın da mekân, kent, göç çalışmalarına katkı sağlaması bekleniyor.

Sinan OĞAN

İÇİNDEKİLER

KAPAK	I
ONAY	II
İTHAF	III
ETİK BEYANI	IV
TEŞEKKÜR	V
ÖZ	VII
ABSTRACT	VIII
ÖN SÖZ	X
KISALTMALAR	XIV
TABLolar LİSTESİ	XV
ŞEKİLLER LİSTESİ	XVI
EKLER LİSTESİ	XVII

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Arka planı	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Problemi	4
1.4. Araştırmanın Alt Problemleri	4
1.5. Araştırmanın Önemi	4
1.6. Araştırmanın Hipotezleri	4
1.7. Araştırmanın Sayıltıları	5
1.8. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	5
1.9. Tanımlar.....	5

BÖLÜM II

GÖÇ VE GÖÇ OLGUSUNA İLİŞKİN KAVRAMSAL TARTIŞMALAR

2.1. Göç.....	7
---------------	---

2.2. Göç Türleri	9
2.2.1. İç Göç	9
2.2.2. Dış Göç	9
2.3. Göçmen.....	10
2.4. Sığınmacı	11
2.5. Mülteci.....	11
2.6. Şartlı Mülteci	13
2.7. İkincil Koruma.....	14
2.8. Geçici Koruma.....	15
2.9. Suriyelilerin Türkiye'deki Statüsü.....	15
2.10. Göç ve Kentsel Mekân	16
2.10.1. Mekân Kavramı Üzerine Teorik Tartışmalar	16
2.10.2. Kentsel Mekânda Psikoloji Çalışmak.....	18
2.10.3. Yere Bağlılık ve Yer Kimliği	20
2.10.4. Kendileme ve Bağlantı Kurucu Nesne	24
2.11. Psikolojik İyi Oluş	28
2.12. Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapıya Etkileri.....	31
2.13. Göçün Göçmenler Üzerindeki Etkileri	37
2.14. Suriye Göçünün Yönü: Adana.....	41
2.15. Alanda Yapılan Benzer Çalışmalar	47

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı	54
3.2. Araştırmanın Modeli.....	54
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	54
3.4. Araştırmanın Yapılışı	55
3.5. Veri Toplama Araçları.....	55

3.5.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu	56
3.5.2. Mahalleye Bağlılık Ölçeği	56
3.5.3. Kent Kimliği Ölçeği	56
3.5.4. Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeği	56
3.6. Verilerin Analizi	57

BÖLÜM IV

BULGULAR

4. BULGULAR	58
-------------------	----

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Çeşitli Değişkenlere göre Mültecilerin Mahalleye Bağlılık ve Kent Kimliğine İlişkin Tartışma ve Yorum	82
5.2. Çeşitli Değişkenlere göre Mültecilerin Psikolojik İyi Oluşlarına İlişkin Tartışma ve Yorum	86
5.3. Çalışmanın kısıtları	87
5.3.1. Muhaberat Endişesi	87
5.3.2. Sosyal Yardımların Kesilme Endişesi	88
5.3.3. Geri Gönderilme Endişesi	88
5.3.4. Covid-19 Salgını	89

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar	90
6.2. Öneriler	92
KAYNAKÇA	94
EKLER	103

KISALTMALAR

ÇBPIO:	Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeği
GBM:	Geçici Barınma Merkezi
IOM:	Uluslararası Göç Örgütü
MD:	Major Depresyon
SES:	Sosyo-ekonomik Statü
TSSB:	Travma Sonrası Stres Bozukluğu
UNHCR:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Psikolojik İyi Oluş.....	29
Tablo 2. Göç Süresinde Ruh Sağlığını Etkileyen Faktörler	39
Tablo 3. Katılımcıların demografik özellikleri.....	58
Tablo 4. Katılımcıların sosyo-ekonomik özellikleri.....	60
Tablo 5. Katılımcıların göç ve mahalle ile ilgili tanımlayıcı özellikleri.....	61
Tablo 6. Katılımcıların yaşadıkları mahalleyi nasıl seçtikleri sorusuna verdikleri yanıtlar.....	61
Tablo 7. Katılımcıların göç ile ilgili yaşantısal özellikleri	63
Tablo 8. Mahalleye Bağlılık Ölçeğinin Madde yanıt Dağılımı	64
Tablo 9. Kent Kimliği Ölçeğinin madde yanıt dağılımı	66
Tablo 10. Çok-Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeğinin madde yanıt dağılımı	67
Tablo 11. Kullanılan Ölçek Puanlarının Dağılımı.....	68
Tablo 12. Kullanılan Ölçeklerin Birbirleri ile Korelasyonu	70
Tablo 13. Mahalleye Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçek düzeylerini etkileyen demografik faktörler	74
Tablo 14. Mahalleye Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçek düzeylerini etkileyen sosyo ekonomik faktörler	75
Tablo 15. Mahalleye Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçek düzeylerini etkileyen göç ile ilgili faktörler	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye'de yaşayan Suriyeli Mültecilerin sayısal olarak ilk 10 ile dağılımı.....	43
Şekil 2. Suriyeli Girişimcilerin yoğunlukla bulunduğu sokaktan fotoğraflar	44
Şekil 3. Suriyeli Girişimcilerin Yoğun Bulunduğu Güzergah	44
Şekil 4. “Temas” Fotoğraf	45
Şekil 5. Fotoğraf.....	46
Şekil 6. Kullanılmış ve Yeniden Satılan Ürünlerin Gösterildiği Fotoğraf.....	47
Şekil 7. Yaş grupları içinde Çok Boyutlu Psikolojik Esenlik ve Kent Kimliği ölçeği arasındaki korelasyon-saçıntı grafiği.....	72
Şekil 8. Yaş grupları içinde Çok Boyutlu Psikolojik Esenlik ve Mahalleye Bağlılık ölçeği arasındaki korelasyon-saçıntı grafiği.....	72
Şekil 9. Yaş grupları içinde Kent Kimliği ve Mahalleye Bağlılık ölçeği arasındaki korelasyon-saçıntı grafiği.....	73
Şekil 10. Yaş gruplarına göre Kent Kimliği, Mahalleye Bağlılık ve ÇBPIÖ puan ortalamalarının dağılımı	79
Şekil 11. Cinsiyete göre Kent Kimliği, Mahalleye Bağlılık ve ÇBPIÖ puan ortalamalarının dağılımı.....	80
Şekil 12. Mahallede ikamet süresine göre Kent Kimliği, Mahalleye Bağlılık ve ÇBPIÖ puan ortalamalarının dağılımı	801

EKLER LİSTESİ

EK A. Etik Kurul Onayı.....	103
EK B. Tez Etik Onay E-Postaları.....	105
EK C. Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Kullanım İzni	108
EK D. Mahalleye Bağlılık ve Kent Kimliği Ölçeği Kullanım İzni	109
EK E. Sosyo Demografik Bilgi Formu (Türkçe)	110
EK F. Mahalleye Bağlılık Ölçeği	113
EK G. Kent Kimliği Ölçeği.....	114
EK H. Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeği.....	116
EK I. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı ...	118
EK İ. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni Yazısı....	119
EK J. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzni İçin Adana İl Göç İdaresi Müdürlüğüne İzin İstek Yazısı... 120	
EK K. Adana İl Göç İdaresi Müdürlüğü İzin Yazısı.....	121
EK L. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Tarafından Kabul Edilen İstek Yazısı	122

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Arka planı

Ülkemizde göç olgusu hemen hemen birçok yurttaşın karşılaştığı bir pratiktir. Bu durumun en günceli de kitlesel Suriye göçüdür. Bu pratik çok yaygın olmasına rağmen sosyal bilimler alanında aynı ölçüde yer bulamamıştır. Göç insanların yaşamlarında çok yönlü değişikliklere neden olmaktadır, antropoloji, sosyoloji, hukuk, mimarlık, coğrafya, tıp, halk sağlığı, sosyal hizmetler, psikoloji vb. gibi birçok disiplinin konu üzerinde bilgi üretmesi gerekmektedir. Göç sonrası yeni mekâna yerleşme, barınma, uyum, sosyal ve siyasal haklar, koruma hizmetlerine erişim, yeni mekânda gündelik ihtiyaçların karşılanması, sosyal hayata katılım birçok disiplinin bilim alanına girmektedir. Birçok disiplini ilgilendiren “göç” olgusu özellikle son yıllarda psikoloji biliminin çalışma alanı içinde giderek daha çok yer almaktadır.

2011 yılının Mart ayında Suriye'nin Deraa bölgesinde başlayan hükümet karşıtı barışçıl gösteriler kısa zaman içinde ülkenin birçok yerinde eylemsellik bularak aktif silahlı çatışmalara dönüşmüştür. Yaşanan eylemsellikler sönmek yerine daha şiddetli çatışmalara, insan hakkı ihlallerine, zorla yerinden edilmelere kadar birçok travmatik süreci beraberinde getirmiştir. Türkiye Suriye ile komşu ülke olması ve en uzun sınır uzunluğuna sahip olması gibi gerekçelerle 29 Nisan 2011 tarihinden itibaren birçok Suriyeliye göç sonrası mekân olmuştur. Türkiye, yaşanan bu savaş sürecinde açık kapı politikası uygulamış ve kitlesel göçe izin vermiştir.

2011 yılından günümüze Suriye'de sıcak çatışmaların hala devam etmesi, güvenli alanların oluşturulamaması, Suriye'deki mevcut siyasi kriz ve güvenlik tehdidi nedeniyle başka ülkelere sığınanlar ülkelerine dönememiştir. UNHCR'nin 11 Kasım 2020 tarihinde yayınladığı verilere göre 3.6 milyonun üzerinde yerinden edilmiş Suriyeli Türkiye'de yaşamaktadır (UNHCR, 2020).

Türkiye konumu itibarıyla insan hak ihlallerinin sık yaşandığı, güvenlik zaafı olan ülkelerden bireysel veya kitlesel göç almaktadır. Suriyelilerin kitleler halinde Türkiye'ye gelmeye başladığı 2011 yılında toplam 58.018 yabancıların olması, bu sayının 2019 sonunda 4 milyonu aşması, yönetimsel ve toplumsal alanda yaşanan durumu anlamak bakımından önemli bir referans konusu olarak anlaşılabilir (Erdoğan, 2020). Ekonomik sebepler nedeniyle

İstanbul, Ankara, İzmir gibi uzak illere de önemli sayıda göç yaşanmış olsa da sınıra yakınlığı sebebiyle birçok Suriyeli Hatay, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Adana, Mersin gibi illeri kendilerine yaşama alanı olarak seçmişlerdir

Adana da Suriyeli mültecilerin önemli oranına mekân olan kentlerden biridir. Adana'nın diğer illere nazaran iklim şartlarının elverişli olması, geniş tarım sahalarına sahip olması, sosyal ilişkileri, konut ucuzluğu ve sınıra yakın olması gibi sebeplerle göç edenler için 'cazip' bir konum görünümündedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 30 Eylül 2021 tarihinde açıkladığı verilere göre 254.065 kayıtlı Suriyeli Adana'da ikamet ederek, Adana nüfusunun %11.3'lik dilimini oluşturmaktadır. Geçici koruma altına alınan Suriyelilerin barınması için sınıra yakın yerlerde geçici barınma merkezleri oluşturulduysa da hâlihazırdaki verilerde 52.179 kişi geçici barınma merkezlerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Adana'da bulunan Sarıçam Geçici Barınma Merkezi de 17.353 kişilik mevcudiyetiyle en yoğun kamp özelliğini göstermektedir (GİGM, 2021). Verilen oranlar doğrultusunda göçle birlikte gelen Suriyelilerin %98'inin üzerinde bir nüfus kentlerde yaşamlarını sürdürmektedir.

Adana'da en çok Suriyelinin barındığı iki merkez ilçe Seyhan ve Yüreğir'dir. Suriyeli mültecilerin Adana içindeki mekânsal olarak yoğunlaşmalarını gösteren resmi bir veri yayımlanmasa da daha çok Suriyelilerin en yoğun yaşadığı mahalleler Seyhan ilçesinin güneyinde konumlanan Mirzaçelebi Caddesi ve Kıbrıs Caddesi boyunca uzanan mahalleler olarak bilinmektedir. Bu alanda yer alan Kocavezir, Mirzaçelebi, Meydan, Dumlupınar, Gülpınar, Yeşilyuva mahalleleri, bu alanın biraz kuzeyinde yer alan Denizli ve Narlıca mahalleleri, yine Güney Seyhan'da Şakırpaşa; Yüreğir ilçesinde ise Anadolu, Yamaçlı, Cumhuriyet, Çamlıbel ve Kışla mahalleleri Suriyeli mültecilerin mekânsal anlamda yoğunlaştıkları yerler olarak gözlenmiştir. Resmi olmayan bilgiye göre Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde 190.000'e yakın geçici koruma altında Suriyelinin yaşadığı tahmin edilmektedir.

Bu mahalleler genellikle kentin eski merkezine yakın, kullanım değeri düşük olan konutlardır. Bu yüzden genellikle daha düşük gelirli geniş halk kitlelerinin yaşadığı bir muhitken göç sonrası Suriyelilerin de daha fazla taşındığı bir yer haline gelmiştir. Doğu-Batı yönünde uzanan Mirzaçelebi Caddesi yukarıda sayılan Kocavezir, Mirzaçelebi, Gülpınar, Dumlupınar, Yeşilyuva ve Meydan mahallelerinin sınırını oluşturmakla birlikte Suriyeliler nazarında sosyoekonomik ilişkilerin en yoğun yaşandığı yer olmaktadır. Suriyeliler arasında "Sharie Suri (Suriyeliler Caddesi)" olarak adlandırılan bu yer Suriyelilerin günlük pratiklerini sergilediği, ekonomik ilişkileri yürütebildiği, yemek yeme, alışveriş yapma, sosyal ilişkilerini

karşılayabildikleri bir yer konumundadır. Yine Yüreğir'deki mahallelerde bulunan ve Suriyeli girişimcilerin açtığı işletmelerin yoğun olduğu caddeler de bulunmaktadır. Kent merkezinin çeperlerinde oluşan bu sosyo-mekânsal ayrışma ve etnik kentsel adacığın yaratılmasında kuşkusuz ki göç önemli bir neden olarak gelmektedir. Suriyeli mültecilerin aynı mahalleyi tercih ederek mekânsal yoğunlaşma gerçekleştirmeleri zorunluluk ve gönüllülük gibi iki zıt kavramla açıklanabilir. Kente yeni gelenlerin fazla tercih imkânlarına sahip olamaması, dil bilmemeleri, kaynaklarının kısıtlı ve sosyal sermayelerinin farklı olması sebebiyle bir arada ve kent bütününden ayrı yerleşimler oluşturmaktadır (Logan, 2002, aktaran Savran, 2020). Savran (2020)'a göre toplumdaki azınlık da dezavantajlı sosyal gruplar da kendi istekleriyle bir araya toplanmış ve kentsel olarak ayrılmış gibi gözüküyor olsa da bu durumu zorunlu kılan dış unsurlar daima mevcuttur. Göçmenlerin bu alanları yaratmaları kimi Türkiyeliler tarafından tepkiyle karşılanırken yaratılan bu alanların göçmenlerin mahalleye ve kente bağlılık geliştirip geliştirmediği, geliştirmeleri halinde bu durumun psikolojik iyi oluşlarını etkileyip etkilemediği bu çalışmada tartışılacaktır. Yine ayrıca kentin fiziksel yapısıyla kurulan ilişkinin ne şekilde olduğu, mahalleye bağlılıkla kente bağlılığın fark gösterip göstermediği ve yaygın olarak söylenildiği gibi Suriyelilerin bir arada yaşamasının psikolojik iyilik haline etki edip etmeyeceği incelenecektir. Çünkü göçmenlerle yapılan çalışmalarda üzerinde önemle durulması gereken konulardan biri de mekâna bağlılıktır. Göç eden kişiler (mülteciler, sığınmacılar, göçmenler vd.) özellikle travmatik bir şekilde daha önceki mekânlarından ayrılmak zorunda kalmışlarsa yeni mekân daha önemli hale gelmektedir. Mekâna bağlılık ve aidiyet duygusu çevresel doyumu artırıcı bir işleve sahip; mekâna ve kente uyumu da kolaylaştıran bir durumdur. Kök salma süreci, bireylerle çevresel öğeler arasındaki psikososyal mesafeyi azaltmakta, onları katılıma teşvik etmektedir. Kentsel doyumu düşük olan kişi ve gruplar kente bağlanamamakta, kente uyum sağlayamamakta, yaşam alanı olan kent onlar için daha zor bir sürecin karşılığı olma özelliğini göstermektedir.

Yani ülkelerini terk edip, daha güvenli bir şart altında başka ülkeye göç etmek zorunda kalan mülteciler göç gerçekleştirerek mekânlarını kaybederler. Kaybolan mekân, kimlik örüntüsünden önemli birini zedeler. Bu yüzden yeni mekânlarda kimliğini yaşatma, hafızasını sürdürme amacıyla “kendilik duygularını” yaşatan mekânlar oluşturulur. Oturdukları evlere bayrak asar, oturma düzenini eskisi gibi kurar, açtıkları işletmelere eski yerleşim yerlerinden mekân isimleri koyar, yemek yeme alışkanlıklarını devam ettirir, anadillerinde konuşur ve aynı mahallede otururlar.

Suriyeli mültecilerin bir arada yaşama motivasyonunu, mahalleye, kente ve birbirlerine dair gelecek projeksiyonlarını irdeleyerek sosyal psikoloji ve çevre psikolojisini anlamaya yönelik çalışmalar yapmak ülkemizde yaşanan göç olgusunu farklı boyutları ile değerlendirmeye katkı sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Suriyeli mültecilerin mahalleye bağlılıkları ve kente dair kurdukları kimlik örüntüsünün psikolojik iyi oluşlarına etkisini belirlemek amacı ile gerçekleştirilmiştir.

1.3. Araştırmanın Problemi

Adana’da yaşayan Suriyeli mültecilerin mahalleye bağlılıkları ve kente dair oluşturdukları kent kimlikleri psikolojik iyi oluşlarını etkilemekte midir?

1.4. Araştırmanın Alt Problemleri

Suriyeli mültecilerin psikolojik iyi oluşlarını etkileyen demografik, sosyo-ekonomik ve göçle ilgili faktörler nelerdir?

1.5. Araştırmanın Önemi

Araştırma sosyal psikoloji ve çevre psikolojisi alanında ‘kendileme’, ‘kent kimliği’, ‘mahalleye bağlılık’ kavramları üzerinden ilerletilmiştir.. Mültecilerin mahalleye bağlılıkları ile kent kimliği arasında bir ilişki olup olmadığı; fiziksel mekanlarla kurdukları ilişkinin psikolojik iyi oluşlarına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. En temelinde güvenlik kaygıları sebebiyle ülkemize gelen Suriyeli mültecilerin Adana’da mekânsal olarak yoğunlaştıkları veya daha tikel şekillerde yaşadıkları mahallelerdeki yaşantı da incelenmiştir. Adana’da kimi yerlerde mekânsal anlamda yoğunlaştığı düşünülen Suriyelilerin mekâna uyumu, mekânın göçmenler üzerindeki etkisi, göçmenlerin mekân üzerindeki etkileri, mekânı yeniden üretmeleri irdenelerek göç sonrası uyum sürecine dair yerel yönetimlere, yerli halka öneriler sunmak mümkün olacaktır. Geçici koruma adı altında statülendirilen fakat bu geçiciliğin kalıcılığa dönüşüp dönüşmeyeceğinin emareleri anlaşılmaya çalışılacaktır.

1.6. Araştırmanın Hipotezleri

Ana Hipotez

H1. Suriyeli mültecilerin mahalleye bağlılıkları ve kent kimlikleri psikolojik iyi oluşlarını yordamaktadır.

Alt Hipotezler:

- H1. Suriyeli mültecilerin mahalleye bağlılıkları ve kent kimlikleri arasında ilişki vardır
- H2. Suriyeli mültecilerin mahalleye bağlılıkları ile psikolojik iyi oluşları arasında ilişki vardır
- H3. Suriyeli mültecilerin kent kimlikleri ile psikolojik iyi oluşları arasında ilişki vardır
- H4. Demografik etkenler ile psikolojik iyi oluş arasında ilişki vardır
- H5. Sosyo-ekonomik etkenler ile psikolojik iyi oluş arasında ilişki vardır
- H6. Göç ile ilgili etkenler ile psikolojik iyi oluş arasında ilişki vardır.

1.7. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların sorulan soruları içtenlikle doğru cevapladığı varsayılmaktadır.

1.8. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma Adana'nın Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde ikamet eden geçici koruma altında bulunan 18 yaş üstü yetişkin Suriyelileri kapsamaktadır. Araştırma için seçilen örneklemin Türkiye evrenini tam olarak temsil etmediği düşünülmektedir. Araştırmada irdelenen tanımlayıcı bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen sosyo-demografik bilgi formu ve mahalleye bağlılık ölçeği, kent kimliği ölçeği ve çok boyutlu psikolojik iyi oluş (eselik) ölçeğiyle sınırlıdır.

1.9. Tanımlar

Göç: “Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi” (IOM, 2013, s. 35) süreci göç olarak tanımlanmaktadır.

Mülteci: “İrkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmesi, 1967)

Geçici Koruma: “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde

bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014, madde 3) geçici koruma olarak adlandırılır. Türkiye Cumhuriyeti Suriye Arap Cumhuriyeti’nde yaşanan savaş nedeniyle kitlesel veya bireysel olarak sınırları geçmek zorunda kalan Suriye vatandaşlarını, vatansızları ve Suriye’de bulunan mültecileri geçici koruma altına almıştır.

Mahalleye bağlılık: Mahalle kavramı TDK web sitesinde hem bir fiziksel alanı hem de fiziksel alan üzerindeki insanları kapsar. İlk anlamına göre “bir şehrin bir kasabanın, büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri”, diğer anlamı ise “bu parçalarda oturan insanların tamamı” olarak anlam bulur (Türk Dil Kurumu, 2021). Mahalleye bağlılık kavramı bu isimle literatürde sıkça karşımıza çıkmasa da insanın yaşadığı yerle, oda, ev, apartman, sokak, mahalle, kent ile olan ilişkisi çevre psikolojisi tarafından ilgiye mazhar olmuştur. İnsanın özel, yarı kamusal ya da kamusal alanla ilişkisi dinamik bir ilişki olduğu varsayılmaktadır. Mahalleye bağlılık kavramı da yere bağlılık çalışmalarından doğan bir kavramdır ve kişinin mahallesiyle kurduğu ilişkiye gönderme yapar.

Kent Kimliği: Kent kimliği kent imajını etkileyen; her kentte kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; kentlilerin oluşturduğu; sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan anlam yüklü bütünlüktür (Çöl, 1998).

Psikolojik iyi oluş: Bireyin hem kendisine hem geçmişine, büyüme ve gelişme kapasitesine, yaşantısının amaçlarına ve anlamlılığına, diğer bireylerle kurduğu ilişkilerin niteliğine, yaşamına ve dış dünyaya hâkimiyetine ve bağımsızlığına ilişkin altı boyutta yaptığı psikolojik işlevselliğe dair bütüncül bir değerlendirme olarak tanımlanır (Ryff ve Keyes, 1995).

BÖLÜM II

2. GÖÇ VE GÖÇ OLGUSUNA İLİŞKİN KAVRAMSAL TARTIŞMALAR

2.1. Göç

Son yıllarda daha çok görünürlüğe ulaşan ancak tarihsel olarak çok öncelerden beri insan ve topluluklarının yaşamının bir parçası olan göç içinden geçtiğimiz çağa da münhasır bir etki bırakmaktadır. İnsan eliyle veya doğal yollarla oluşan felaketler, insanların yaşadıkları yerlerden başka yerleşim yerlerine gitmesine yol açarak bugün sosyal bilimlerin de çok fazla ilgisini çektiği göç alanına zemin hazırlamıştır. Bu felaketler bugün 80 milyona yakın insanın yer değiştirmesine neden olmuş ve daha fazla insan nüfusunun etkilenmesine yol açmıştır (UNHCR, 2020). Çok yönlü disiplinlerin ilgisine mazhar olan göç, coğrafyadan ekonomiye, antropolojiden siyaset bilimine, nüfus biliminden tarihe, sosyolojiden psikolojiye kadar birçok alanı ilgilendirmektedir. Göç ve göçmen için üzerinde mutabık kılınan bir tanım bulunmamaktadır. Göç kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak ifade edilmektedir (TDK, 2021). Uluslararası Göç Örgütü (2013) göçü “bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri” olarak tanımlamaktadır. Göçün gönüllü veya zorunlu, geçici veya sürekli, iç veya dış, bireysel veya kitlesel fark etmeksizin, nüfus hareketlerinin hepsi göç tanımı altında şekillenir (Adıgüzel, 2016). Göç, kişi henüz yaşadığı yerden hareket etmeden başlayan ve hedef ülkeye vardıktan sonra da devam eden bir süreçtir. Göçmen yaşamı boyunca hatta sonraki kuşaklarla kurduğu ilişki de bu göç sürecinin bir parçasıdır (Deaux, 2006; aktaran Gezici-Yalçın, 2017). Tümtaş (2020)’a göre ise göç “belirli bir zaman diliminde veya süreklilik kazanmış bir biçimde, bir yerleşim biriminden diğerine doğru, bireysel ya da kitlesel hareketi içeren ve genellikle bireysel açıdan daha iyi bir yaşam standardına ulaşma amacıyla gerçekleşen nüfus hareketidir”.

İfade edilen göç tanımlarında olduğu üzere göçün neden ve nasıl geliştiğinden ziyade bağlı olunan mekânın bırakılması, terkedilmesi ön plana çıkmaktadır. Göçün mekânlar üzerinde gerçekleşmiş olması mekânları; canlılar ve topluluklar tarafından eylemselliğe dönüştürülmesi ise canlı ve topluluklarını etkilemiştir. Canlı ve topluluklar göç sürecine

çıkmadan göç sürecini meydana getiren nedenlerden, göç ve sonrasında da bu göç eyleminin sonuçlarından etkilenirler. Yani göç öncesiyle ve sonrasında kompleks bir süreçtir. Daha beşeri bir ifadeyle, göç sonucu birey ve toplumlar sadece mekânlarını değıştirmezler, aynı zamanda çevrelerini kuşatan ilişkilerini de değıştirir, yeniden kurarlar. Çünkü göçmenler, göç ederken, sadece somut olan eşyalarını değil, kendilerini var eden bütün özelliklerini, dillerini, kültürlerini, anılarını, hayallerini, hayat tecrübelerini de götürürler. Gittikleri yerlerin bilinmezlik içermesi göçmenler için riski barındıran da bir süreç olmaktadır (Adıgüzel, 2016).

Doğduğu ülkede yaşamını sürdüremeyip farklı ülkelerde yaşamlarını devam ettirmeye çalışan göçmenlerin sayısı, açıklanan verilere göre hem nüfus olarak hem oransal anlamda arttığı görülmektedir. Uluslararası göçmenler 2000 yılında 173 milyonun üzerindeyken, 2010 yılında bu oran 220 milyonu aşmış, 2019'da ise 271 milyonun üzerine çıkmıştır. Nüfus hareketliliğinin bu kadar yüksek sayılara ulaşması farklı farklı sebepler doğrultusunda olduğu söylenebilir. Berry (2009, aktaran Gezici-Yalçın, 2017)'e göre ulaşım ve iletişim şartlarının değışmesi, ülkelerde yaşanan baskı, zulüm, kötü yönetim pratikleri, insan ve topluluklarını daha iyi yaşam alanları hakkında fikir sahibi yapmış ve oralara doğru motivasyon geliştirmelerine yardımcı olmuştur. Bu durum ülkelerin tek kültür, tek kimlik ve tek dil yapılarını bozmuş ve onları çok kültürlü, çok uluslu olmaya itmiştir. Tüm bu etmenlerle birlikte her geçen gün daha fazla insan göç deneyimini tanımış ve çok uluslu ülkeler artmaya başlamıştır. Göç üzerine tartışmaları yürütürken çıkış noktası genellikle rakamlardır. Özellikle küresel düzeyde dönüşümleri içeren bir yapıyı anlayabilmeye rakamlar yardımcı olmaktadır.

Castles ve Miller (2008)'a göre göç üzerinde belirgin olan genel eğilimler vardır. Göç, daha fazla ülkenin göç hareketlerinden etkilenmesi, göçe kaynak olan ülkelerin artması sebebiyle küreselleşmiştir. Göçü kabul eden ülkeler de artan bu çeşitliliğe yönelik farklı ekonomik, sosyal ve kültürel geçmişlere sahip göçmenleri kabul ederek seçicileşmiştir. Göç hareketleri dünyanın bütün bölgelerinde niceliksel bir artış yaşamış ve hacim olarak artmıştır. Devletler bu duruma çeşitli zamanlarda müdahalede de bulunmuşsa da göç hızlanmıştır. Göç pek çok durumda tek tip olmaktan çıkmış, birbirinden farklı süreçlerin de bir arada olduğu karmaşık bir gerekçeye dönüşmüştür. Yani göç pek çok ülke için, ekonomik olarak daha iyi yaşam şartlarına kavuşmakken aynı anda içinde buldukları siyasal istikrarsızlıktan, silahlı çatışmalardan da kaçmanın bir sebebi olmuştur: Göç farklılaşmış ve devletlerin güvenlik

politikaları, bölgesel ilişkileri neticesinde göç giderek siyasallaşmıştır. Geçmişte daha iyi ekonomik şartlar amacıyla yapılan emek göçleri erkek egemenliğinde olup, kadınlar aile birleşimi ile sürece dâhil olurken, 1960'lardan itibaren göç kadınların da emek cephesinde yer almasıyla kadınlaşmaya başlamıştır.

2.2. Göç Türleri

2.2.1. İç Göç

Yeni bir ikamete sahip olmak amacıyla veya yeni bir ikametle sonuçlanacak şekilde insanların aynı ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine göç etmeleri (IOM, 2013) iç göç olarak değerlendirilir. Uluslararası Göç Örgütü (2020)'nün bir diğer raporuna göre dünya genelinde 740 milyon civarında iç göçmen olduğu düşünülmektedir. Türkiye'de de gerek Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren uygulanan iskân politikaları, bölgeler arası güvenlik kaynaklı yer değiştirmeleri, tarımda makineleşmenin kullanılmaya başlanması, bölgeler arası ekonomik gelişmişliğin farklı olması nedeniyle iç göçler yaşanabilmektedir.

2.2.2. Dış Göç

Dış göç literatürde uluslararası göç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası göç, kişilerin geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları (IOM, 2013) olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası göç tıpkı iç göç gibi gönüllü veya gönülsüz olarak da gerçekleşebilmektedir. Küreselleşmenin, seyahat imkânlarının gelişmesinin, öğrenci ve eğitimci değişim programlarının yaygın hale gelmesinin, sanayileşmenin gelişmesinin, ekonomik ve/veya sosyal krizlerin, savaşların insanların yer hareketliliğini arttırması (Ward, Bochner ve Furnham, 2001, aktaran Şeker, 2015) dış göçü daha olası hale getirmiştir. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı (UN DESA)'na göre yaklaşık 272 milyon uluslararası göçmen bulunmakta ve bu rakam dünya toplam nüfusunun yüzde 3,5'ine tekabül etmektedir (IOM, 2020).

Volkan (2019) günümüz dünyasında etnik olarak saf bir ulusal kimliğe sahip olmanın ya da 'seçilmiş' bölgelere mensup 'seçilmiş' insanlardan oluşan bir ülke olmanın

yanılsamadan ibaret olduğunu savunur. Göçmenliğin ve mülteciliğin giderek artışına değinen Volkan, bu çalışmasında da bazı sayılı veriler üzerinden bu düşüncesini güçlendirerek farklı etnik, dini, ulus, ideolojik kimliğe sahip olanlara düşmanca davranmanın, kötücül önyargıları araştırmanın hayati derecede önemli olduğunu belirtir. Birbirlerini belki asla göremeyecek bu farklı gruplar için “büyük grup” terimini kullanır (Volkan, 2019). Adıgüzel (2016)’e göre ise küreselleşmenin toplumsal hareketliliği hızlıca arttırması, bütün devletlerin homojen bir etnik ulus olarak kalmasını engellemektedir.

“Klasik göçmen ülkeleri” olarak bilinen ABD, Kanada, Yeni Zelanda, Arjantin ve Kanada gibi ülkeler geniş ölçekli nüfusların göçüne olanak yaratarak yerli nüfusun aleyhine bir popülasyona sahne olmuştur. Bu ülkeler göç almaktayken, bölgedeki politik istikrarsızlıklar nedeniyle Ortadoğu ülkeleri de göç veren ülkeler konumunda olmuştur (Castles ve Miller, 2008).

2.3. Göçmen

Göç kavramının direk salt bir tanıma indirgenememesi gibi göçmen kavramının da salt bir tanım üzerinden yapılması zor durmaktadır. Göçün sosyal bilimlere dâhil olması daha çok 1950’li yıllardan sonraya denk gelmektedir. 1950’li yıllardan itibaren göçün ne, göçmenin ise kim olduğuyla ilgili tanım çalışmaları yapılmıştır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) göçmen (immigrant) kavramını “maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek ve kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini gerçekleştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri” olarak tanımlamıştır (IOM, 2013). Tanımdan da anlaşılacağı üzere göçmen bu kararı verirken var olan somut çevresel şartları da göz ardı etmeksizin kendi iradesini de ortaya koyarak, daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak idealiyle gerçekleştirir. Yine tanımda “kişisel ve/veya ailesel beklenti” ibaresi de birden çok anlama karşılık gelmektedir. Kişinin dil öğrenmek için başka bir ülkeye gitmesi de göçmen tanımında karşılık bulurken; ekonomik amaçlı istihdam olanaklarına erişmek için başka bir bölgeye veya ülkeye gitmek de göçmen kavramına karşılık gelmektedir. Birleşmiş Milletler ise göçmen tanımını yaparken süre kısıtlaması da getirerek, gönüllülük veya zorunluluk fark etmeksizin, menşe olmadığı ülkede bir yıldan fazla ikamet eden kişileri göçmen olarak tanımlamaktadır (Adıgüzel, 2016). Her türlü bireysel göç kararının, sosyo-yapısal sistemin ürünü olduğunu belirten birçok sosyal bilimciye göre göçün zamanının ve motivasyonunun çok düzeyli bir analizle anlaşılması

mümkündür (Cohen, 1987; aktaran Gezici-Yalçın, 2017). Bu şekilde göç kararında bireysel ve toplumsal koşullar arasındaki ilişki daha iyi anlaşılır. Günümüzde göç alan ve göç veren ülkelerdeki kapitalist gelişim düzey farklılıkları göçün gönüllü ve zorunlu olma motivasyonunu bir kez daha tartışılması gerekliliğini ortaya koyar. Ülkesinde iş bulamayan bir kişinin, iş bulma amacıyla olanaklarının daha iyi olduğunu düşündüğü bir ülkeye gitmesi bireysel gibi görünse de yapısal faktörlerin ürünüdür (Gezici-Yalçın, 2017).

Göçmen olma hali kişilerin gönüllü motivasyonlarına da bağlıken ülkelerin aldığı kararlar da göçmenliği ülkelerin inisiyatifine bırakmıştır. T. Nail'e göre göçmen zamanımızın politik figürüdür (Nail ve Wolters, 2017). Bu yüzden ülkelerin göçmenler özelinde dönemsel olarak uyguladıkları kararlar da bulunmaktadır. Almanya 1950'li yıllardan itibaren İkinci Dünya Savaşı nedeniyle ortaya çıkan işçi açığını karşılamak için Yunanistan, Türkiye, İspanya, Portekiz ve Yugoslavya gibi ülkelere göçmen işçilere olanak tanıyıp, 1973 yılında petrol krizini gerekçe göstererek yabancı işçi alımını durdurmuş, daha sonrasındaki yıllarda ise göçmenlerin kendi ülkelerine dönebilmeleri için teşvik paketleri hazırlamıştır (Adıgüzel, 2016).

2.4. Sığınmacı

Sığınmacı kavramı ise göçmen kavramından statü olarak farklı yasal bir kavrama işaret etmektedir. Sığınmacı, “zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi” (IOM, 2013, s. 74) olarak tanımlanır. Bu durum geçici bir durumdur. İdari yönetimler kişilerin bu taleplerini inceleyip, değerlendirerek kişiye mülteci statüsü tanıyabilir veya bu talebi reddedebilir.

2.5. Mülteci

Mülteci kavramına yönelik farklı zamanlarda farklı uluslararası metinlerle ifade edilen kavramlar mevcuttur. 1951 yılında imzalanan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi mülteciyi şöyle tanımlamaktadır:

1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi, 1951).

Bu hukuksal statünün tanınması 1951 yılında imzalanan "Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi" ile mümkün olmuştur. Avrupa'da çok sayıda insanın ölümüne, yaralanmasına, yaşadıkları yeri terk etmesine yol açan İkinci Dünya Savaşı ardından kayıt altına alınan bu sözleşme var olan sosyal sorunları çözebilmek, etkisini aza indirebilmek için ortaya çıktığı söylenebilir. 1969 yılında Afrika Birliği Örgütü (OAU) Sözleşmesi de mülteci tanımını "kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini terk etmeye zorlanan kişiler" olarak yapar. İki hukuki metin de ortak bir biçimde mülteci olmayı tanımlamış ve üye devletleri bu kurallara uymaya çağırmıştır.

28 Temmuz 1951 yılında imzalanan Cenevre sözleşmesi 1967 yılında New York'ta güncellenmiş ve ek protokol oluşturulmuştur. Bu güncellenmiş metinde tarih şartını kaldırarak "herhangi bir zaman" dilimi olarak belirtmiş; ülkelere de coğrafi kısıtlama hakkı tanınmıştır. Amerika Küba'dan sığınan kişileri mülteci olarak tanıyıp, Haiti, El Salvador, Guatemala'dan Amerika'ya sığınan kişileri ise mülteci tanımada isteksiz davranması veya Pinochet rejimi nedeniyle ülkelerini terk eden Şilililerin 1974 yılında İngiltere'de İşçi Partisi'nin iktidarda olduğu dönemde mülteci olarak kabul edilip, iktidar değişikliğinden sonra mültecilik statüsünün reddedilmesi ülkelerin aldığı inisiyatiflere örnektir (Barhtam vd, 2017, aktaran Savran, 2020). Türkiye de bu sözleşmeyi 1961 yılında 2 konuda şerh koyarak imzalamıştır. İlk olarak coğrafi kısıtlama getirerek mülteci tanımını sadece Avrupa ülkelerinde yaşanan olaylarla sınırlandırmış, diğer şerhte ise sözleşmenin hiçbir hükmü,

Türkiye’de hiçbir mülteciye Türk uyruklu kimseden daha fazla hakka tabii olduğunun yorumlanmaması şeklinde gerçekleştirilmiştir (Tümtaş, 2020).

Bu durum mülteciliğin yaşayan bir kavram olduğunu da ortaya çıkarmıştır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti mülteciler için tanımladığı coğrafi kısıtlamayı henüz kaldırmamıştır. 4 Nisan 2013 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)’nda mülteci şöyle tanımlanmaktadır:

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir (YUKK, 2013).

İki tanımdan da görüleceği üzere Türkiye Cenevre Sözleşmesine taraf olarak mülteciliği hukuksal olarak kabul ettiğini belirtmiş ancak coğrafi kısıtlama getirmiştir. Bu sebeple Türkiye’de bulunan birçok yabancı muhteva yönünden uygun olsa da mülteci statüsünde değildir. Suriye, Afganistan, Irak, İran sayıca başta olmak üzere diğer ülkelerden yaklaşık 4 milyon kişi ülkelerinde yaşanan kötü yaşam şartlarını, ağır insan hakkı ihlallerini, zulüm pratiklerini gerekçe göstererek Türkiye’ye sığınmışlardır. Avrupa dışı ülkelerden gelen kişiler uluslararası koruma; Suriye’den gelen veya savaş döneminde başka ülkede olup Suriye’ye geri dönemeyen kişiler geçici koruma tanımını almışlardır.

2.6. Şartlı Mülteci

Türkiye’nin mültecilik tanımını sadece Avrupa Konseyi üyesi ülkeler ile sınırlandırması, harici ülkelerden haklı, meşru sebeplerle gelen kişiler için yeni hukuki statüleri hazırlamıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 62. Maddesi şartlı mülteciyi şöyle tanımlamıştır:

Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından

haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişi” olarak tanımlamıştır. Şartlı mülteci üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmasına olanak verilir (YUKK, 2013).

Yapılan bu tanım mültecilik tanımıyla birebir aynı muhtevaya sahip olmakla birlikte Avrupa ülkelerinin dışında tutulmuş olması ve üçüncü ülkeye yerleştirme amacı kavramları farklılaştırmaktadır.

2.7. İkincil Koruma

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda tanımlanan bir diğer kavram da ikincil koruma statüsüdür:

Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilir (YUKK, 2013).

Bu durumu örnekle de aktaracak olursak; şeriat kurallarının geçerli olduğu bir ülkede evlilik dışı birliktelik yaşayan kadının cezalandırılma korkusu nedeniyle Türkiye’ye gelip koruma talep etmesi mülteci veya şartlı mülteci şartlarını sağlamamaktadır. Bu gibi durumlarda da kişiye ikincil koruma statüsünün verilmesi daha olasıdır.

2.8. Geçici Koruma

2013 yılında çıkarılan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda geçen bir diğer koruma kavramı da “geçici koruma”dır. Türkiye hukuk sisteminde yeni olan bu kavram, Yugoslavya iç savaşı sonrası yerinden edilen kişilerin kitlesel göçleriyle ilgilenebilmek için ortaya çıkmıştır. 2001 yılında Avrupa Birliği Konseyi tarafından Geçici Koruma Yönetmeliği (Temporary Protection Directive) kabul edilmiş; AB devletlerinin yerinden edilmiş kişilerin kitlesel akınında uygulanabilecek farkları aza indirmek, daha çok sayıda mülteciyi kabul etmek, AB devletleri arasında dayanışma ve teşvikini de amaçlamıştır (Tümtaş, 2020). Türkiye’de ise geçici koruma statüsü 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında 2014 yılında yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Bu yönetmelikte geçici koruma şöyle tanımlanmaktadır: “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

2.9. Suriyelilerin Türkiye’deki Statüsü

Türkiye’nin mültecilik için tanım yaptığı kanunda coğrafi kısıtlamanın olması sebebiyle Suriyeliler her ne kadar ülkelerinde yaşanan savaş, insan hakkı ihlalleri gibi sebeplerle uluslararası bir sınırı geçerek Türkiye’ye gelmiş olsalar da mülteci statüsü alamamışlardır. İlk süreçten itibaren daha çok “misafir” tanımı kullanılmıştır. Kaya (2021)’ya göre Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin göçmen olarak değerlendirilmesi Osmanlı İmparatorluğunun 19. YY sonlarında ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk döneminde uyguladığı etno-kültürel ve dini öncüllerin referans alındığı, hoşgörü ve hayırseverlik söylemine dayanmaktadır. Türk asıllı olup, Türk kültürüne mensup ve Türkiye’ye göç etmiş kişiler resmi belgeler ve gündelik

yaşam alanlarında “göçmen” olarak tanımlanmaktayken, Türk kökenli olmayıp ancak İslam dinini benimseyen fakat Avrupa kıtası dışından gelen kişilere de “misafir” tanımını kullanmıştır. Kaya, 2000’li yıllarda Irak’tan gelen Kürtleri ve 2010’lu yıllarda gelen Suriyelileri Türkiye’nin bu yüzden misafir olarak adlandırdığını belirtmektedir. Yine Kaya’ya göre 1990’lı yıllarda Boşnak ve Kosovalı mülteciler de Türkiye’nin batı sınırlarından geldikleri için sığınmacı olarak başvuru hakkına sahip olmuşlardır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR)’nin önerisiyle 30 Mart 2012’de yayınlanan bir genelgeyle bu durum netleştirilmiş ve savaş nedeniyle ülkeleri Suriye’den gelen kişiler “geçici koruma statüsü altındaki yabancılar” olarak nitelendirilmiştir (Erdoğan, 2020). Daha öncesinde de bu durum idari genelgeler olmak üzere ikincil mevzuatla düzenlenmekte, kararların bağlayıcı olmaması nedeniyle de farklı şehirlerde sığınmacılara yönelik farklı uygulamalar uygulandığı görülmüştür (Kaya, 2021).

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde 22 Ekim 2014 yılında kabul edilen Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler gibi birçok durum hukuki olarak belirtilmiştir. Bu yönetmelik ile geçici koruma statüsüne erişen kişilerin sağlık ve eğitim sistemine, işgücü piyasasına, sosyal yardımlara, tercüme ve diğer kamu hizmetlerine erişebilmeleri kayıtlı olabilmelerine bağlıdır. Kayıtlar Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından parmak izi alma, fotoğraf çekme ve diğer biyometrik ölçümlerin yapılması ve adres kayıt sistemine eklenmesiyle gerçekleştirilir (Özçürümez & İçduygu, 2020). Bu yeni yasa 1951 Mülteci Sözleşmesinin ardından Türkiye’ye yönelik yapılan göçlerle ilgili atılmış en büyük adımı temsil etmekte ve sığınma uygulamalarını da düzenleyen ilk iç hukuk olma özelliğini göstermektedir (Kaya, 2020). Bu çalışmada Suriyeli göçmenler Suriyeli mülteciler olarak adlandırılacaktır.

2.10. Göç ve Kentsel Mekân

2.10.1. Mekân Kavramı Üzerine Teorik Tartışmalar

Mekân kavramı Aristoteles’ten İbn-i Haldun’a kadar farklı coğrafyalarda, farklı dönemlerde yaşamış düşünürlerin tartıştığı bir kavramdır. Bu kavramın bu kadar çok tartışılabilmesi kavramı netleştirmek için yeterli olmamaktadır elbette. Aristoteles mekânı bir şeyin etrafının başka bir şeyle sınırlanması olarak tanımlamaktadır. Fakat bu şeyi, alanı, içi boş

bir yer olarak değil bir *topos* olarak yani bir cismin bir yerde bulunuşu olarak değerlendirir (Bolak-Hisarlıgil, 2008). İbn-i Haldun ise kent ve kırdaki yaşayan Arapların yaşadıkları yerin etkisinin zekâ düzeyine yansımalarını tartışmıştır (İnce, 2018). Mekân kimi düşünürler tarafından dış sınırları bulunmayan, sonsuz bir alan olduğunu savunulmuştur. Kap ya da hazne olarak yorumlanan mekân, içine bir şeyler konuluncaya kadar boş bir kap olma özelliğini korur ancak içine bir şey konup konmadığında da var olan bir şey olduğunu değiştirmez. Kimi düşünürlere göre de mekân dışsal bir bağıntıdır ve şeyler var olduğu zaman mekân da onlarla birlikte var olur. Bir diğer mekân görüşü ise mekânı ön plana çıkartan, mekân ve şeylerin birbirlerini tamamladığını belirten ‘çok yönlü mekân’ görüşüdür (Cevizci, 1999). Yani mekân kavramı çok çeşitli coğrafyalarda, kültürlerde açıklanmaya çalışılan bir kavram olmuştur. Bugün de mekân kavramı özellikle sosyal bilimlerde daha popüler bir tartışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mekân, Tümtaş (2012)’a göre “insanlığın yerleşik hayata geçmesi ile korunma, barınma ve yaşamsal ihtiyaçların karşılanması için yapılan faaliyetler çerçevesinde” önem kazanmış ve süreç içinde de bu önemin şekillenerek ‘yaşam alanı’ olarak anlam kazanmasını beraberinde getirmiştir. Mekân kavramı bugün sosyal bilimlere dâhil olurken de Marksist kuramcılardan da Chicago Okulu üyelerinden de etkilenmiştir.

Marx kent mekânının sınıf bilinci açısından önemine değinen çalışmalarda bulunurken, bu çalışmaların daha az düzeyde olduğu değerlendirilmektedir. Engels’in Marx’a nazaran kent mekânına ilişkin daha ilgili davrandığı görülse de bu öncü teorisyenlerden sonra özellikle Marksist alanda kent mekânı ihmal edilmiş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. 1960’lı yılların sonlarından sonra Lefebvre, daha sonra Harvey ve Castles bu alanı ilgiye değer bulmuş ve işçi sınıfını mekânları içerisinde değerlendirmeyi uygun bulmuşlardır. Engels Manchester kentini baz alarak, kentteki toplumsal kesimler arasındaki mekânsal ayrımların ve yoğunlaşmaların sınıfsal nitelikten kaynaklandığını belirtmektedir. Engels’in 1845 yılındaki bu gözleminde 100 yılı aşkın bir süre Marksist alandan bir gözlem kente dair yapılmazken, Lefebvre ise bu konuya kapitalizmin mekânları işgal edip, sonrada mekânlar üretmesi olarak değinmiştir (Şengül, 2001). Lefebvre (2017)’ye göre şehir maddi üründen ziyade sanat eserine yakın bir yapıttır. Şehir insanlar tarafından insanların üretimi ve yeniden üretimidir. Lefebvre “üretim” kavramını da yapıtların ve toplumsal ilişkilerin üretimi olarak geniş anlamda kullanmaktadır. Ona göre nasıl ki bilgilerin, kültürün, sanat ve uygarlık eserlerinin üretimi olmuşsa şehirlerin de üretimi olmuştur. Şehri bir nesne olarak

değerlendiren Lefebvre, bunun da özgüllüğünü vurgulayarak kalem, kâğıt gibi bir nesne olmadığını ifade eder. Çünkü şehrin nesnelliği ya da nesneleşmesi bireylerin ya da grupların edinin sonra da dönüştürdükleri anlatım dilinin ya da lisanın nesnelliğine benzetilebilir.

Şikago Okulu öncülüğünde geliştirilen kente dair yeni yorumlamalar ise hızlı bir göç süreciyle birlikte hızlı büyüme ve yayılmanın birçok sosyal soruna gebe olduğu Şikago kenti ve diğer ABD kentleri üzerinden ilerletilmiştir. Bu çalışmalarda oluşan yoğun yerleşim yerlerinin sebep ve sonuçları üzerine durulmuştur: Doğal ve kentsel çevre arasında bir bağın olduğunu, karmaşık sosyal yapıların bir ekosistem yarattığını, kentsel mekândaki yerleşimlerin tıpkı doğal dünyadaki canlıların dağılışı gibi gelişigüzel olmadığını, çevrenin özellikleri baz alınarak dağıldığı savunulmuştur (Güllüpcinar, 2013). Yani hem Şikago Okulu araştırmacılarında hem de Marksist teorisyenlerde kentsel mekânlar içerisinde toplulukların gelişigüzel bir şekilde yerleşmediği aksine bir süreç içerisinde mekânlara dâhil oldukları görülmektedir.

Sennett (2010) kenti yabancıların kalabalıklar içinde yaşamasının en belirgin olduğu ve aralarındaki ilişkilerin de özel önem kazandığı ortam olarak tanımlamaktadır ve ne kadar çok kent varsa o kadar farklı da kent tanımı var olduğunu belirtir. Aytaç (2017)'a göre kentsel mekânlar, kent ya da metropoldeki yaşamı belli eden en önemli unsurlardır. Kentsel mekânlar, yurttaşlarının gündelik pratiklerini sergilediği, temel yaşamsal ürünlerini satın alıp, eğlenebildiği, ihtiyaçlarını karşılayabildiği birçok mekân ile kentin yeniden üretiminde, toplumsal ve kültürel anlam var etmesinde önemli bir yere sahiptir. Kent mekânlarında, kentte yaşayan hemen hemen her grup kendi yaşam alanlarını inşa etmeye, cemaatlerini oluşturmaya, kendilerine dair anlamlar katmaya çalışmaktadır. Kentsel mekânlar da tıpkı kentler gibi kültüre açık olmalarından dolayı çok hızlı değişime sahne olabilirler. Kentler, mekânlar, hızlı bir değişim halinde konuk değiştiriyor, yeni kimlikler ve yeni yaşam tarzlarına aracı olabiliyor ve yoğun bir değişim gerçekleştirmektedir.

2.10.2. Kentsel Mekânda Psikoloji Çalışmak

Yaşayan bir bilim dalı olan psikoloji sürekli değişen ve gelişen bir alandır. 60'lı yıllardan itibaren kentleşmenin giderek artması, kent içerisindeki insan ve toplulukların artan sosyal sorunları, bu sosyal sorunların çeşitlenmesi yeni bir söz söyleme ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Kentin sadece bina ve sokak gibi fiziksel uzamlardan ibaret olmadığı,

insan ve çevre ilişkilerinde başat bir unsur olduğu kabul edilmeye başlanmıştır. Bu yıllar adli, eğitim, endüstri gibi uygulamalı psikoloji alanlarına da gebe olmuştur (Göregenli, 2018).

Yaşanılan fiziki çevre, konut özellikleri, bireye sunduğu sosyal-fiziksel yararlar veya zararlar, yaşanan olguları açıklamak için değişken kabul edilmiş, bireyin yaşadığı sorunları aşmanın yaşanılan yerin iyileştirilmesi amaç olarak görülmüştür. 1970’li yıllarda insan-çevre ilişkilerinde insandan ve çevreden kaynaklanan değişkenlerin karşılıklı etkileşim halinde olduğu yönünde yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Artan fiziki çevre çalışmaları sosyal psikoloji alanındaki çalışmalarına da ortam hazırlamıştır (Werner, 1987, aktaran Göregenli, 2018). Çevre psikolojisi, sosyal psikoloji içinden doğmuş bir alt alandır. Psikoloji, yer ve kent kimliği konusunu bireyin çevresi içinde, gündelik yaşamsal pratiklerini sergilediği mikro-mekânsal düzeylerden makro mekânlara kadar olan geniş bir alana – oda, ev, mahalle, kent, bölge gibi- odaklanarak çalışır (Göregenli, 2018). Bu yıllardan itibaren yer kavramına dair yapılan araştırmalar fenomenolojik ve pozitivist yaklaşım kanallarıyla çalışılır olmuştur (Karakuş-Akalın, 2014). İlk çalışmalarda kullanılmaya başlanan pozitivist yaklaşım, fenomenolojik yaklaşımın aksine yere ilişkin sembolik anlamları ve değerlendirmeleri, mekânın özelliklerini ihmal etmesiyle farklılık göstermiştir (Stedman, 2002 aktaran, Karakuş, 2014). Fenomenolojik yaklaşım ise mimarlık, matematik, coğrafya gibi disiplinlerin aksine kişiden kişiye değişebilen, yaşantısal, öznel mekân bakış açısı üzerinde çalışmalarını var eder. Göregenli (2018)’ye göre bugün psikolojide mekân kavramı tartışılır haldeyse, bu fenomenolojik bakış açısı sayesindedir.

İlgın (2005)’a göre çevre nesnelere nesnelere, nesnelere insanlar, insanlarla insanlar arasındaki ilişkiler neticesinde oluşan, tesadüfi bir şekilde bir araya gelmeyen üründür. Düzenli olmayan bu ilişkiler örüntü ve strükture sahiptir; yapısal çevrenin insanlar üzerinde sosyal ve fiziksel anlamı bulunmaktadır ve kişisel ve sosyal kimlik de bu bileşenler ile yapılaşmıştır.

İnsanın yaşadığı yerle ilişki kurmasını Wilson (1984, aktaran Akün, 2021) doğa ile kurulan ilişkiden yola çıkarak bahseder. Wilson’un ortaya attığı “biyofili” kavramı bu ilişkinin temelini evrim süreci içinde genetik aktarımlarla korunduğunu belirtir. İnsanlar yaklaşık iki milyon yıl önce Doğu Afrika Savanları üzerinde yırtıcı hayvanlardan gizlenebilmiş, düşük gövdeli ağaçlar yardımıyla korunabilmiş, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmiştir. Evrim süreci içinde doğaya karşı geliştirilen bu uyum sadece korunma ve temel ihtiyaçların karşılanması değil, aynı zamanda doğanın bilişsel, estetik, psikolojik gelişimi üzerindeki etkisidir.

Çevre psikolojisi içerisinde bu karmaşık durum, topluluk bağlılığı, topluluk duygusu, yer kimliği, yere bağlılık, yer bağımlılığı, yer duygusu gibi kavramlarla anlaşılmaya çalışılmıştır. Bazı araştırmacılar bu kavramlar arasında ayırım yapmaksızın bir diğersinin yerine kullanırken çevre psikolojisi literatüründe daha çok “yere bağlılık” ve “yer kimliği” kavramlarıyla çalışmıştır (Göregenli, 2018).

Sosyal psikoloji de yaşam çevrelerindeki bilişsel değerlendirmelerin, algıların, tercihlerin; o yerin nüfus yoğunluğunun, o topluluğun mahremiyet deneyimlerinin, farklı grupların o yerdeki yerleşim deneyimlerinin kimlikleriyle ilişkisini, komşular arası ilişkileri; konut yapısının sosyal yapıyla ilişkisini, yine yaşanan yerde toplumsal cinsiyet ve rollerin deneyimi gibi birçok konuyu çalışır (Göregenli, 2018). Sosyal psikoloji ve çevre psikolojisi çalışmalarını yürütürken, aynı kaynaktan besleniyor olması sebebiyle karşılıklı etkileşimi de sık görülmektedir. İki disiplin arasındaki birçok kavram da farklı yaklaşımlarla anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu yaklaşım farklılıkları alandaki açığı kapatmaya yönelik, ihtiyaç kaynaklı bir durumdur. Tıpkı mekân kavramının sadece mimaride kullanılmaması gibi...

2.10.3. Yere Bağlılık ve Yer Kimliği

Bilgin (1990) insan ve mekân arasındaki ilişkinin karşılıklı olduğunu, insanın mekândaki rolünün aktif bir konumlanış olduğunu, insansız bir mekânın yaşanan bir mekândan farklı özelliklere sahip olduğunu bahseder. Göregenli (2018)'ye göre de birey yaşamı süresince bedeni ve etkinlikleri vasıtasıyla mekânla ilişki kurar. Dixon ve Durrheim (2004)'e göre fiziksel mekânlar bireylerin faaliyetlerini, eylemlerini gerçekleştirdikleri veya bu pratiklerini sergiledikleri mekânlar olmanın yanısıra benliğin aktif bir parçasıdır.

Yere-mekâna bağlılık alanında yapılmış çalışmalara bakıldığında o yere duyulan bağlılığın nasıl ifade edileceği, nasıl tanımlanması gerektiği, bu konuya en iyi ne şekilde odaklanması henüz ortak bir noktada tanımlanmamıştır. İnsan davranışlarının fiziksel ve sosyal çevre içinde oluşuyor olması bu anlamda mekânı, yeri, kenti önemli kılmaktadır. İnsan içinde yaşadığı alanı anlamlandırmakta, seçmekte ve zihninde örgütlemektedir. İnsanların çevreyi nasıl algılayıp, davrandıkları da psikolojinin alanıyken, bu yerleri nasıl seçtikleri, bu yerlerde ne hissettikleri de psikolojinin alanıdır (Göregenli, 2018).

Konu hakkında yapılan çalışmalarda ortak bir kavramdan ziyade birden fazla kavramı görebilmekteyiz. Topluluk bağlılığı, topluluk duygusu, yere bağlılık, yer kimliği, yer bağımlılığı, yer duygusu gibi kavramlar birbirleri yerine, çatı yerine veya birbirinden ayrı kullanıldığı görülmektedir (Göregenli, 2018). Bu çalışmayla ilgili olduğunu düşündüğüm 2 kavram üzerinde durmaya çalışacağım: Yere bağlılık ve yer kimliği.

Yere bağlılık, gruplar veya bireyler ile çevreleri arasında gelişen olumlu bir bağ olarak tanımlanmaktadır. Bir yere ilişkin arzuların, duyguların, bilginin, inancın ve davranışların karşılıklı etkileşimidir (Altman & Low, 1992). Brown & Perkins (aktaran Göregenli, 2018) yere bağlılığı insanlar ve onların kimliğine katkıda bulunan ve aynı zamanda başka psikolojik yararlar sağlayan fiziksel ve sosyal ortamlar arasındaki olumlu ilişkiler olarak tanımlar. Lewicka (2011), yere bağlılığın kişi ve yer arasında duygusal bağ kurarak, kişinin aidiyet, güvenlik ve iyi oluşuna katkıda bulunduğunu aktarır. Drostelis ve Vignoles (2010, aktaran, Karakuş-Akalın, 2021)'a göre ise yere bağlılık, çevresel uyum ve yer-benlik uyumuyla birlikte yer özdeşiminin 3 alt bileşenidir. Buna göre insanlar yerleri benliklerinin bir parçası olarak bilişsel düzlemde deneyimlemekte, bu yerlere duygusal bağ kurmakta, çevresiyle arasındaki etkileşimlerinin uyum göstermesi durumunda da çevresel uyum gelişmektedir. Scannel ve Gifford (2010) ise yere bağlılığın kavramsallaştırılmasında 3 önemli bileşen olduğunu belirtir: İnsan, yer ve psikolojik süreçler. İlk boyutu olan “insan” faktörü, birey veya grubun yaşantıları içerisinde kişisel veya kolektif anlamlar yoluyla bağ kurabildiklerini, yaşantıları hatırlayabildiklerini, bireysel-kolektif deneyim, değerler, semboller aracılığıyla da bağ oluşturabildiklerini belirtir. İkinci faktör olan “yer” ise insan ve/veya gruba fiziksel bir çevre sunarak, fiziksel çevrenin sahip olduğu özelliklere (oda, ev, sokak, konut dışı alanlar, göl, yeşil alan) anlam yüklenilme sürecini oluşturur. Son faktör de psikolojik süreçlerdir. Burada da yere bağlılık sürecinin bilişsel ve davranışsal boyutları olduğunu, insanların bellek aracılığıyla yere ilişkin anlamını geliştirdiğini ve bu yerleri de benlikleriyle işaretlediklerini belirtir. Scannel ve Gifford'a göre bu 3 veçhenin daha iyi anlaşılması, bu veçhelere ilişkin bilgi seviyesinin artırılması halinde yere bağlılığın da kapsamlı halde anlaşılmasını sağlayacaktır.

Yere bağlılık toplumsal yaşama da olumlu etkiler katabilmektedir. Bağlılığın artmasının topluluk duygusuna olumlu yansıdığı düşünülmektedir. Göçmenlerin kültürel özelliklerinin kaybolmamasında, sürdürülmesinde yer bağlılığı önemli bir role sahiptir. Yeni bir çevreye yerleşen göçmenlerin yaşam çevrelerini anlamlandırıp, mekân ihtiyaçları doğrultusunda dönüştürmeleri yere bağlılık geliştirdiklerini göstermektedir. Göçmenlerin bu sürecinde inanç boyutu da etkili olabilmektedir. Herhangi bir dine inananlar buldukları yerlerde inanç merkezleri oluşturarak, dini ritüellerini yeni mekânlarında da gerçekleştirmek isteyebilirler. Yerin deneyimlenmesinde dini hikâyeler, dualar, ritüeller, kişinin en yakınında bulunan kişilerle birlikte kimliğini oluşturmasında önemli bir role sahiptir (Mazumdar ve Mazumdar, 2004). Birey önceki yerine ve kimliğine karşı güçlü bir bağla bağlı olsa da yeni yere de bağlılık geliştirebilir (Nagel and Staeheli, 2008). Fried (2000, aktaran Göregenli,

2014)'a göre yere ve topluluğa bağlılık, bireyin sosyal ilişkileriyle birlikte güçlenmekte ve birçok insan, topluluk bağlılığı içerisindeki sürekliliğe ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden bir yerde yaşam süresi arttıkça oraya bağlılık ve oradaki gruba karşı aidiyet hissi de artmaktadır. Hiitola ve Vähä-Savo (2021)'a göre ise bireyin bir yerde uzun süre yaşaması onun o yere bağlılığını garanti etmemektedir. Çünkü yazarlara göre birey kendini evinde hissetmeden onlarca yıl aynı yerde yaşayabilir.

Yer kimliği kavramı ise Proshanky (1978) tarafından ilk olarak ifade edilmiştir. Harold M. Proshansky "*The City and Self-Identity*" isimli çalışmasında yer kimliği kavramını kişinin fiziksel çevreyle bilinçli veya bilinçdışı bir şekilde kurduğu, inanç, tercih, duygu, değer, hedef, davranışsal eğilimler ve becerilerinin yer aldığı karmaşık bir örüntü olarak tanımlar. Kişinin cinsiyet kimliği, ait olduğu toplumsal sınıf, etno-dini yapısı, mesleği gibi birçok kimlik örüntüsünü yerle kurduğu kimlik ilişkisi de takip eder. Yani yer kimliği deneyimi, etnik, cinsel, politik kimlikler gibi benlik gelişiminin bir yanıdır. Yer üzerinde konumlanan insan tıpkı diğer nesnelere kurduğu ilişkiler gibi yer ile de ilişki kurmakta, bağlılık göstermekte ve kimliğini onun desteğiyle oluşturmaktadır.

Fiziksel çevreler aşinalık ve bağlanma süreçleriyle birlikte benliğin nasıl ifade edileceğini veya sembolize edileceğini de gösterir. Evlerin dış yapısı, tasarımı, günlük kullanımı, kişinin evi kişiselleştirmesiyle ilgilidir. Yer kimliği bu örnekte bireysel olsa da kolektif düzeyde de anlam bulur. Kişiler ve gruplar buldukları yerleri düzenleyerek, bu alanları benliklerinin parçası haline getirirler. Bu tür yerler onarıcı yer haline gelir ve kişisel arzuların, zevklerin, hedeflerin, kendini ifade etme biçiminin görünür olmasını sağlar. Yer kimliğinin çevreyle köklü bir aşinalık sonucu ortaya çıkan bedensel, duygusal, sosyal ve otobiyografik "içtenlik" etrafında şekillendiği kabul edilmektedir. Bireylerin belirli çevrelere yönelik tercihlerinde ve duygusal aidiyet geliştirmelerinde karşılık bulur. "Psikolojik bir yatırım" şeklini alarak "evde hissetmek" duygusunu yaşatır. Aşinalık ve bağlanma süreçleri fiziksel çevrelerin benliğin nasıl bir şekilde sembolize edildiğini ve ifade edilmesini gösterir. Proshansky, Fabian ve Kaminoff yer kimliğini kişi ve grupların doğal ve yapısal çevreyle yani fiziksel mekânlarla etkileşimi sonucunda bilişsel, duygusal ve algısal sürecin bir potpurisi olduklarını belirtir. Dixon ve Durrheim'e göre ise örtük bir psikolojik yapı olarak tanımlanır. Günlük yaşam içerisinde yer davranışı ve yerinde olma duygusu bilinçli bir yansıtma olmaksızın gözden kaçır. Ancak değişim veya geçiş anlarında, kişinin yer ile arasındaki ilişki tehdit edildiğinde, yerin kaybolması benliğin parçasının kaybına yol açacağından sosyal ve psikolojik tepkileri ortaya çıkarabilir (Dixon ve Durrheim, 2004).

Yer kimliğinin bazı işlevleri vardır. Yer kimliği kişilere çevresel bir geçmiş sağlayarak, onların tanınmış fiziksel bir çevrede var olduğunu ve gelecekte de burada devam edebileceği algısını oluşturur; fiziksel çevre içerisinde davranışlarını, pratiklerini sergileme konusunda çerçeveler sunar, anlam oluşturur; zevk ve tercihlerini yansıtan bilişleri içerir; yer kimliği ile fiziksel çevre arasında yaşanabilecek uyumsuzlukları azaltmaya çalışır; tehdit, tehlike gibi durumları kişinin de sezinmesini sağlar. Bilişsel bir yapı ürünü olan yer kimliği cinsiyet kimliği ve kimlik rolleri dikkate alınarak daha küresel manada bir öz kimliğin alt yapısını oluşturur (Proshansky vd., 1983). Proshansky (1978)'e göre kırsalda görev yapan bir öğretmen ile kentte görev yapan bir öğretmenin davranış rolleri farklılaşabilmektedir ve bu yüzden yer kimliğinin oluşumu insanın yer ile kurduğu ilişki neticesinde şekillenir. İlerleyen bölümde kendileme süreci olarak tarif edilen bu durum benlik yönelimli bir süreçtir. Kişinin kendisi ve “diğer”leriyle arasındaki sınırları belirlemek, yerini, konumlanışını, “diğer” insanlardan ayırmak, benliğin ve kimliğinin kendine has özelliklerini yaşamak için yapılan bir süreçtir. Göregenli ve Karakuş (2014)'a göre mekândan bağımsız bir kimlik düşünülmemeyeceği gibi, kimliksiz bir mekânda düşünülemez. İnsanlar yaşadıkları mekânlarla ilişki kurmakta, onlara anlamlar atfetmekte ve içinde buldukları bu yaşamsal çevre aracılığıyla kimliklerini oluşturmaktadır. Korpela (1989) ise yer kimliğini, kişilerin çevrelerini kullanma girişimleri sonucunda oluşan psikolojik bir yapı olarak değerlendirir. Korpela'ya göre kişiler çevresel kullanımlarıyla birlikte kendilerini ifade edebilecekler, kendilik duygularını oluşturup güçlendirebileceklerdir.

Yer kimliği insanın gündelik pratiklerini sergilediği ev ve ev dışı mekânlarda oluşmaktadır. Göregenli (2018), yere bireysel bağlılığın çocukluk deneyimlerinin ürünü olarak ortaya çıktığını, bellek oluşturma süreci olduğunu, özel ve kamusal alanlara yönelik deneyimlerin oluştuğu bir bellek süreci olarak ifade eder. Sandler (aktaran Akhtar, 2018) çocuğun çevresindeki alışlagelmiş ve sürekliliği olan şeylerin çocuk tarafından kolayca algılanan ve özel bir duygu değerinin olduğunu, aşına olduğu şeylerin çevresinde olmasının, süreklilik sağlanmasının çocuğun güvenlik hissini deneyimlemesini sağladığını belirtir. Fried'dan atıfta bulunan Göregenli (2018) gelişimsel süreç içerisinde çocuğun aile içinde anne ve babasına bağlılığı, zaman içinde komşulara ve akrabalara olan bağlılık halinde geliştiğini belirtir. Büyümekte olan çocuk “toplululuğun mekânsal sınırlarını” keşfeder ve tanıdık ile yabancı arasında karşılaştırma yaparak güvenli ve riskli ilişkileri fark ederek grup kimliğine öncülük eder. Zaman içerisinde yerler farklılaşmakta ve belirli rollerin yerine getirildiği alanlara dönüşmektedir.

Lalli (1992) yer kimliği kavramını diğer kavramları da kapsayacak şekilde, daha üst bir kavram olarak kullanmıştır. Yere bağlılığın yer kimliğinin bir bileşeni olduğunu belirtmiştir. Lalli yer kimliği yerine kent kimliği kavramını kullanmış ve kişi kendisini herhangi bir şehrin sakini olarak görmesi halinde diğer şehirlerde yaşayan veya diğer şehirlere aidiyet besleyen kişilerden kendisini farklılaştırır. Lalli'nin Almanya'nın Heidelberg ve Mannheim kentlerinde yürüttüğü çalışmasıyla kent kimliğinin beş alt boyuttan oluştuğunu savunur: Değerlendirme, süreklilik, bağlanma, aşinalık ve taahhüt/sözleşme. Bu çalışmaya göre birey veya gruplar önce kentin farklı özelliklerini fark ederler, ardından kentle etkileşimler kurarak, kendi geçmişi ile kentsel çevre arasındaki bağlantıyı sembolize ederek kente bağlanma sürecine dâhil olurlar. Kent içerisinde günlük deneyimlerini sergileyerek aşinalık kazanırlar ve son olarak kentle olan gelecek projeksiyonunu bildirip bir nevi kentle arasında bir taahhüt gerçekleştirirler.

2.10.4. Kendileme ve Bağlantı Kurucu Nesne

Mekân perspektifi açısından kendileme, yapma (acting) ve edimi (acting) içeren, dönüştürme ve değiştirme sürecinde karşılık bulan bir süreçtir. Kendileme, ilgili şeye sahip olmaktan ziyade, o şeyi değiştirmek, dönüştürmek, kimlik kazanmasına vesile olmaktır. Gönüllülüğe ve kabullenmeye dayanır. Gönüllü olarak sahiplenilmeyen hiçbir şey ile ilişki kurulamaz ve kabul edilemez. Böylelikle kendileme bedeninin de katılımıyla gerçekleşebilir (Göregenli, 2018). Bilgin (2005; 2013) de mekânı koordinat sistemi ile açıklamanın yaşayan özne açısından yetersiz olduğunu savunur. Bireyler yaşadıkları yerleri özelleştirir ve diğer yerlerden farklılaştırır. Bu farklılaştırma süreci de 'yer kimliği'ni beraberinde getirir ve 'başka yer'e karşıt olarak 'burası'nı inşa eder ve burayı da 'kimlik yeri'ne dönüştürür. Her mekân tipi farklı dinamikleri barındırır ve yaşayanları etkiler.

Kent, insani ve sosyal olarak işgal edilmiş ve bir yaşam yeri olarak da inşa edilmiş mekân parçasıdır, "kimliğin mekânsallaşmasının" en yüksek yeridir (Noppen ve Morisset, 2005, aktaran Bilgin 2013). Kenti, mekânı koordinatlar sistemiyle ifade etmekten ziyade farklı kılan da insanın o alana kattığı kognitif ve duygusal değerdir. Bilgin (1990)'e göre tüm insanlar, örneğin köylü tarlasında, işçi işyerinde, memur bürosunda, hasta yatağında, tutuklu hücrelerinde az ya da çok, geçici veya sürekli bir biçimde, kendine ait bu tür bir mekâna sahiptir. Hiç kimse mekân üzerinde bir işaret taşı gibi konmamakta, aksine kendine ait, kendinin kıldığı bu mekânı düzenlemekte, organize etmekte ve diyalektik olarak diğerlerinin mekânına ve/veya çevreye göre farklılaştırmaktadır. Relph (1976) sosyal ilişkilerinin mekân üzerindeki bağlayıcılığının, fiziksel çevreden daha önemli olduğuna vurgu yapmaktadır.

Yerin anlamları tüm gruplar için aynı olması veya sınırlarının kesin bir şekilde çizilmesi gerekmez; onları başka yerlerden ayırt edebilecek deneyimlere, farklılıklara sahip olmalıdır. Bu yüzden yerler, topluluğun bilgileri doğrultusunda ortak sembol ve anlamlarla şekillenen, toplumsal deneyimlerin üretimidir. Yani yerler kamusaldir.

Kentte yaşayan insanlar, kent sakinleri gündelik yaşam pratiklerini bu mekân içerisinde sergilemelerinden ötürü kentsel mekânı da kendileri biçimlendirir. Assmann (1997)'a göre gruplar kendini sağlamlaştırmak için kimliklerinin sembolü ve hatıralarının dayanak noktası olarak mekân yaratmak ve bu mekânları garanti altına almak isterler. Halbwacsh'ın (1992, aktaran Ganiç, 2016) dinsel topluluklar örneği de iyi bir örnektir. Halbwacsh (1992)'a göre “[...] bu toplulukların parçası olan bireyler, inançlarını besleyen bu tür fizikselliklerle ilişki kurduğunda, daha önce çok kez yaşadığı duygusal ve zihinsel iyileşmeyi yeniden yaşayacağını bilir, buna koşullanır. Bu açıdan bakıldığında, bireyler ve topluluklar için mekân, yalnızca fiziksel bir gerçeklik olmanın ötesinde, kimliği oluşturan deneyimleri, olayları hatırlamanın aracıdır.”

Kentler, geçmişteki olayların yaşandığı ve farklı deneyimlerin farklı biçimde ifade edildiği yerlerdir (Ringas vd., 2011, aktaran Selvi, 2017). Rossi (2006)'ye göre ise her kentin geçmişten gelen geleneklerinden ve yaşayan duygularından oluşan bir ruhu vardır. Kenti oluşturan her öge de kentin belleğinde yer edinir. Yani kentler toplumsal belleğin üretildiği fiziksel düzlemdir.

Kendileme sadece sosyal ve fiziksel kontrol altında olunan yerlerde değil, aksine bu kontrolün olmadığı yerlerde de gerçekleşebilir fakat buralarda da psikolojik kontrol yoluyla bu ilişki gelişebilir (Proshansky, 1978). Göçmenlerin göç ettikleri ve geri dönemedikleri mekânlarda sosyal ve fiziksel hâkimiyetlerini kaybetseler de memleketlerine olan özlem, bağlılık, aidiyet psikolojik olarak kontrol altında tuttukları kendileme mekânlarıyla ilgilidir. Twigger Ross ve Uzzel kendi çalışmalarında (1996) yere bağlanma düzeyini ölçerek yüksek ve düşük seviyedeki katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirmiş ve yere daha yüksek duygularla bağlılık gösterenlerin kendilik saygısının, özyeterlilik durumunun ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Yine bu çalışmalarında da Fried ve Speller'in çalışmalarına da atıfta bulunarak yaşadıkları yeri değiştirmek zorunda kalan kişilerin psikolojik iyi oluşlarının olumsuz etkilendiğini aktarmakta ve bu durumun yas veya kayıp süreçlerinin yaşanmasına sebep olabileceğini belirtmektedirler.

Rapoport (1990) kendileme ve mekâna kimlik kazandırmanın kimi kültürlerde o kültüre özgü yöntemlerle gerçekleştiğini, gerçekleşmemesi ve engellenmesi halinde birey ve grupların mahremiyet ihtiyaçlarının istenilen düzeyde doyurulmasını, statü sembollerinin,

sosyal ilişkilerin engellendiğini savunur. Grauman (1976), mekânın kendisinde değil, daha çok anlamında ve mekânla kurulan ilişkide kendilemenin görülebileceğinden bahseder. Ontolojik bir süreç olarak tanımladığı kendileme kavramını, benliğin ve kimliğin gelişmesi, gerçekleşmesi için de önemli bir araç olarak bulur (aktaran, Göregenli, 2018).

Burada değinmek istediğimiz ve “kendileme” ile ilişki kurduğumuz kavram “bağlantı kurucu nesne” kavramıdır. Volkan’ın tariflediği bu durum, kayıp yaşayan kişilerde kayıp sonrası rastlanan bir durumdur. Kendileme kavramında yeni bir yere ait olmak, benimseyebilmek, uyum gösterebilmek için yeniden yaratım, üretim söz konusuysen, bağlantı kurucu nesnede de kayıp sonrası yas döneminde görülebilecek ve kaybı hatırlamak için kullanılan bir yöntemdir.

Göç durumunda yeni gelenin hissettiği suçluluk duygusunun kişi için başa çıkılması zor bir süreç olması kişinin acı, çaresizlik, korku ve vicdan azabı yaşamasına, geçmiş ve bugünü karıştırmasına neden olur. Kişi böylelikle patolojik yas tutma haline yatkınlaşır. Fakat yeni gelen kişi geçmiş hayatının yitirilmesini kabul edebiliyorsa ve bu konuda başa çıkma becerilerine sahipse keder, üzüntü ya da geçmişe dair özlem sergileyebilir ancak dün ve bugünü karıştırmadan, günlük işlevselliğini koruyarak bu durumu gerçekleştirebilir. Yeni gelen kişinin ağır ve eziyet verici suçluluk duygusu yerine depresif suçluluk hissetmesi uyum konusunda daha ‘avantajlı’ olduğunu gösterir. Yer değiştirmenin zorunluluk ve gönüllü olması halinde de zorunlu olarak yeni gelen kişi için süreç daha ağır ve eziyet verici suçluluk duygusuna sahip olur. Mültecinin geçmiş pratiğinde arkadaş ve akrabalarının öldürülmesi, kendisinin kurtulmuş olması ona suçluluk duygusunun pekiştirilmesini yaşatabilirken ev sahibi toplum içinde ayrımcılığa, dışlamaya maruz kalması da ağır ve eziyet verici kaygıların canlı tutulmasına neden olabilir (Wangh, 1992, aktaran Volkan, 2019). Garza-Guerro (1974)’ya göre göçmenin yeni geldiği dönem stresli ve kaygılı bir dönemdir. Yeni yer göçmeni bir nevi teste sokarak onun psikolojik durumuna meydan okur. Bu meydan okuma tamamlandığını göçmen süreci başarılı ile geçirirse duygusal açıdan büyümeyle sonuçlandırabilir. Bu sürecin göçmen için olumlu olmaması halinde gerileme hatta patolojik bulgular görülebilir. Göçmen başa çıkamaz hale geldiğinde ve psikolojik olarak kendini iyi hissetmediği zamanlarda, göçmenin geçmişine ait olan ve ona iyi gelen sevgi nesnelerini (Volkan bu durumu “kendilik nesnesi” olarak tanımlar) tehdit altında hisseder, “sevgi nesnelere” koştüğünü hissedebilir ve yas sürecine girer. Bu durum onda “süreksizlik” duygusu yaşatabilir. Çünkü kişinin “sevgi nesnelere” ailesi, arkadaşları gibi beşeri öğeler olduğu kadar dil, müzik, yemek gibi çeşitli kültürel ve toplumsal öğeleri de barındırır.

Göç sonrası kişilerde en yoğun karşılaşılan durumlardan biri de yas tutmadır. Yas tutma, önemli bir kayıp karşısında verilen zorunlu bir tepkidir. Yerinden edilen kişilerin de geride bırakmış oldukları şeyleri hatırlama zorunluluğu vardır. Önemli bir nesnenin yitirilmesine yönelik verilen tepki başladıktan sonra farklı evrelerden geçer. Mülteci bu aşamalardan birinde sorun yaşarsa o evrede takılıp kalabileceği tahmin edilebilir. Volkan (2019) önemli bir kayıp karşısında yetişkinlerin verebilecekleri tepkiyi iki evreye ayırır: Keder ve yas tutma. Volkan yitirilmiş bir şeye ya da kişiye dair yas tutan kişilerin hala o şeyle ya da o kişiyle etkileşim içerisinde olmasını o kişinin psikoz olmasına bağlamaz. Yerleşik patolojik yas içindeki çoğu kişi, yitirmiş olduğu kişi veya şeyi canlı veya cansız nesnelere kendilik imgesi haline getirir. Bu bazen bir fotoğraf, saat, giysi olabileceği gibi bazen evcil bir hayvan olabilir. Bu tür kendilik imgesi haline getirilen nesnelere “bağlantı kurucu nesnelere” adını verir. Bu nesnelere genelde yas tutan kişinin çevresinden seçtiğini belirtir. Yas tutan kişi bağlantı kurucu nesne veya fenomenin yaratımıyla yas süreci içindeki komplikasyona uyum sağlamaya çalışır. Sürekli yas tutan kişiler bağlantı kurucu nesneyi kontrol ederek yitirilmiş kişiyi “geri getirme” (sevgi) ya da “öldürme” (nefret) arzularını kontrol ederler (Volkan, 2019). Yas tutan kişinin sevgi veya nefret duyguları Volkan’ın bahsettiği gibi sadece yitirilmiş kişiye karşı değil, yitirilmiş bir yere karşı da olabilir. Yine Volkan’ın ifadeleriyle yas tutan kişi bağlantı kurucu nesnelere yardımıyla sevgi veya nefreti kontrol altında tutmazsa ve bu arzularını tatmin etmezse mevcut kızgınlık, suçluluk hissine neden olacaktır. Bağlantı kurucu nesnelere ve fenomenler, önemli bir kaybın öncesindeki karmaşık içsel ilişkiye dair bilinçli ve bilinçdışı nüanslara bağlı olan sıkıca paketlenmiş semboller olarak düşünülmeli, hatıralardan farklıdır. Yani yas tutan kişinin geçmişine dair hatırladığı her şey bağlantı kurucu nesne değildir. Hatıralar kayıp öncesi zamanla kayıp sonrası zaman arasında devamlılık sağlar. Ölmüş olan kişinin fotoğrafı bir hatırayken, yas tutan kişi o fotoğrafa belli zamanlarda ayin gerçekleştirir gibi duygusal bir halde dokunması, onu özel bir yere taşınması, onu koruması, o olmayınca kaygılanması, kısacası işlevsel hale gelmesinde “sihirli” bir araç vazifesi görmesi onu bağlantı kurucu nesne haline getirir. Bir danışanında bu durumla karşılaştığını belirten Volkan, danışanının ölen kardeşiyle her işe gidiş yolculuğunda etkileşim içerisinde olduğunu, bu durum dışında da danışanının nevroitik kişilik organizasyonuna sahip olduğundan bahseder. Bu durumu “bağlantı kurucu nesne” ve “bağlantı kurucu fenomen” kavramlarıyla açıklar. Danışanı bu durumu yaratmıştır ve bu durum onun için bağlantı kurucu fenomendir. Yas durumunu sürekli hale getiren kişiler için şarkı, el hareketi, hava durumu gibi çağrışım yaptırabilecek şeyler bağlantı kurucu fenomen olarak işlev görebilir.

2.11. Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik iyi oluş kavramı, pozitif psikoloji alanının yaygınlık kazanması neticesinde psikoloji alanında tartışılır olan kavramlardan biridir. Bu kavram psikolojinin sadece zayıflık veya hastalıkla ilgili olmadığı, bireyin güçlü ve sağlıklı yönlerinin de geliştirilmesi, ortaya çıkarılması olarak değerlendirilir. Psikolojik iyi oluş kavramı ilk olarak 1960'lı yılların sonunda Bradburn tarafından kullanılmıştır. Bradburn (1969), olumlu-olumsuz duygulanım arasında bir denge kurarak, olumlu duygulanımın baskın olması durumunda birey için psikolojik iyi oluşun yükseldiğini belirtmektedir. Bradburn'un bu tanımlaması genel kabul görmemekte, yapılan eleştiriler Bradburn'un tanımlamasının daha çok öznel iyi oluş kavramını açıkladığı yönündedir (Tatlılıoğlu, 2012). Yine bu kavramın öncülerinden biri daha olan Seligman (2008), psikoloji alanı içerisinde davranış bozuklukları, depresyon, kaygı bozuklukları gibi konular üzerinde çalışmaların yeterince yapıldığını ancak olumlu duygulanım, umut, sağlıklı ilişkiler gibi yine ruh sağlığını etkileyen konular üzerinde çalışma yapılmadığına dikkat çekmiştir.

İyi oluşla ilgili daha çok yapılan çalışmalar hedonik yaklaşım (öznel iyi oluş) ve eudaimonik (psikolojik iyi oluş) yaklaşım üzerine odaklanmaktadır. Hedonik yaklaşım çalışmaları, mutluluğu referans alan, zevke, mutluluğa yönelik bir bakış açısını temsil ederken, psikolojik iyi oluşu ifade eden eudaimonik yaklaşım ise bireyin kendini gerçekleştirme, işlevselliğini olumlu yönde kontrol etmesi, belirlediği ölçütlerle hayatını devam ettirmesidir (Rask, Astedt-Kurki ve Laippala, 2002).

Psikolojik iyi oluş kavramının Bradburn'dan sonra değişip bugünkü anlamına kavuşması sonraki yıllarda yapılan çalışmalarla oluşmuştur. Psikolojik iyi oluş, geniş ve kapsamlıdır, Ryff (1995) psikolojik iyi oluş kavramını kişinin doğru potansiyelinin gerçekleşmesi için çabalaması olarak değerlendirmiştir. Ryff, psikolojik iyi oluşu belirleyici unsurun bireyin sağlıklı standart davranışları olduğunu belirtir. Huppert (2009)'a göre psikolojik iyi oluş kişinin her zaman kendini iyi hissetmesi anlamına gelmemekte, aynı zamanda günlük yaşam içerisinde var olan olumsuz duygularla da başa çıkabilmesi yani etkili bir şekilde işlevsel olabilme hali psikolojik iyi oluşun kapsamındadır. Bireyin olumsuz duygularını yoğun, uzun süreli yaşaması veya işlevselliğinin bozulması psikolojik iyi oluşunun da olumsuz anlamda etkilenmesine yol açar.

Psikolojik iyi oluş ile ilgili yapılan araştırmalar ve tartışmalar sonrasında psikolojik iyi oluş kavramının altı boyut içerdiği öne sürülmüştür (Ryff, 1989). Psikolojik iyi oluş kişinin

kendisini ve yaşamını olumlu bir şekilde değerlendirerek kabul etmeyi, kişisel gelişimini sürdürmeyi, yaşam amacına sahip olmayı, değerleri ile olumlu ilişkiler kurmayı ve sürdürmeyi, özerk olabilmeyi, çevreyi etkili bir şekilde yönetebilmeyi içerir (Ryff ve Keyes, 1995; Ryff ve Singer, 2006). Her iki gelenek de, yaşamı neyin iyi yaptığını incelemek için insan kapasitesini yükselten hümanist değerleri içermektedir (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002). Psikolojik iyi oluş yaş, cinsiyet, kültürel farklılıklar gibi değişkenlerle ilişkilidir. Ryff (1995) psikolojik iyi oluşla ilgili tanımlayıcı özellikler olduğunu aktarır. Genç yaşlardan orta yaşa kadar olan dönemde çevresel hakimiyet ve bağımsızlık özelliklerinin artarak ilerlediğini, kişisel gelişim ve yaşam amacına yönelik özelliklerin orta yaştan yaş almayla azaldığını aktarır. Ryff'ın öne sürdüğü diğer iki özellik olan başkalarıyla olumlu ilişkiler ve kendini kabul etmenin ise yaş ile ilgili öne çıkan bir bulgusunun olmadığını aktarır.

Tablo 1.

Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik İyi Oluşun Tanımları	İyi Oluş Arttığında	İyi Oluş Azaldığında
Kendini Kabul	Kendine karşı olumlu bir tutuma sahiptir; iyi ve kötü nitelikler dâhil olmak üzere kendiliğinin birçok yönünü kabul eder; geçmiş yaşamı hakkında olumlu hisseder.	Kendinden memnun değil; geçmiş hayatında hayal kırıklıkları mevcuttur; belirli kişisel özellikleri konusunda endişeli; olandan farklı olmayı diliyor.
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	Başkalarıyla sıcak, tatmin edici, güvene dayalı ilişkileri vardır; başkalarının refahı konusunda ilgilidir; güçlü empati, şefkat ve samimiyete sahiptir; insan ilişkilerinde dayanışmacıdır.	Diğer insanlarla güvene dayalı ilişkisi az düzeydedir; diğer insanlara karşı sıcak, açık ve ilgili ilişki geliştirmesi zordur; kişilerarası ilişkilerde izole ve isteksizdir; başkalarıyla önemli bağları sürdürmek için taviz vermeye istekli değildir.

Özerklik	Kararlarını alırken bağımsızdır, kendi kendine bunu gerçekleştirebilir; düşünce ve davranışlarında toplumsal baskılara karşı dirençlidir; davranışı içsel olarak düzenler; kendine kişisel standartlara göre değer verir.	başkalarının beklentileri ve değerlendirmelerine karşı endişe yaşar; önemli kararlar alırken başkalarının yargılarına güvenir; toplumsal baskılara karşı dirençsizdir.
Çevresel Hakimiyet	Çevreyi yönetmede yeterlilik ve hakimiyete sahiptir; harici aktiviteleri kontrol altına alabilir; çevresindeki fırsatları değerlendirir; kişisel ihtiyaç ve değerlerine uygun bağlamları seçebilir veya yaratabilir.	Günlük işlerini yerine getirirken zorluk yaşar; çevresini değiştiremeyeceğini veya dönüştüremeyeceğini hisseder; çevresindeki fırsatlardan habersiz; dış dünya üzerinde kontrol hissinden yoksundur.
Yaşam Amacı	Hayatta hedefleri ve yön duygusu vardır; şimdiki ve geçmiş yaşamın anlamı olduğunu hisseder; yaşama amaç veren inançlara sahiptir; yaşamak için amaç ve hedeflere sahiptir.	Hayatta anlam arayışından yoksun; birkaç hedef veya amacı vardır; yönünü kaybetmiş; hayata anlam katan bir bakış açısı veya inanca sahip değildir.
Kişisel Gelişim	Sürekli gelişme hissi vardır; kendini büyüyen ve genişleyen olarak görür; yeni deneyimlere açıktır; kişinin potansiyelinin farkına varır; zamanla kendinde ve davranışlarında iyileşmeler görür; daha fazla bilgisini ve etkisini yansıtacak şekilde değişir.	Durgundur; zaman içinde gelişme veya ilerleme hissinden yoksun; yeni tutumlar veya davranışlar geliştiremediğini hisseder; hayattan sıkılmış veya hayata karşı ilgisiz olduğunu hisseder.

Kaynak: Ryff, 1989, ss. 45-46.

Ryff (1989) psikolojik iyi oluş modelini oluştururken kendisinden önce ortaya atılmış teorilerin kuramsal yaklaşım olarak eksikliğini vurgulamaktadır. Bu yüzden psikolojik iyi oluş kuramını oluştururken gelişim ve kişilik kuramcılarının da görüşlerini temel almıştır. Ryff, bu modelinde Maslow'un kendini gerçekleştirme; Allport'un olgunlaşma; Rogers'ın potansiyelini tam olarak kullanan insan; Jung'un bireyselleşme; Erikson'un psiko-sosyal

aşamaları; Buhler'ın temel yaşam eğilimleri; Neugarten'in kişiliğin değişimsel özellikleri; Jahoda'nın belirlediği olumlu psikolojik sağlık kriterlerinden yararlanmıştı.

2.12. Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapıya Etkileri

Göç mekânlar üzerinde ve mekânlar arasında gerçekleşir. Göçün mekânlar arası değişebilen bir süreç olması mekânı göçmenler için de önemli bir konuma getirebilmektedir. Castles ve Miller (2008)'a göre göçün kompleks bir yapıya sahip olması, hükümetler tarafından önceden fark edilen bir durum değildi. Göçmenler geliş motivasyonlarına göre kategorilere ayrılmıştı ve onlara yönelik emek büroları, yabancılar polisi, sosyal hizmet organizmaları mevcuttu ancak 1980'lerin sonuna doğru göç sistematik ve üst düzey bir ilgiye sahip oldu. AB kendi iç sınırlarını kaldırırken, doğudan ve güneyden gelen göç akını engellemek için dış sınırlarını daha da güçlü hale getirmeye başladı (Castles ve Miller, 2008). Bu durum göçmenlerin göç yolunu zorlu hale getirdiyse de gelinen noktada ifade etmek gerekir ki göçün gerçekleşmesini engelleyebilmiş değildir. Bu engelleyememe durumu ülkelerin taraf oldukları uluslararası sözleşmeler ve göç etmenin de bir insan hakkı olduğu ilkesidir.

UN Desa'nın 2020 verilerine göre 2019 yılında Asya ülkeleri 84 milyon uluslararası göçmene, Avrupa ülkeleri ise 82 milyon kişiye sığınma mekânı olmuştur. Suriye, Afganistan, Güney Sudan, Myanmar, Somali, Sudan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Orta Afrika Cumhuriyeti, Eritre ve Burundi ülkelerini güvenlik, daha iyi yaşam gibi gerekçelerle terk eden yaklaşık 16,6 milyon insan, Dünya üzerindeki toplam mülteci nüfusunun da %82'sini oluşturmaktadır (IOM, 2020).

Göç her ne kadar aktif bir konu olsa da ülkeler tarafından beklenmeyen veya uygun önlem alınmayan durumları da yaratmaktadır. Göç sonrası kentlerde karşılaşılan ilk sorun Tümtaş (2020)'a göre konut yetersizliğinden kaynaklı barınma sorunudur. Türkiye'de de iç göçler sonucu görebildiğimiz konut eksikliği gecekondularını meydana getirmiştir. Gecekondular sadece Türkiye'de de karşımıza çıkmayan, Meksika, Panama, Arjantin, Tunus, Fas gibi ülkelerde benzerlerine rastlanabilen zorunlu bir yöntem olarak görünmektedir (Keleş, 2006, aktaran Tümtaş, 2020). Bu yapılar genellikle kentsel yoksulların yoğun yaşadığı mekânlarda görülebilmektedir. Yaşanan bu göçler kısıtlı olan konut fiyatlarının da yükselmesine, bunun karşısında ise gecekonduların yapılaşmasının da artmasına neden olmuştur. Bu durum, bu alanları kapitalist üretimin ucuz işgücü depoları haline getirmiş ve bu alan da yoksulların arttığı mekânlar olmuştur. Kentsel ve yoksul mekânların artması da Massey ve

diğerlerinin 1994 yılındaki çalışmalarında da ifade ettikleri üzere, yoksulluğun etno-kültürel kimliklerle birlikte belirli alanlarda yoğunlaşmasını beraberinde getirmiştir. Yani coğrafi olarak izole edilmiş, sıkı bir şekilde kümelenmiş mekânlar yoksulluğun da mekânsallaşması haline gelmiştir (Tümtaş, 2020).

Mekân üzerinde bir arada olmakla ilgili oluşturulan bazı kavramlar da vardır. Bunlara da bu çalışma da kısaca değinmek faydalı olacaktır. Van Kempen ve Özükren (1998)'in *spatial segregation* olarak ifade ettiği ve Türkçe karşılığı mekânsal ayrışma olan kavram “daha geniş bir nüfus içindeki belli bir grup üyelerinin eşit bir şekilde dağılmasından ziyade, mekânsal anlamda ayrışması” (s.1632) şeklinde tanımlamaktadır. Yani o alanda grup üyelerinin gözle görülür şekilde bir aradalığı mekânsal anlamda ayrıştıklarını gösterir. Burada o grup üyelerinin baskın bir nüfus oranına sahip olmasından ziyade kente nazaran o yerleşim yerinde daha yoğunlaşmasını esas kılar. Canatan (2011)'a göre mekânsal ayrışma kavramında biraz daha toplum kaynaklarından izole olma hali vardır. Canatan segregasyon (ayrışma), getto, yoğunlaşma kavramları arasındaki nüansları incelerken grupların hangi kavramı tercih edeceklerinde iradelerinin söz konusu olduğunu belirtir. Segregasyon (ayrışma) durumunda daha çok dışarıdan biçimlenme ve sosyal yalıtılma hali bulunmaktadır ve segregasyon “geniş toplumla ilişkilerin sınırlandırılmış olduğu bir yalıtılma halidir” (s. 13).

Wirth (2002) yerleşim yeri seçiminde kişinin gelir seviyesi, zevk ve tercihleri, ön yargıları, o yerin fiziksel, ekonomik, sosyal, etnik yapısı gibi birçok özelliğın önemli olduğunu belirtir. Yoğun yerleşim yerinde oturan farklı nüfus tiplerinin gereksinimlerinin ve yaşam tarzlarının uyumlu olmaması halinde ayrılma eğilimi baskın gelmektedir. Fakat birbirine benzeyen ve benzer ihtiyaçlara sahip kişiler bilinçli veya bilinçdışı bir şekilde aynı yerde yaşamayı tercih ederler. Birbirine benzemeyen ve ortak noktalarda buluşamayan insanların aynı yerde yaşamaları birbirleri arasındaki sömürünün artmasına, rekabetin ortaya çıkmasına yol açar. Birbirlerine benzer konum ve ihtiyaçlara sahip olan kişilerin, birbirinden farklılaşan bireylere göre aynı mekânı tercih etme olasılığının daha yüksek olduğunu savunur. Bloch (2002, aktaran İnce, 2018)'a göre göçmenlerin belli alanlarda yoğunlaşmasında birçok faktör etkilidir. Esas olarak dört faktör üzerinde duran Bloch, ekonomik açıdan iyi şartlara sahip olmayan göçmenin bu şartlarını koruyabilmek için daha düşük gideri olan konutları ve yerleşim alanlarını tercih etmekte olduğunu ilk neden olarak belirtir. İkinci faktör genellikle istihdamın yoğun olduğu yerlere yakın yerlerde yoğunlaşılmasıdır. Üçüncü faktör göçmenlerin sosyal ağlarının bu tür mekânsal yapılarda daha güçlü olmasıdır. Dördüncü faktör ise göçmenlere yönelik saldırılar karşısında korunmak için bir arada yaşamak isteğidir.

Fakat her ne kadar Bloch bu dört faktöre değinse de bunun her zaman genel geçer olmadığını belirtmek gerekir.

Keser (2008)'e göre mekânsal yoğunlaşmada birçok neden etkilidir. Etnisite, inanç, hemşehrlik ve sınıfsal konum mekânsal yoğunlaşmayı belirleyen sebeplerdir ve uluslararası göçmenlerin de karar alış süreçlerine etki eden mekânsal tercihlerdir. Erbaş (1999)' a göre de göçmenin göç ettiği yerdeki koşullarının, yerli halkın göçe dair motivasyonunun, göçmeni nasıl gördüğünün önemli değişkenler olduğunu bu yüzden de aynı ülkeye göç eden göçmenlerin bile farklı süreçler yaşayabildiğini belirtmektedir. Göçmenlerin mekânsal yoğunlaşmasında zincirleme göç teorisi de etkilidir. Abadan-Unat (2002)'a göre benzer yerleşim yerlerinden gelen birbirini tanıyan insanlar, aynı mekânları, yakın mekânları paylaşarak yoğunlaşma yaratabilmektedir.

ABD'ye göç eden kişiler, kendi kökensek kültürlerini kasabalara ve mahallelere yönelterek kendi memleketlerini yeniden yaratmışlar, buralarda kendilerini evlerinde ve ait hissetmişlerdir. Buralarda kalıp güvende hissederek de yeni kültürlerle de tanışmaya çalışmışlardır (Kahn, 2008, aktaran, Akhtar, 2018).

Göçmenlerin mekânsal olarak yoğunlaşması kimi zaman kendi tercihleri olabilirken, göç alan yerel ve ulusal yönetimlerin de bu konuda katkısı olmaktadır. Hollanda'da Rotterdam Belediyesi seksenli yılların ortasında göçmenlerin mekânsal yoğunlaşmasını azaltabilmek için kira alıştırma yoluyla göçmenleri farklı mahallelere dağıtmayı amaçlamıştır (Canatan, 2011). Castles ve Miller (2008)'e göre göçmenler Almanya'ya geldikten sonra piyasada istihdama alınabilmeleri için işverenler tarafından işyerlerine yakın kamp veya yurtlara; Avustralya'da ise Göç Ofisi tarafından yurda yerleştirilmiştir. Göçmenler için tahsis edilen bu yurtlar genelde sanayi bölgelerine yakın alanlar seçilmiştir. Göçmen işçiler ailelerini de bu ülkelere getirmeye başlaması üzerine ortaya çıkan konut arz-talebini karşılamak için bu ihtiyacı kentsel mekânlarda karşılamaya çalışmışlardır. Ancak göçmenlerin hem yeterince ekonomik şartlara sahip olmaması, hem yerel bilgi ve ağlara sahip olamamaları ve ev sahiplerinin ayrıştırıcı, dışlayıcı tutumları nedeniyle barınma maliyetinin daha düşük, mekânsal şartların da iyi olmadığı sanayi bölgelerindeki veya kent merkezlerindeki yoksul mahallelerde yoğunlaşmışlardır. Yerleşilen bu alanlar barınma koşullarının iyi olmamasının dışında, kamusal birçok talebi karşılamaktan da uzak yerlerdir. Almanya ve Avustralya örneklerini değerlendiren Castles ve Miller'a göre buralar ABD'deki gibi etnik gettoların oluşumundan ziyade işçi sınıfının, görece daha az gelire sahip olan kitlelerin yaşadığı mekânlardır. Bu durumun aksini oluşturan yerler de mevcut olsa da sınıf temelli yerleşimler de mevcut olmuştur. Etnik grubun baskın olduğu yerlere Batı Berlin'deki

Kreuzberg’de Türklerin oturduğu yerler, Melbourne’de Carlton, Sidney’de Leichhard gibi yerlerde İtalyanların olması örnek gösterilmektedir. Yani göçmenlerin mekânsal olarak yoğunlaşması ülkelerin uyguladıkları politikalar, yerlilerinin uyguladıkları pratiklerle değişkenlik gösterebilmektedir. Kimi ülkelerin, kimi kentlerinde mekânsal yoğunlaşma risk teşkil ederken, kimi kentlerde ise bu durum yerliler tarafından endişeyle karşılanmaz.

Chicaco Okulu mekânsal yoğunlaşmayı geçici bir durum olarak değerlendirirken, bu grup üyelerinin büyük grup üyelerine zaman içerisinde geçeceğini savunmaktadır. Fakat bu durum daha çok olumsuz bir durum olarak değerlendirilmekte ve mekânsal anlamda yoğunlaşılacak yerler ırkçı ve ekonomik marjinalleşmenin bir unsuru olarak algılanmaktadır (Gregory, 2009, aktaran, İnce, 2016).

Göçmen karşıtı hareketlerin yaygınlaşması, göçmenlere karşı ayrımcı, dışlayıcı pratiklerin görünür olması ve göçmenleri tehdit etmesi göçmenlerin de kendi içlerine kapanmalarını anlaşılır kılar. Ünal (2012)’a göre göçmenler belirli bir bölgede ‘kümelenmelerinde’ veya bizim çalışmamızdaki tarifleriyle yoğunlaştıklarında ve ortak hareket bilinci geliştirme noktasına ulaştıklarında stratejik bir sosyal, kültürel ve siyasal kaynağa dönüşebilmektedirler.

Mekânsal ayrışma, benzer sınıf, kültür, kimlik, düşünce yapısından insanların da bir arada bulunmasını beraberinde getirdiğinden, bireyler arasındaki sosyal mesafenin de az olması nedeniyle sosyal ilişkiler yerli halkın norm ve kurallarından ziyade kendi grup kural ve normlarıyla ilerleyebilmektedir. Kendi kültürlerinin korunması anlamına da gelecek olan bu durum bir avantaj olarak değerlendirilebilir (Van Kempen, ve Özüekren, 1998). Greenstein ve arkadaşlarına (2000) göre sosyal farklılıklar mekânsal ayrışmaya yansır. Sosyal statü arayışında olan orta gelirli gruplar veya göçmen toplulukları güçsüz veya bulanık kimliklerini güçlendirmek için mekânsal ayrışmayı tercih edebilirler. Kimi durumlarda da göçmenlerin kentsel alanlara yerleşmek ister ancak yasal statülerinden endişeli olmaları, işe ve diğer olanaklara erişimleri kısıtlı olduğundan mekânsal ayrışma kararı alabilmektedirler.

Erhard Berner Filipinler’in başkenti Manila’da yürüttüğü projesinin çıktılarından oluşturduğu makalesinde (2020) küreselleşmenin çelişkili bir süreç olduğundan bahsederek, dünya kentlerinde parçalanma ve dağılma süreçlerini doğurduğunu aktarmaktadır. Küreselleşme odaklı entegrasyon, kentin tamamını değil, belli merkezleri küresel toplumun parçası haline getirir. Küresel toplumun talepleri olarak sunulan sektörel hızlı büyüme, kent içerisindeki mevcut işyerlerinin büyümesini, yenilerinin kurulmasını, gösterişli iş merkezlerinin oluşturulmasını, lüks yerleşim bölgelerinin ve alışveriş merkezlerinin oluşturulmasını beraberinde getirir. Tüm bu yapıların altyapı, ulaşım, iletişim, beşeri

ihtiyaçlarının karşılanması bu alanda çalışacak kişileri de beraberinde getirir. Bu alanda hizmet sağlayan işçilerin sayısı, bu oluşumların sahiplerinden, üst düzey çalışanlarından daha fazladır. Bu metropol de küreselleşen işbölümü içerisinde bu hizmetleri sağlayabilmek, rekabet gücünü koruyabilmek için hizmetleri düşük fiyata ve yeterli miktarda karşılamak zorunda olduğundan, kentin yoksul nüfusunun artmasını beraberinde getirmektedir. Kentte yaratılan bu kutuplaşma, kent arazilerinin astronomik fiyatlara ulaşmasını beraberinde getirirken, ev kiralarını karşılayamayan veya satın alamayan insanların sayısının artmasına da neden olur. Kentteki bu ekonomik yeniden yapılanma, insanların yaşadıkları alanlardan taşınmasını veya yerinden çıkartılmasını beraberinde getirir. Bu durumdan etkilenen düşük ücret gelirlilerin konut bulma şansı zora girmiş, uzun saat çalıştıklarından kent dışı alanlara çıkmaları zoraki hale gelmiştir. Bu durum kentte piyasa kurallarının çok sınırlı geçerli olduğu bölgelerin, ‘gecekondu semtlerinin’, ‘getto’ların, ortaya çıkışını ve varlığını sürdürmesini beraberinde getirmiştir.

Kaygalak (2001)’da Mersin’de yoğun göç alan Demirtaş Mahallesi’ni saha olarak yürüttüğü çalışmada göçmenliğin kentsel yoksulluk ile sıkı bir ilişkisi olduğundan bahseder. Kent ekonomisi içerisinde istihdama erişmek isteyen fakat çeşitli sebeplerle bu istihdama dâhil olamayışın gecikmesi işsizlik, dışlanma, toplum kaynaklarına eşit derecede erişememeyi beraberinde getirmiştir. Kısıtlı imkânlarda piyasaya erişebilen göçmenlerin de düşük ücret karşılığı çalıştırılmaları hem yeni bir eşitsizliği beraberinde getirmekte hem de kentsel yoksulluğun koşullarını daha da ağırlaştırmaktadır. Bu durum da hem işgücü piyasasında ücretlerin düşmesine hem de göçmen mekânlarının oluşmasına yol açmaktadır. Kaygalak göçün “yeni kentsel yoksulluğun mekânsal olarak yoğunlaşmasının kurucu unsuru”(S.135) olduğundan bahseder. Yani kente yeni gelen göçmenler, genellikle düşük gelirli işçiler, işsizler, yoksul orta sınıfların iç içe yaşadığı mahalleleri tercih etmek zorunda kalırlar. Pahalı olmayan ev ve arsalar, daha çok beden gücünü kullanmaya dönük, enformel işçi ağları göçmenlerin bu mekânları tercih etmesinin nedeni olarak görülebilir. İlk aşamada bu durum zorunlu bir tercihken zaman içinde sahip oldukları sosyo-kültürel özellikleri, farklı etnik ya da ırk kimliğine sahip olmaları, ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olur ve ilk girdikleri bu mekânlarda kalmaya devam ederler. Ekonomik olarak daha iyi konuma gelen göçmenlerin de sırf uğrayabilecekleri bu ayrımcılık endişesi nedeniyle başka bir mahalleye göç etme eğiliminin de düşük olduğu görülmüştür (Massey vd, 1994, aktaran Kaygalak, 2001).

Ezme ve arkadaşları (2017) Ortadoğu’dan gelip Kırşehir ve Bilecik kent merkezlerine yerleşen göçmenlerin gündelik hayat ve yoksulluk ilişkilerini incelemiştir. Tartışma göç

ve yoksulluk ilişkisi, kentsel yoksulluk ve gündelik yaşama etkisi, gündelik yaşam rutini olarak yoksulluğa karşı dayanışmanın zaferi olmak üzere üç alt boyut üzerinden ilerlenmiştir. Göç ile beraber yoksulluk ilişkisinin göçmenlerin tercihlerinde önemli rol oynadığını belirten çalışma, yoksulluğun bir alt türü olan kentsel yoksulluğun da kent alanı içerisinde mekânsal olarak ayrıştığını, bu durumun hissedilen fiziki sınırlar olarak var olduğunu belirtirler. Kent alanı içerisinde de yoksulların bu kentsel yoksulluğa karşı kamusal alanlarda bir araya gelerek, iş bulmak konusunda yönlendirici olarak, barınma sorununu da zaman zaman aynı evi paylaşarak yani dayanışma göstererek yanıt verdiğini belirtmektedir.

Göçmenlerin yaşadıkları alanlardan mekânsal olarak ayrışması çift yönlü bir sürece karşılık gelir. Bu süreç bir yandan yeterli olmayan barınma şartları, yeterli olmayan sosyal haklar ve görece izolasyon; diğer taraftan ise “cemaat oluşumu ve etnik altyapı ve kurumların oluşmasına olanak sağlar” (sf. 304). Bu sürecin en görünür belirtisi yalnızca göçmen toplulukların ihtiyaçlarını karşılayan dükkân, kafe, lokanta, acentenin açılmasıdır. Casstler ve Miller’ın etnik profesyoneller olarak tarif ettiği nitelikli meslek sahipleri de buralarda çalışma imkânı yakalayabilmektedir. Bu alanlardaki küçük işletme sahipleri, özel sektörde iş bulabilen kişiler de orta sınıfın çekirdeğini oluşturur ve göçmenleri temsil eden derneklerde faaliyet yürütürler, bu dernekler, temsil ettikleri göçmen toplulukların özel ihtiyaçlarını karşılarlar ve bazı durumlarda mevcut sosyal hizmetler sisteminin eksikliklerini giderirler. Cemaat olarak oluşum süreci önceden karara bağlanan ve mekânîk bir durum değildir. Etnik cemaat oluşturmak sadece kültürel özelliklerini koruyup sürdürmek de değil, olumsuzluklarla baş etmek, ayrımcılıktan korunmak için oluşturulan bir stratejidir. Etnik cemaatler birey ve grupların ihtiyaçları paralelinde, ekonomik girişimlerin, derneklerin, dini-siyasal grupların da gelişmesiyle cemaat bilinci oluşur (Castles ve Miller, 2008). Mekânsal ayrışma, grup örgütlenmesini, etnik ticari oluşumları, etnik diğer kurumların gelişmesini beraberinde getirirken, bu yapıların da göçmenlerin ihtiyaçlarını karşıladığı unutulmamalıdır. Michael Herzfeld (2016, aktaran, Kaya, 2020)’e göre insanlar sahip oldukları değerlere, kendilerine ve toplumlarına ait benzerliklerle karşılaştıklarında aidiyet geliştirirler. Bunlar dinsel pratikler olduğu gibi, mitler, yeme-içme alışkanlıkları, müzik beğenileri de olabilmektedir.

Mekânsal yoğunlaşma kimliğin yeniden inşası sürecinde etkili olduğu gibi sosyal ihtiyaçların giderilmesinde, ihtiyaç duyulan sosyal hizmetlere eriştirilmesinde, kültür ve dilin korunmasında, psikolojik iyi oluşunun korunması ve yükseltilmesinde, güvenlik duygusunun kontrol altına alınmasında da göçmene yarar sağlar.

Göçmenlerin mekânsal yoğunlaşmasına yönelik eleştiriler, yerlilerden yalıtılmış bir alan oluşturma süreci ve bu alanın kriminalize olarak eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin bu

alanlara ulaşımını zorlaştırmakta, bu alanda istihdam olanaklarını geriletmişti ve yerli topluma yönelik tehdit algısını oluşturduğu düşünülmektedir. Göçmenlerin mekânsal anlamda yoğunlaşmasının tamamen bir risk teşkil ettiğine yönelik iddialar doğrulanmaya muhtaç halde durmaktadır. Bu alanda yapılan birçok çalışma yerli grupların endişelerini araştırmaya yönelikken, mekânsal olarak yoğunlaşan grubun hassasiyetleri de çalışılmaya değerdir. Bosswick ve Heckmann (2006)'a göre göçmenler buldukları yeni yerde karşılıklı ilişki dahilinde entegre olabilirler. Göçmenler sosyal ağlara, arkadaşlık, evlilik gibi ilişkilere dâhil olur; gruplara-topluluklara üye olarak toplum içerisinde konumlanabilir. Bu sürecin olmazsa olmazı iletişim yeteneğidir. Entegrasyon sürecinin ilk aşamasında göçmenler arasındaki dayanışma da göze çarpar. Süreci bilen, göç sürecine önceden dâhil olan kişi kendisinden sonra gelenlere deneyim kazandırma görevi üstlenir, bilgilerini paylaşır. Bu göçmenlerin kent içinde etnik koloni kurmasını beraberinde getirir. Bu durum başlangıçta iyi bir durum gibi gözükse de yerli toplumla piyasa ilişkileri gereği rekabet içerisine de girmesi gereken göçmenin bu koloni sürecinde ev sahibi toplumla bağlantılarını kısıtlayıp, toplumsal kurumlara erişimini de sınırlandırması kültürel ve sosyal sermayeye sahip olmasını güçleştirebilir. Etnik bir arada oluş kolaylıkla hareketlilik tuzağına dönüşebilir. Çünkü tanınma yerli çoğunluğun hayırseverliğinden ziyade göçmenin toplumun merkezi kurumlarında statü elde etmesiyle ilerler.

Yoksul toplulukların yaşadığı bu alanlar fabrika, iş sahaları gibi enformel sektörlerin de olmasını beraberinde getirmiş, kırsaldan, kente göç eden ve kentsel alanda tutunmasını sağlayabilecek uzmanlaşmış mesleki bilgi ve deneyime sahip olamayan göçmenler de temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bu tür yapılarda genellikle daha az ücret karşılığı çalışmaya başlamıştır. Türkiye’de iç göçler sonucu gördüğümüz bu durum Suriyeli mülteciler için de benzeri olarak görülmüştür. Suriye’nin kentsel mekânlarından, Türkiye’nin kentsel mekânlarına gelenler olsa da, yani salt olarak kırdan kente değil, kentten kente, bu defa da hem koruma hizmetlerine erişiminde yaşadıkları güçlükler, hem de uyum, diploma denkliği, çalışma iznine erişememe, uygun iş bulamama, Türkçe’yi bilememeleri nedeniyle Suriye’nin kırsal bölgesinden göçenlerle benzer durumları yaşamaktadırlar.

2.13. Göçün Göçmenler Üzerindeki Etkileri

Göç kavramı 1970’li yıllarda klinik psikolojide göçmenlerin yaşadıkları sağlık sorunlarında psikolojik semptomları doğru tanılamak ve uygun tedaviyi geliştirmek için gündeme gelmiş ve göçmenlerle ‘yerli’ toplulukların semptomları ve semptomlarını ifade

etme biçiminin farklı olduğunun gözlenmesiyle klinik psikolojide çalışılır olmuştur. 1980’li yıllarda ise sosyal psikolojide göç araştırmaları çalışılmaya başlanmış ancak bu çalışmalarda da göçmenler sadece karşılaştırma grubu olarak ele alınmıştır (Gezici-Yalçın, 2017). Mültecilerin özne olarak sosyal bilimlere dâhil oluşu çok yakın zaman kaynaklı olduğu gibi psikoloji biliminin mültecilerle daha özgün tekniklerle ilgilenmeye başlaması da yeni tarihli olmuştur. Salt olarak güvenlik sorunundan ziyade göçmenlerin birçok sosyal sorun etkileneceği olduğu görülmüştür. Dünya Sağlık Örgütü (1996) mültecilerin en önemli ihtiyaçlarının gıda, güvenli barınak, sağlık hizmetleri, temiz su içme kaynaklarına erişimlerini göz ardı etmeden, mültecilerin ruhsal, duygusal, kültürel açıdan da güçlendirilmesi gerekliliğini vurgulamıştır.

Göçün genel olarak üç süreçten ibaret olduğu aktarılmaktadır: Göç öncesi, göç sırası ve göç sonrası (Bhugra, 2004). Göç öncesi süreçte insan ve topluluklarının maruz kaldıkları bombalama, silahlı saldırı, işkence, cinsel şiddet, yaralanma, öldürülme, insan hakkı ihlalleri, temel ihtiyaçlara erişememe, evlerini ve yaşadıkları alanları terk etmeye zorlanmaları sıklıkla karşılaşılan travmatik deneyimlerdir. Göç sırasında da güvenli olmayan alanlardan geçmek, yine bu alanlarda karşılaşılabilecekleri psikolojik, fiziksel, ekonomik şiddet, göçün yoluyla ilgili belirsizlik, göçmenin travmatik deneyimler yaşayabileceği risk alanlarıdır. Göç sonrası gelinen yeni yerde sağlık ve sosyal hizmetlere erişememe, kimlik kaydı alamama, oturma iznine tabi tutulmama, ekonomik geçim kaynaklarına erişememe, dil sorunu yaşama, yerlilerle karşılaşmalarında ayrımcılığa maruz kalma, eski yere özlem sıklıkla görülen ve kişinin günlük hayatını etkileyen zorluklardır. Göçmenin bu 3 farklı aşamada maruz kalabileceği her bir zorluk travmatik bir deneyim yaşatabileceği gibi, zorlukların kümülatif şekilde ilerlemesi birey için başa çıkması zor bir süreci meydana getirebilir.

Göç farklı yaş gruplarında farklı şekillerde de hissedilebilir. Volkan (2019)’a göre “göç deneyimine dâhil olan pek çok değişken vardır. Yeni gelenler, yaşlarına, psikolojik yapılarına ve erişime açık olan destek sistemlerine göre değişkenlik gösterir” (Sf. 29). Bebekler ve küçük çocuklar, ebeveynleri gibi geride bırakılan kişilere/şeylere yönelik sabit bir nesne sürekliliği oluşturamadıkları için “tipik” göçmen veya “tipik” mülteci özelliğini gösteremezler. Zihinsel temsillerinin sağlam şekilde henüz kurulmamış olması nedeniyle preödiyal çevredeki çocuklar kaybın eksikliğini hissederler ancak bu his yetişkinlerin göçü deneyimlemesinden çok daha farklıdır. Grinberg (1989, aktaran Volkan, 2019)’e göre ebeveynler gönüllü veya zorunlu göç etmiş olabilirler ancak çocuklar her zaman “sürgün” edilmişlerdir. Ayrılma kararını kendileri vermediği gibi dönme kararını da veremezler.

Kirmayer ve arkadaşları da göçün farklı boyutlarda ve farklı yaş gruplarında değişik şekillerde etkiler bırakabileceğini aktarır. Aşağıda yer alan tablo Kirmayer ve arkadaşlarının çalışmasından aktarılmıştır.

Tablo 2.

Göç Süresinde Ruh Sağlığını Etkileyen Faktörler

	Öncesi	Sırası	Sonrası
Yetişkin	Menşe ülkelerindeki ekonomik, akademik ve mesleki durumları, destek yapılarında, rollerinde ve ağlarında yaşanan bozulma, travmaya kalma düzeyleri, politik konumlanışları	Göçün yönü, süresi, göç yolu, zorlu yaşam olaylarına ve şiddete maruz kalma, aile ve toplum yapılarındaki bozulma, göçün sonucuna ilişkin belirsizlik yaşama	Mültecilik/sığınmacılık statülerindeki belirsizlik, istihdam olanaklarına erişememe veya kısıtlı şartlarda erişebilme, sosyal statü kaybı, aile ve toplum desteğini kaybetme, geride kalan aile üyelerinin akıbeti ve onlarla yeniden birleşememeye dair endişe yaşama, dil, kültürleşme ve uyum konusundaki zorluklar
Çocuklarda	Yaş ve gelişim düzeyi, eğitimlerinin aksamaması, aile ve sosyal çevrelerinden ayrı düşme	Bakımdan ayrı düşme, zorlu yaşam olaylarına ve şiddete maruz kalma, yeterli beslenememe, belirsiz gelecek durumu	Ailenin uyumuyla ilgili stres yaşama, yeni dil ve yeni eğitim sistemindeki farklılıklar, ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalma, kültürleşme konusunda yaşanan sorunlar

Kaynak: Kirmayer vd., 2011

Kanada Ruh Sağlığı Sorunlarına Dair Çalışma Grubu göç ile birlikte mültecilerde ortaya çıkan ruhsal sorunlara ait önemli nedenleri sıralamıştır. Bunlar aileden ve toplumdaki koparılmak, ev sahibi toplumun düşmanca tavrı, uzun vadede etkisi süren göç öncesi travmatik yaşantılar, yaşlı veya adölesan olmak, başat toplumun dilini konuşamamak ve sosyoekonomik statü kaybı olarak sıralanmıştır (1988, aktaran Akgün, 2016).

Göçün motivasyonu da bireyin ruhsal yapısını etkileyebilecek bir durumdur. Göç eğer gönüllü bir şekilde gerçekleşiyorsa ve birey psikolojik bir zorluk yaşamıyorsa göçmen daha kolay bir şekilde uyum sağlar (Volkan, 2019). Gönüllü göç kararında göçmen kendisini kabul eden ülkeye duyacağı minnet ile acil bir şekilde benzeşme ve adaptasyon tercihine girebilir. Yeni ülkenin gösterdiği ‘merhamet’ vatanına yönelik bir öfkeye, geçmişine yönelik de bir inkâra, kızgınlığa dönüşebilir (Wangh, 1992, aktaran Volkan, 2019). Fakat göçmen menşei

ülkesinin kendisini kabul ettiğine yönelik inancını taşırsa öncekini dışlamadan yeni toplum ve kültüre de açık olur, böylece iki kültürlülüğü deneyimleyebilir. Göç bireyin gönüllü motivasyonundan ziyade zorunlu bir şekilde geliyor ve göçmen göç kararına zorlanıyorsa bu defa durum göçmen için daha baş edilmesi güç durumları beraberinde getirebilir (Volkan, 2019).

Akhtar (2018)'a göre kişinin uzun süredir yaşadığı yerden bir başka yere taşınması kişinin zihninde sürekliliğini bozan bir etki bırakabilmektedir. Durumun kişiyi ne kadar travmatize edeceği, kişinin yaşı, önceki yere bağlılığı, göç kararını ne motivasyonla, ne kadar sürede aldığı, gelecek motivasyonu gibi süreçler ruhsallık içi yetilerine ve iki yer arasındaki farkın büyüklüğüne göre değişebilir. Bu yüzden üniversite öğrenimini devam ettirmek için başka bir yere taşınma veya boşanma sonrası evden taşınma daha olağanken, kişinin zorla yerinden edilmesi ve ya göç etmeye zorlanması travma yaratabilmektedir. Kişinin yaşadığı yerden ayrılması, sadece yakını olduğu akrabalarının, aile üyelerinin kaybını değil, bildiği, tanıdığı çevresinin de değişimini beraberinde getirir; farklı bir iklimle, mimariyle karşılaşılır. Çünkü göç “çevresel değişim” sağlamaktan daha kapsamlı bir meseledir. Göç ya da sürgünle gelen çevresel değişim pek çok kaybı ve çok çeşitli karmaşayı içerir. Bunlardan ilki tanıdık çevreden ayrılmadır. Kişi tanıdığı bildiği topografyadan başka bir yere gittiğinde, önceki yerinde var olan mimari, bitki örtüsü, hâkim olan iklim yapısı değişebilir. Freud'un “ruhsal acı” olarak tarif ettiği durum, sıklıkla göçmenin zihninin ön sıralarında yer alır. Acı, pişmanlık, ait hissedememe durumları kişiyi olumsuz etkileyerek evinde hissedememe durumunu yaratır. Akhtar'ın belirttiği ikinci durum kişiye özel değerli nesnelerin kaybıdır. Kişi, evinden ayrıldığında taşınma işlemi zorunlu ve hayatta kalma amacıyla gerçekleşiyorsa sahip olduğu nesnelerin hepsini kendisiyle birlikte yeni yaşam yerine taşıyamayabilir. Bu nesnelerin kaybı, nesnelere tarafından inşa edilmiş olan ruhsallık içi ilişkisel köprülerin yıkılmasını tehdit eder. Kişi kendisine ait olan değerli eşyalarını kaybederek varoluşsal açıdan çıplak ve öznel sürekliliği çalınmış hisseder. Üçüncü durum insan hayvan ilişkilerinde yaşanan değişimdir. Özellikle kırsal alanlardan, endüstriyelmiş alanlara yapılan göçlerde hayvanların sosyal hayat içerisindeki konumu, yeri, görünürlüğü değişebilir. Kişinin hayatında hayvanların önemli bir yeri varsa bu durum kişiyi olumsuz olarak etkileyebilir. Akhtar, üçüncü dünya ülkelerinden göçen şairlerin şiirlerinde hayvanların sıklıkla kullanıldığını belirtmektedir. Dördüncü durum ise yaşam içindeki yeni araçlarla karşılaşmadır. Göçmen önceki yerinde tanıdığı birçok nesneyi ebeveyninin öğretmesiyle almıştır. Fakat yeni çevrede zamanlama ve oran açısından daha çok nesneyle tanışmak zorundadır. Bu durum göçmeni zorlayabilmekte yalnızlık hissine sebep olabilmektedir. Bu 4

kavram birlikte işleyerek uyum kaygısını ve yasın acısını etkinleştirir. Akhtar bu durumu kendi sürgünlüğünden önem vererek ABD’de yaşayan bir Hintli olarak “yaşamak” ve “hissetmek” kelimelerinin farkına değinmiştir. Yerinden olan kişi kaygısını, acısını ve algısal değişkenliğini azaltmak için pek çok yönteme başvurur. Bu işlemler iç dünyada, dış gerçeklikte ve kişilerarası ilişkilerde görülür. Tüm bu mekânizmalarda gerilemeci ve ilerlemeci eğilimlerin karışımını görürüz. Bunların olması psiko-patolojiyi maskeleyemez. Fakat ne zaman her tarafı sararsa, büyük oranda gerçek dışı olursa ve benliği yitirirse hastalık eşiği geçilmiş olur.

Göçmenlerin yeni ortamlarındaki yaşam koşullarının ruh sağlıkları üzerinde oldukça etkili olduğu belirtilmektedir. Göç sonrası yaşam koşullarını göz ardı ederek sadece geçmiş olayların etkilerine odaklanmak önceki yaşantılarla yeni şartların etkilerinin karışmasına neden olabilmektedir (Rasmussen ve arkadaşları, 2010, aktaran Akgün, 2016).

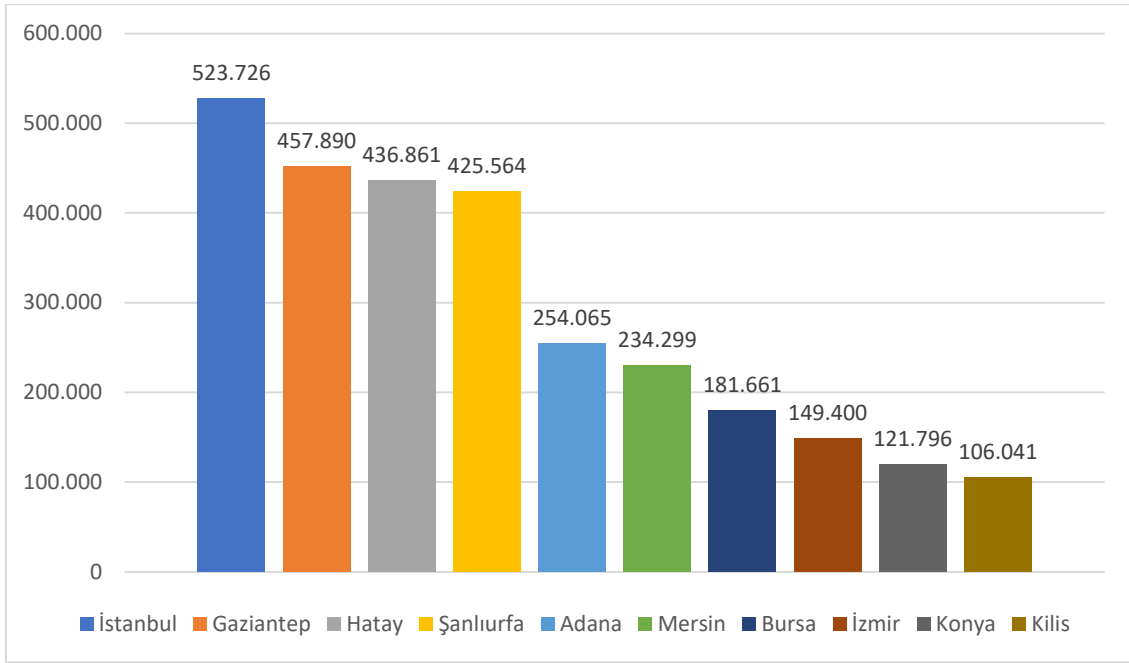
Kişi psikolojik sıkıntılarını azaltmak ve yaşadığı bu sıkıntıların üstesinden gelmek için gösterdiği çaba ise “baş etme (coping)” olarak tanımlanır. Yerinden edilmiş insanlar psikolojik sıkıntılarla baş etmede çeşitli yollar kullanmaktadır. İnanıcı gereği Kur’an okuyup, dua etmek; müzik dinleyip televizyon izlemek, kişisel uğraşlar edinmek, sosyal aktivitelere katılmak Suriyelilerin baş etme davranışlarından bazılarıdır (Akgün, 2016).

2.14. Suriye Göçünün Yönü: Adana

Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin üzerinde yer alan köprüler ve bu nehirlerin beslediği verimli ova öteden beri Adana’yı göç için ideal bir alan yapmıştır. Pamuk ekimi ve buna bağlı gelişen iş piyasası ve traktörün erken dönemde Adana’ya girmesi tarımsal üretimi ve verimliliği arttırmış, bölgede işgücü ihtiyacını doğurmuş, diğer bölgelerden yoğun bir göçe sahip olmuştur (Adana Büyükşehir Belediyesi, 2021). 19. YY sonlarına kadar dar ve çamur yollara, tek katlı ve kerpiçten yapılan evlere sahip olan Adana, Seyhan nehrinin ıslahı, pamuk ticareti ve sanayiinin gelişmesiyle olumlu yönde değişmeye başlamıştır (Tefek, 2020). Yeni kurulan Cumhuriyetle birlikte Adana’nın da kent nüfusunun artması, tarım arazilerine sahip olan kenti daha elverişli, potansiyeli doğrultusunda kullanma isteği doğmuştur. Bu yüzden ilk imar planının hazırlanması amacıyla Ankara’nın da planını hazırlayan Hermann Jansen ile anlaşılmıştır (Jansen in Adana, 2021). Jansen’in hazırladığı bu plana göre Yeni İstasyon ve Atatürk parkı merkez olacak şekilde, kentin gelişiminin kuzey yönlü olması gerektiği düşünülmüştür. Bu plan 1970’lere kadar korunabilmişken, artan nüfus ve konut ihtiyacı plan dokusunun bozulmasına neden olmuştur (Tefek, 2020). 1950’li yılların başından itibaren

Adana ve çevresinde tarım ve tarıma dayalı sanayinin gelişmesi görülmüş, kentin güney alanlarında tarımsal ve kentsel açıdan önlemler alınarak taşkın kontrolü, gübre ve biyosit kullanımı, yeni tarım bitkilerinin kullanılması üzerine çalışılmıştır. Bu süreç sonrasında kırsal alanlardan Adana'ya doğru yoğun yaşanan göç ve baraj çevresinin nispeten daha iyi bir iklime sahip olması bu alanları da kentsel kullanıma açmıştır (Alphan, 2003). 1975-2005 yılları arasında da Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden Adana'ya 168.749 kişi göç etmiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden yoğun göç ile gelen nüfus kentin güney bölgelerine yerleşmiştir. Bu durum güney ile kuzey arasındaki sınıf farklılığının belirginleşmesine yol açmıştır (Keser, 2006). Kalıcı ve yoğun göç alan Adana'da kentin güney kısımları, özellikler ekilebilir verimli alanlar olmasına rağmen, büyük bir çevresel kıyımaya maruz kalmıştır (Alphan, 2003).

Adana'nın diğer illere nazaran iklim şartlarının elverişli olması, geniş tarım sahalarına sahip olması, konut ucuzluğu gibi sebeplerle göç edenler için 'cazip' bir konum görünümündedir. Göç sayılarının bu kadar aktif olması göç olgusunu da hafif kılmamaktadır. İnsan hakları ihlallerinin yaygın görüldüğü İran, Pakistan, Afganistan, Irak gibi ülkelerin Türkiye'ye coğrafi yakınlığı, Türkiye'nin de Avrupa ülkeleri için önemli bir geçiş noktası konumunda olması sebebiyle her yıl bu ülkelerden birçok sığınmacı Türkiye'ye gelmek zorunda kalmaktadır. 2011 yılında başlayan Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki savaş sonrası ise güncel bilgiler dahilinde 3.7 milyonun üzerinde kayıtlı kişi Türkiye'nin farklı illerinde farklı yoğunlukta kalmaktadır.



Şekil 1. Türkiye’de yaşayan Suriyeli Mültecilerin sayısal olarak ilk 10 ile dağılımı

Geçici Koruma altındaki Suriyeliler geçici barınma merkezleri adı verilen ve hali hazırda 5 ilde (Adana, Kilis, Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye) bulunan yerlerde ve kentlerde kalmaktadır. 30 Eylül 2021 tarihi itibarıyla 3.715.913 Suriyeli Türkiye’de kayıtlı olarak bulunmaktadır. Bu nüfusun 52.179 kişilik bölümü barınma merkezlerinde kalmaktayken geriye kalan geçici koruma altındaki kişiler Türkiye’nin 81 ilinde farklı oranlarda bulunmaktadır. Adana en fazla kayıtlı Suriyeli nüfusun bulunduğu 5. kenttir ve kent genelinde 254.065 kayıtlı kişi yaşamaktadır. Adana’da bulunan Sarıçam Geçici Barınma Merkezi de 19.651 kişilik mevcudiyetiyle en yoğun kamp özelliğini göstermektedir (GİGM, 2021). Verilen oranlar doğrultusunda göçle birlikte gelen Suriyelilerin %98’inin üzerinde bir nüfus kentlerde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu durum sınıra yakın iller olan Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana gibi illeri yoğun bir şekilde etkilemiştir.

Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezinde ikamet eden Suriyeli mülteciler Adana’daki toplam Suriyeli nüfusun yaklaşık %8’idir. Bu oran kent oranının çok küçük bir kısmıdır ve bu yerleşim yeri kente uzak bir mesafededir. Suriyeli mültecilerin Adana içindeki mekânsal olarak yoğunlaşmalarını gösteren resmi bir veri yayınlanmasa da gerek basında çıkan haberler (Haberler.com, 2017), gerekse de toplum tarafından daha çok Suriyelilerin yaşadığı mahalle olarak algılanan Seyhan ilçesinin güney mahalleleri Suriyeli mültecilerin kentsel anlamda yoğunlaştığı yerler olarak öne çıkmaktadır. Seyhan ilçesinde bulunan ve Suriyeli mültecilerin kendi aralarında “Şara Suri” olarak ifade ettikleri ve Türkçe karşılığı

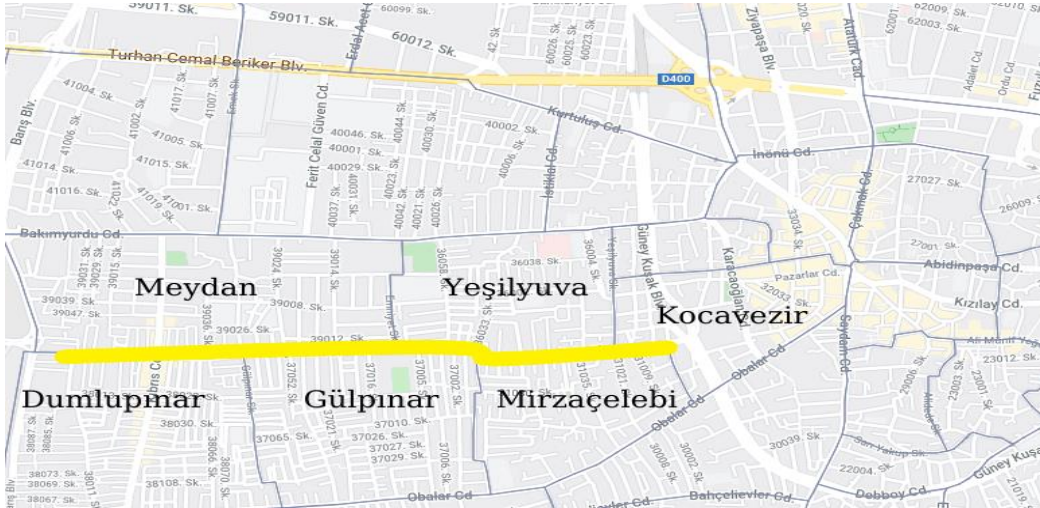
“Suriye/Suriyeliler Caddesi” olan yer Adana’da yaşayan Suriyeli nüfus için önemli mekânlardan birisi olmaktadır. Mirzaçelebi Caddesinden başlayıp, Meydan caddesi ile devam eden bu yerleşim alanının etrafında Suriyeli girişimciler tarafından oluşturulan dükkânlar bulunmaktadır. Suriye mutfağına ait yemek ürünleri, Suriye toplum yapısına uygun giyim ürünleri ve buna benzer, yine Suriyeliler tarafından ihtiyacı duyulup satın alınan ürünler bulunmaktadır. Suriyelilerin gündelik yaşam pratiklerini sergilemesine fırsat yaratan bu cadde zaman zaman Türkiyeliler tarafından “Küçük Halep” olarak eleştirilmektedir.



Şekil 2:

Suriyeli girişimcilerin yoğunlukla bulunduğu sokaktan fotoğraflar (yazarın arşivi, 2021)

Bu caddenin kuzey ve güneyinde bulunan Kocavezir, Mirzaçelebi, Yeşilyuva, Meydan, Gülpınar, Dumlupınar mahalleleri Suriyeliler tarafından mekânsal anlamda yoğunlaşılma mahallelerinin başında gelmektedir.



Şekil 3: Suriyeli Girişimcilerin Yoğun Bulunduğu Güzergah

Seyhan ilçesinin güney bölgesinde Suriyelilerin yoğunlaşarak sarı hat üzerinde yoğunlaştıkları görsel. Bu sokak kişisel görüşmelerden Suriyeliler Caddesi olarak adlandırılmaktadır. Sokak boyunca Türkiyeli esnafların dükkânları da bulunmak birlikte

Suriyeli esnafların giyim, yemek, içki gibi yöresel ürünleri sattıkları işlek mekândır (Tez kapsamında Google Maps sitesinden yararlanılarak hazırlanmıştır).

Keser (2006) çalışmasında Adana'nın mahallelerindeki etnik mekânsal yoğunluğu belirlemiş ve bugün 'Suriyeli mahallesi' olarak bilinen Kocavezir Mahallesi ve Mirzaçelebi Mahallesi Nusayriilerin yoğun yaşadığı mahalle olarak belirtilmiştir. Henüz üzerinden çok fazla geçmeden aynı mahallenin etnik açıdan farklı olmasa da inanç ve politik açıdan farklı bir toplumsal grubun aidiyetliğiyle tanımlanması mekânsal ayrışmanın devam etse de aidiyetliklerin değiştiğini görünür kılmaktadır. Keser yine aynı çalışmasında çeşitli sebeplerle Adana'ya yerleşen Türkiyeli nüfusun kimi mahallelerde özellikle yoğunlaştığını, Hakkârililerin Gülbahçesi, Dersimlilerin Meydan ve Şakırpaşa, Adıyamanlıların Kiremithane, 19 Mayıs, Şehit Erkut Akbay; Ağrılıların Levent gibi mahallelerde yoğunlaştığını aktarmaktadır.



Şekil 4

Temas: Suriyeli mültecilerin yoğunlaştığı alanlarda kalan Türkiyeli esnafların kimliğini ortaya çıkarmak için astığı Türk bayrağı (yazarın arşivi, 2021).

Seyhan'ın güney aksını oluşturan birçok mahallesinde Suriyeli nüfusun son yıllarda yoğunlaştıkları gözlenmiştir. Bu güney aksın oluşmasının sosyoekonomik sebeplerle olduğu

da düşünölmektedir. Yine sosyoekonomik koşulların aksine Adana'da yakın tarihte hizmet sunumuna başlayan Adana Şehir Hastanesinin yapılması, bölgenin en kapsamlı hastanelerinden biri olması, yine ayrıca Çukurova Üniversitesi Balcalı Tıp Faköltesinin olması Adana'ya sırf sağılık kaynaklı gelen mültecilerin de bu alana yerleşmelerini cazip kılmıştır. Bu alanda bulunan Kışla Mahallesi son yıllarda artan Suriyeli nüfusıyla Yüreğir ilçesinin yoğun nüfuslu mahallelerinden biridir. Yine Yüreğir ilçesinin güneyinde bulunan Yamaçlı, Anadolu ve Cumhuriyet mahalleleri de hem şehrin merkezine yakın olması, hem ekonomik kaynaklı sebepler, hem de etnik yoğunlaşmalar sebebiyle birçok Suriyeli mültecinin de taşındığı gözlenmiştir.



Şekil 5.

Suriyeli mültecilerin yoğun yaşadığı bir sokakta Türk Bayrağı (yazarın arşivi, 2021).



Şekil 6

Naylon veya bez örtü üzerine serilen, daha önce kullanılmış fakat yeniden satılan ürünler sokağın sadece etnik olarak değil de ekonomik olarak da kurulduğunu düşündürmektedir (yazarın arşivi, 2021).

2.15. Alanda Yapılan Benzer Çalışmalar

Konu hakkında ilk çalışmalardan biri Fried (1966)'ın Boston'da göçe zorlanan kişilerle gerçekleştirdiği çalışmasıdır. Göçün zorunlu bir deneyim olması halinde yerin insanlar için özlenen, hasreti çekilen bir nesneye dönüştüğünü, göçe zorlanan kişilerin de yaşama sürekliliğinin ve grup aidiyetinin zedelendiğini belirtmiştir.

Hiitola ve Vähä-Savo (2021) Finlandiya'nın küçük bir kasabasına UNHCR tarafından yerleştirilen Afgan mültecilerin küçük kırsal yerleşim yerinde yer bağlılıklarını ve iyi oluşlarını incelemiştir. Araştırmacılara göre yer kavramı öteden beri göç alanında göz ardı edilen konulardan biridir. Yürüttükleri bu çalışmada da bireylerin çevrelerine karşı nasıl bir bağlılık geliştirdiklerini, maddi ve sosyal bağlantıları nasıl kurdukları ve bu durumun onların iyilik haline nasıl bir katkıda bulunduğunu araştırmıştır. Çalışma sonucunda tüm mültecilere uygun olabilecek 'ideal bir yer' tanımının yapılamayacağı, nüfus yoğunluğu, aynı bölgeden göç eden insan topluluğu, yaş, cinsiyet, menşe ülke, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik yapı, kırsal-kentsel arka plan, etnik veya kültürel grup gibi durumların yer kimliği üzerine önemli katkıları olduğunu göstermiştir ve yazarlara göre yer, mültecinin iyi oluşu için en önemli araçlardan biridir. Bu yüzden yazarlara göre UNHCR'in yeniden yerleştirme sürecini

yürütürken mültecilerin yeni bir göç yerinde psikolojik iyi oluşlarının nasıl olacağına yönelik çalışma yürütmesi de gerekmektedir.

Twigger-Ross ve Uzzell (1996) sosyal, çevresel, ekonomik değişime maruz kalan Londra'nın Docklands bölgesinde yaşayan kişilerin kimlik süreçlerinin yer ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Docklands bölgesinde yaşayan 20 katılımcıyla derinlemesine yapılan görüşmelerde yerel çevrelere bağlılık gösteren ve göstermeyen kişilerin görüşlerinde de farklılık gözlenmekte, yerin, kimlik süreçleriyle ilişkili olduğunu, yere bağlılık geliştirmenin kimliğin sürdürülmesinde, gelişimi ve korunmasında önemli olduğu gözlenmiştir.

Sampson ve Gifford (2010)'un Avustralya Melbourne'de 10-19 yaşları arasında olan ve mültecilik arkaplanına sahip ergenlerle yürüttüğü çalışma mültecilerin yerle olan ilişkisini incelemektedir. Bu çalışmada 4 önemli yerin oluşturulduğu görülmüştür. Genç mülteciler restorasyon yerleri, fırsat yerleri, sosyallik yerleri ve güvenlik yerleri oluşturmuşlardır. Bu yer yaratım süreci gençlerin yeni ülkelerinde iyi oluşlarına ve refahlarını desteklemektedir. Gençlerde yerleşme ve yeniden yurtlanma, evlerinde olmayı hissetme durumu onların 'yer oluşturma', 'yer yapma', 'yer üretme' süreçleriyle paraleldir. Süreç sonunda çevrenin terapötik etkisi olduğu görülmüş ve gençlerin ürettikleri bu dört mekânda gündelik pratiklerini sergilediği görülmüştür. Yine aynı çalışma gençlerin psikolojik olarak kendilerini iyi hissetmediği mekânları da dikkate almıştır. Buna göre, gençler, şiddete veya ırkçı yazılara denk geldikleri okul tuvaletleri, ırkçı duvar yazılamalarının olduğu sokak duvarları, tehdit olarak algıladıkları yoğun trafiğe sahip yerleri kendileri için riskli alanlar olarak belirlemiştir. Araştırmacılara göre iyileşmek ve oraya yerleşmek için yerin fiziksel ve sosyal yapısı önemlidir.

Göregenli ve arkadaşları (2014) İzmit Ali kâhya mahallesinde toplam 161 katılımcıyla mahalleye bağlılık geliştirmenin kent kimliği ile ilişkisini Günlük Yaşam Alanlarına İlişkin Memnuniyet Ölçeği, Mahalleye Bağlılık Ölçeği ve Kent Kimliği Ölçeği ile ölçmeye çalışmıştır. Bu çalışmada mahalleye yönelik geliştirilen bağlılık, mahalle ve mahalle sakinleriyle kurulan ilişki neticesinde şekillenmektedir. Kentin bir parçası olan mahalle kent kimliğini de etkilemektedir. Kentin çeperinde oluşan ve kendine ait sosyal, mekânsal bir kapalılık geliştiren ortamlarda mahalleye bağlılığın kentle olan ilişkiden daha önemli olduğu gözlenmiştir. Yine bu çalışmada katılımcıların İzmit'e kıyasla yaşadıkları mahalleye daha yüksek oranda bağlılık geliştirdikleri, bu durumun mahallede uzun süre yaşayan katılımcılarda daha yüksek olduğu da ayrıca gözlenmiştir. Farklı yaş grupları arasında yapılan kıyaslamada ise 55 yaş ve üzerindeki katılımcıların 18-34 yaş arasındaki katılımcılara kıyasla daha yüksek oranda mahalleye bağlılık geliştirdiği görülmüştür. Araştırmanın göç ile olan

boyutunda da mahalleye göç etmiş ve mahallede en yoğun topluluklardan biri olan Karadenizlilerin, diğer bölgelerden göç eden kişilere kıyasla mahalleye ve kente bağlılık geliştiren kişilerden daha fazla olduğu görülmüştür.

Kıral-Uçar (2019) Çanakkale ilinde yaşları 17-73 arasında olan 213 kişinin katıldığı çalışmada bireylerin yaşadıkları kentle kimliklenme, doğayla temas ve öznel iyi oluş durumlarını çalışmıştır. Araştırmacı bu çalışmada bireylerin yaşadığı kente kimliklenme sürecinin yaş, cinsiyet gibi değişkenler tarafından etkilendiği görülmüştür. Araştırmacı yine bu çalışmada katılımcıların kent kimliğinin güçlenmesiyle yaşamlarından memnuniyet duymaları ve pozitif duygulanım yaşama olasılıklarının arttığı, yaşadıkları kente aidiyet geliştirmesiyle de iyi oluşlarının arttığını belirtmektedir.

Perry ve arkadaşları (2021) İtalya'da yaşayan farklı menşei ülkelerden olan 15 katılımcıyla geliştirdikleri nitel çalışmada mültecilerin yeni bir ülke, yeni bir ev tasarımındaki etkenleri belirlemeyi ve mülteci kimliğinin inşasını ve yerleşilen ülkede yerleşik ilişkilerle nasıl etkilendiğini çalışmışlardır. Çalışmaya göre yere bağlılık, aidiyet ve başkalarından yardım alma ihtiyacı mülteci nüfusunda tekrar eden ve temel bir sorundur. Zorunlu göç yaşamış kişiler göçe rağmen yeni bir eve sahip olabileceğini, aidiyet duygusu geliştirebileceğini ve yeni olumlu ilişkiler kurabileceğini göstermektedirler. Kimlik inşa etmenin, aidiyet geliştirmenin ve yeniden yerleşilen ülkeye ve yerleşik topluma aktif katılım göstermenin yeni evde kolaylaştırıcı unsurlar olduğunu aktarmaktadırlar. Kişi yeni yerleştiği ülkeye bağlılık geliştirirken menşei ülkesine de aynı olumlu duyguları koruyabilir. Bu durumun nedeni insanın hem grup çıkarlarını koruyan bir davranış sergilemesi hem de ait olma ihtiyacıdır. Kişi eski ülkeden ayrılmakla zedelediği sosyal bağlarını yeni bir ülkeye onarmazsa ciddi bir yoksunluk duyar, bu ilişkileri onarabilmesi ise onun iyilik halini etkileyen bir durumdur.

Adams ve arkadaşları 2018 yılında Lübnan'da yürüttükleri mültecilerin yer ile olan ilişkinin anlamaya çalışan bir çalışma yayınlamışlardır. Mültecilerin ve ev sahibi toplulukların mekâna nasıl bağlandıklarını anlamaya odaklanan bu çalışma, mültecilerin Suriye'deki yerlere yönelik bağlılıklarının henüz sürdüğünü, göç ettikleri Lübnan'da da hareketlilik kısıtlılığından dolayı daha çok ikamet ettikleri çevreye karşı bağlılık geliştirdiklerini belirtmiştir. Mültecilerin gelişi yerli halkın yaşam pratiklerini etkilemiş, kırsal yerleşim yerlerinin bir anda büyüyüp daha büyük yapılara bürünmesi yeni gelenlere karşı ayrımcılığın sebebi olarak görülmeye başlamıştır. Lübnan'ın Bekaa Vadisinde gerçekleştirilen bu çalışma 45 kişiyle, yarı yapılandırılmış araştırma formu aracılığıyla ve yerelde aktif mültecilik çalışmaları yürüten Association Najdeh desteğiyle yürütülmüştür.

Yapılan görüşmelerde günlük yaşam ve günlük rutinler; önemli kişiler, yerler ve nesnelere; insanların kendilerini evlerinde hissettikleri yerler; diğer yerlere bağlantılar; hatıralar sorulmuştur. Çalışma neticesinde Suriyeli mültecilerin önceki mekanlarına yönelik hala duygusal bağlılıklarının güçlü olduğu, eski yerlerini merak ettiklerini ve buralara özlem duyduklarını, bir araya gelmelerinde bu yerleri sık sık hatırladıkları ve bu yerler hakkında konuştukları; Suriye’den gelen Filistinlilerin ve Filistin’de yaşanan güvenlik sorunları nedeniyle Lübnan’a daha önceki zamanlarda sığınmış Filistinlilerin hem hukuki statüsünün, hem geliş nedenlerinin, destek mekanizmalarının farklılaşmasından dolayı aralarında anlaşmazlık olsa da ‘yersizlik’ deneyiminin ortak bir bağ olduğu ve empatiyi geliştirdiği görülmüştür.

Özcan-Aktan (2019) Türkiye’de en çok Suriyeli mültecinin bulunduğu il olan İstanbul’da, İstanbul’un da en fazla yoğunlaşma yaşandığı Sultanbeyli ilçesinde çalışmasını yürütmüştür. Bu çalışmada bu alanın seçilmesinin nedeni Suriyeliler ile yerel halk arasında dinsel, kültürel, ekonomik yakınlıkların olduğu gözleminden hareketledir. Çalışma sonucunda Suriyelilerin yeni evler inşa etmek veya gecekondulu tipi organizmalar oluşturmak yerine bölgedeki apartmanlarda kiracı olarak ikamet ettiklerini belirtmiştir. Bu yerleştikleri ikametlerde ise konut için kullanıcı gereksinimleri, alışkanlıkları ve memnuniyetine uygun olarak yeniden düzenlenmesi için “yaşam şekline uygunluk”, “kullanımda kendileme”, “kullanımda esneklik” ve “tasarımda ekonomiklik” ilkeleriyle belirlenmiştir. Suriyelilerin yaşadığı barınma sorununa çözüm aramak amacıyla geliştirilen bu çalışmada yazar Suriyelilerin kendilerini kültürel, psikolojik ve sosyal olarak ait hissedebilecekleri, güven ve mahremiyet duygularını tatmin edebilecekleri, kendi yaşam alışkanlıklarına göre yeniden düzenleyebilecekleri yaşam alanlarına sahip olmaları halinde Suriyelilerin daha olumlu şartlarda yaşayacaklarını savunmaktadır. Bu doğrultuda da yeni konutlar inşa etmek yerine mevcut konutların Suriyelilerin de yaşam alışkanlıklarını destekler nitelikte mekânsal olarak dönüştürülerek kullanılmasını savunmaktadır.

Savran (2020) Ankara’da geçici koruma altındaki Suriyelilerle yürüttüğü çalışmada “Küçük Halep” olarak adlandırılan Önder ve Ulubey mahalleleri üzerine çalışmıştır. Bu alanın zorunluluk ve gönüllülük davranışlarıyla şekillendiği, Suriyeli nüfusun çoğunluk, Türkiyeliler nüfusun da azınlık olarak kaldığı, *kentsel adacığa* grup üyelerinin dışında girişin daha kısıtlı olduğu, bölgede yaşayan kişilerin *adacık* dışındaki kişilere tedirgin bir yaklaşım sergileyebildiğini, bu alan içinde yerel ekonominin de kurulmuş olduğunu belirtmiştir. Ayrıca üçüncü ülke yerleşimlerinin çok düşük olduğu, şehirlerarası hareketliliğin de resmi izne tabi olması göçmenlerin hayatlarını kısıtlı bir alanda geçirmelerine sebep olduğunu araştırmacı

belirtmiştir. Bu kısıtlılık halinin şehir içinde de devam ettiği görülmekte, göçmenlerin Kızılay veya Ulus gibi merkezi alanlara çok kısıtlı düzeyde bulunma gerçekleştirdiklerini, bu alana henüz erişim sağlamamış göçmenlerin de olduğunu, tüm ihtiyaçlarını yaşadıkları mahallede gerçekleştirme eğiliminin olduğu görülmüştür. Çalışmada geçici koruma altındaki Suriyelilerin bu alanlara yerleşmesi zorunluluk, tercihsizlik gibi durumların yanı sıra taktik olarak da değerlendirilmektedir. Bu mahallelerin kent yerlilerinin tercih etmediği alanlar olması, kentsel dönüşüme girecek olması, tercihi olmayan ve daha düşük kiralarda ev arayan Suriyelileri mecbur kılmıştır. Göçmenler bu kentsel adacıklarda yaşayarak kültürel yapısını koruyabilmekte, dil engelini aşabilmekte, yardımlaşma-dayanışma ilişkilerine dâhil olabilmekte kısacası kendilerine uygulanan bu mekânsal-toplumsal dışlamayı taktik olarak değerlendirebilmektedir.

Kaya (2020)'ya göre kitlesel göçün başladığı ilk zamanlarda Suriyelilerin Türkiye'ye geliş durumlarının misafirlik kavramı altında değerlendirilmesinin, kültürel ve dinsel benzerliklere yönelik yapılan atıfların yerli topluluklar için bir anlam ifade etmediği, özellikle istihdam piyasalarında yaşanan gerilimler, kaynakların bölüşümüne yönelik itirazların gerginliklere ve tartışmalara yol açtığını belirtmektedir. Suriyeliler de Türkiye kentlerinde maruz kaldıkları dışlanma pratiklerine karşın kendi içlerine kapanarak *diasporik mekânlar* yaratmışlardır. Kaya (2020) Suriyeli mültecilerin kentsel alanlarda bir arada olmasını modern *diasporik alanların* oluşumu süreciyle açıklamakta ve bunun bir semptom olarak geliştiğini aktarmaktadır. Suriyeli mültecilerin yerli gruplarla toplum kaynaklarının bölüşümünde rekabet içinde olacak olmasından kaynaklı kentsel ve toplumsal gerilimlerin de ortaya çıkabileceğini, Suriyeli mültecilerin kendilerine ve topluluklarına ait değerlerini, özelliklerini koruyabilmek için kendi aralarında daha fazla dayanışma içine girebileceklerini belirtmektedir. Suriye istihbarat örgütü Muhaberat'ın mülteciler arasında tedirginlik yaratması, güveni tesis etme konusunda Suriyelilerin hâlâ sorunlar yaşamaları Suriyelilerin kendi aralarında kurduğu dayanışma, öz-örgütlenmeyi tamamen etkileyememiştir. 13. YY sosyal bilimcilerinden İbn-i Haldun'u referans gösteren Kaya, İbn-i Haldun'un Müslüman toplumların kriz zamanlarında kendilerini koruyabilmek için kendi içlerine kapandıklarını belirtmektedir. Bu saptamanın hala güncel olduğunu belirten Kaya, Şanlıurfa'nın Hayati Harrani Mahallesinin "defansif nitelikli paralel topluluklar oluşturma (s. 198)" gayesi içinde olduğunu belirtmektedir. Bu tür diasporik oluşumların da kendilerini koruma refleksiyle ve toplumsal alana uyum sağlayamayan yapılarda daha çok görüldüğünü belirtmektedir.

Bağcı ve Canpolat (2019) 2018 yılının Ağustos ve Ekim ayları arasında Şanlıurfa'da 163 Suriyeli mülteciyle yürüttükleri çalışmalarında Türklerle kurulan gruplararası temasın

psikolojik iyi olma ilişkisini ve bu ilişkide rol oynayabilecek gruplararası kaygı, sosyal kabullenilme ve iç grup kimlikle özdeşleşme değişkenlerini araştırmışlardır. Bu çalışmaya göre araştırmaya katılan Suriyeli mültecilerin olumlu temasla karşılaşmalarında kaygılarının azaldığı, azalan kaygıların da psikolojik iyi oluşlarını olumlu şekilde yordadığı, toplumsal kabullenmenin de temas ve psikolojik iyi oluş arasında aracı bir role sahip olarak olumlu etkiler bıraktığı, iç grupla özdeşleşme bakımından da olumlu rolü olduğunu belirtmişlerdir.

Akgün (2016)'ün Konya'da gerçekleştirdiği ve 18-65 yaş grubu arasında yer alan Suriyeli mülteciler kapsayan çalışmasında da katılımcıların %53'ü ruhsal iyilik hali açısından eşik değer altında kalarak kötü sağlık kalitesi göstermişlerdir. Yine literatür bilgilerinde sıklıkla rastladığımız göç sonrası yaygın görülen majör depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) Akgün (2016)'ün çalışmasında da rastlanmıştır. Toplumların genelindeki depresyon yaygınlığı prevalansı %1 ve %17 arasında ölçülmekteyken, ortalaması %9 olarak belirtilmektedir. Akgün'ün bu çalışmasında da majör depresyon (MD) sıklığı %22,1 olarak belirtilmiştir. Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) sıklığı ile yapılan çalışmalarda da toplum genelinde genç ve orta yaş grubundaki TSSB prevalansı yaklaşık %5 olarak görülmekteyken; bu çalışmada ölçülen %22,8 oranı toplumların genelindeki prevalansın da çok üzerindedir.

Reicher ve arkadaşlarının (2006) İngiltere'de bir grup üniversite öğrencisi üzerinde yürüttüğü çalışmalarında ulusal kimliklerin belirgin hale geldiğinde insanların yerleşecekleri yere daha uzun vadeyle düşündükleri, uyum sağlayabilecekleri yere yerleşmeyi tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu çalışmaya göre uyum sağlamak hareketliliği tercih etmek üzerindeki belirginliğin ortaya çıkmasına aracılık eden tek değişkendir. Ne kabul edilmek ne de kimlik kaybı hareketliliğe arabuluculuk etmez. Yani insanların göç etmeye soğuk bakmalarının nedeni ev sahibi toplum tarafından reddedilmek veya ulusal kimliklerini kaybedecekleri korkusundan ziyade uyum sağlayıp sağlayamayacaklarıdır. Böylece çalışmaya göre bir İskoç, bir İngiliz veya başka bir yabancı tarafından reddedileceğini hissederse İngilizlerin yerleşim yerine daha az bir biçimde taşınmak isteyecektir. Yani reddedilme veya kimliğin kaybı ulusal kategorilerin belirginleşmesini etkilemeyecektir.

Göçmenlerin yeni yerleşim alanlarında ruh sağlığı sorunları yaşamaları kalış süresi paralelinde de değişmektedir. Bhugra (2004) Amerika'da yürüttüğü çalışmasında yeni yaşam yerinde uzun süre kalmanın da ruh sağlığı sorununa neden olabileceği, Amerika'da uzun süre kalan Norveçli göçmenlerin, yeni yerleşenlere nazaran şizofreni tanısı almalarının daha yoğun olduğunu belirtmiştir. Yine bu çalışmasında genç göçmenlerin kültürel kimliklerini yeterince inşa edememeleri kaynaklı daha fazla riske açık olduklarını da belirtmektedir.

Bilen (2020)'in Mersin'de 590 katılımcıyla birlikte yürüttüğü çalışmasında Suriyeli mültecilerin travma sonrası stres bozukluğu ve yaşam doyumu düzeylerini karşılaştırmıştır. Araştırmaya katılan mültecilerin yaşadıkları ya da tanık oldukları travmatik olaylara göre travma sonrası semptom düzeyi incelendiğinde TSSB ve travmatik olay türleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Yine bu araştırmaya dahil olan katılımcıların ikamet süresi kısa olanların (6-12 ay) semptom düzeyleri daha uzun süreli ikamet süresine sahip olanlara nazaran yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. %13,9 olarak saptanan TSSB durumu birçok çalışmada da değinildiği üzere genel toplum prevalansının üstünde bir tutumdur. Yine bu çalışmada yaşam doyumu yüksek olan katılımcıların oranıyla düşük olan katılımcıların oranı birbirine çok yakın saptanmıştır. Katılımcılar en çok “Kısmen Memnun” (26,9) ve “Kısmen memnun değil” (26,4) kategorisinde yer almışlardır. Evli olmanın, çalışmanın yaşam doyumu düzeyini arttırdığı bu çalışmada görülürken, tanık olunan travma türü ile yaşam doyumu düzeyi arasında bir ilişki olmadığı da görülmüştür.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, modeli, prosedürü, evren ve örneklem, katılımcılar, veri toplama araçları ile ilgili olarak bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşanan savaş sonrası yaşadıkları yeri terk edip Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan ve geçici koruma statüsü verilen Suriyeli yetişkinlerin psikolojik iyi oluş düzeyinin kent kimliği, mahalleye bağlılık ve sosyo demografik değişikliklerle ilişkisini incelemektir. Bu çalışmada Adana'nın Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde yaşayan Suriyeli mültecilerin mahalleye bağlılıkları ve kent kimliğinin psikolojik iyi oluşlarına etkisi araştırılmıştır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, “iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan” (Karasar, 2012, s. 81) araştırma modelidir. Bu çalışmada kent kimliği ve psikolojik iyi oluşun sosyo-demografik özellikler, mahalleye bağlılık gibi değişkenler tarafından etkilendiği öngörülmüştür.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu araştırmanın evreni Adana'nın Seyhan ve Yüreğir merkez ilçelerinde yaşayan ve geçici koruma statüsü olarak yaşayan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 30.09.2021 tarihli güncellemesiyle birlikte Adana'da kayıtlı olarak 254.065 Suriyeli mülteci yaşamaktadır. Bu sayının yetişkin, çocuk, kadın, erkek gibi özel ayrıntıları henüz açıklanmamıştır. Ayrıca yapılan kişisel görüşmelerde Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde yaklaşık 190.000 mülteci ikamet etmekte, bu sayının 105.000-110.000

arasındaki nüfus Seyhan'da, geri kalan nüfusun ise Yüreğir'de yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu iki ilçeden 36 mahallede yaşayan 149 kişiye erişildi. Katılımcılara 2 erkek tercüman eşliğinde mahallelere gidilerek ulaşılmıştır. Mahalle muhtarları, Suriyeli esnaflar aracılığıyla kartopu yöntemi ile araştırma yürütülmüştür.

3.4. Araştırmanın Yapılışı

Araştırma kapsamında kullanılan mahalleye bağlılık, kent kimliği ve çok boyutlu psikolojik iyi oluş (esenlik) ölçekleri Türkiye'de daha önce farklı gruplara uygulanan ölçekler olmasına rağmen Arapça konuşan kesimler içerisinde ve Türkiyeli mülteciler arasında kullanıldığı saptanmamıştır.

Veri toplama araçlarındaki her bir soru Arapça anlaşılabilirliğinin sorgulanması amacıyla Arapça ve Türkçe dillerini iyi bilen üç farklı tercümanla değerlendirilmiş, Türkçe, İngilizce ve Arapça sürümleri birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Veri toplama araçlarının Arapça'ya uygunluğunu ölçebilmek amacıyla Adana'nın Yüreğir ilçesinde 32 Suriyeli yetişkin mülteci ile pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu gözlem sırasında herhangi bir sorunla karşılaşmadığı görülmüştür.

Uygulama esnasında katılımcılar araştırmanın konusu ve amacı ile ilgili bilgilendirilmiş, toplanacak verilerin hangi amaçlarla kullanılacağı, hangi amaçlarla kullanılmayacağı aktarılmış, gizlilik ilkesinin önemli olduğu bildirilmiş, cep telefonu, isim-soyisim gibi şahsi bilgilerin alınmayacağı bildirilmiştir. Katılımcılara yapılan bu bilgilendirmeler de tercümanlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Covid-19 salgını nedeniyle saha verisi toplama birkaç defa geciktirilmiş olsa da Temmuz-Ekim 2021 ayları arasında, birebir yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleşmiştir. Arapça tercümanlardan destek alınan görüşmelerde salgın da düşünülerek görüşmelerin mesafeli, sağlık endişesi oluşmasına fırsat vermeyen alanlarda gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada sırasıyla “Sosyo-Demografik Bilgi Formu”, “Mahalleye Bağlılık Ölçeği”, “Kent Kimliği Ölçeği” ve “Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeği” olmak üzere

toplam 4 veri toplama aracı kullanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin Arapça geçerlilik ve güvenilirlik çalışması araştırmacılar tarafından yapılmıştır.

3.5.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Bu form araştırmacı tarafından geliştirilerek katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni hal, oturdukları mahalle, ne kadar zamandır ikamet ettikleri, daha önce ayrımcılığa, şiddete maruz kalıp kalmadığı, karşılığında bir destek alıp almadığı gibi 37 sorunun yer aldığı bir formdur. Türkçe oluşturulan soru formu Arapça bilen tercümanlar aracılığıyla da çevrilmiştir.

3.5.2. Mahalleye Bağlılık Ölçeği

Mahalleye bağlılık ölçeği Lewicka'nın Yere Bağlılık Ölçeği'nden 16 madde, Comstock ve arkadaşlarının Bireysel Kolektif Fayda Ölçeği'nden yararlanılarak Göregenli (2014) tarafından geliştirilmiş, 20 maddeden oluşan likert tipi bir tutum ölçeğidir Maddeler 5'li likert tipi bir derecelendirme üzerinden değerlendirilmiştir.

3.5.3. Kent Kimliği Ölçeği

Kent Kimliği Ölçeği Lalli tarafından 1992 yılında geliştirilen ve 20 maddeden oluşan likert tipi bir tutum ölçeğidir. Daha önce ülkemizde de Göregenli (2005) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve farklı illerde uygulanmıştır. Maddeler 5'li likert tipi bir derecelendirme üzerinden değerlendirilmiştir.

3.5.4. Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeği

Ryff ve Keyes (1995) tarafından geliştirilen psikolojik iyi oluş ölçeği, İmamoğlu (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 18 maddeden ve özerklik, çevresel hakimiyet, hayat amacı, kendini kabullenme, insanlarla olumlu ilişkiler ve kişisel gelişim olmak üzere 6 alt ölçekten oluşmaktadır. Maddeler 5'li likert tipi bir derecelendirme üzerinden değerlendirilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizi öncesinde bazı değişkenler yeniden sınıflandırılmıştır: Bireylere “sosyo ekonomik seviyenizi nasıl tanımlarsınız?” sorusu sorulmuş ve SES bireyin kendini ifade ettiği çok kötü, kötü, orta ve iyi olmak üzere 4 grupta değerlendirilmiştir. Bir başka grulamada ise sosyo ekonomik statü-SES, aylık gelir değişkenin dağılımına göre 3 grupta sınıflandırılmıştır; frekans dağılımında en alt %20’de yer alan grup kötü SES (en alt %20 \leq 1800 TL), en üst %20’de yer alan grup iyi SES (en üst %20 \geq 4000TL), ortada kalan grup ise orta SES (orta %60 1801-3999 TL) grubu olarak tanımlanmıştır. Bireylerin eğitim durumu birleştirilerek yeniden gruplandırılmıştır; düşük eğitilmiş (Okuryazar Değil + ilköğretim), orta eğitilmiş (orta + lise) ve yüksek eğitilmiş (üniversite) olarak 3 grupta sınıflandırılmıştır. Çocuk sayısı, göç süresi-yılı, mahallede yaşama süreleri gibi bazı sürekli değişkenler literatür göz önünde bulundurularak kategorik olarak gruplandırılmıştır.

Verilerin analizinde öncelikle sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu normale uygunluk testleri ve grafikler ile test edilmiştir. Normal dağılım gösteren sürekli değişkenlerin analizinde Pearson korelasyon testleri, ikili grup karşılaştırmalarında t testi, üç ve daha fazla grup karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi-ANOVA, normal dağılım göstermeyen sürekli değişkenlerin analizinde ise Spearman korelasyon test, ikili grup Mann Whitney U, üç ve daha fazla Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Üç ve daha fazla grup karşılaştırmalarında anlamlı farkın saptanması durumunda Post-hoc testler kullanılmıştır. Kategorik değişkenlerin analizinde ki-kare testi kullanılmıştır. Korelasyon katsayısı (r); <0.2 ise çok zayıf ilişki ya da uyum-korelasyon yok, $0.2-0,4$ arasında ise zayıf korelasyon, $0.4-0,6$ arasında ise orta derecede korelasyon, $0.6-0,8$ arasında ise iyi derecede korelasyon, $0.8>$ ise mükemmel uyum-korelasyon olarak yorumlanmıştır. Sonuçlar ortalama \pm standart sapma, medyan (min-max), n ve yüzde olarak özetlenmiştir. p değerinin <0.05 olduğu durumlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. İstatistik analizler paket bilgisayar programı kullanılarak yapılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Çalışmaya gönüllü olarak katılan 149 bireyin yaş aralığı 18 ile 65 arasında değişmektedir (Ort=35,5, ss=10,2). %30,2'si 18-29 yaş grubundadır. Erkeklerin oranı %69,1, düşük eğitimlilerin (okuryazar olmayan ve ilköğretim) oranı (%24,9), orta düzeyde (orta + lise) eğitimlilerin oranı %42,3 ve yüksek düzeyde eğitilmiş (üniversite) olanların oranı ise %32,9'dur. %69,8'i evli ve 112'si çocuk sahibidir (%75,2). Çocuk sahibi olan 112 kişinin ortalama çocuk sayısı 4,1±2,4 (0-9), okula giden çocuk sahibi olan 81 kişinin ortalama çocuk sayısı 1,9±1,8 (0-9)'dir ve bunlar içinde okul çağında olup okula gidemeyen çocuk sayısı ise 11 (%9,8)'dir. Yaklaşık her 10 katılımcıdan 8'i (%81,9) çekirdek ailede (anne-baba-kardeşler) büyümüş ve her 10 katılımcıdan 7'si şu anda çekirdek aile ile yaşıyor (%68,5). Katılımcıların demografik özellikleri tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3.		n	%
<i>Katılımcıların demografik özellikleri</i>			
Yaş grubu	18-29	45	(30,2)
	30-39	56	(37,6)
	40 +	48	(32,2)
Cinsiyet	Kadın	46	(30,9)
	Erkek	103	(69,1)
Eğitim Durumu	OYD	12	(8,1)
	İlk	25	(16,8)
	Orta	44	(29,5)
	Lise	19	(12,8)
	Üni	49	(32,9)
Medeni Durum	Evli	104	(69,8)
	Boşanmış	12	(8,1)
	Hiç Evlenmemiş	33	(22,1)
Çocuğunuz var mı?	Hayır	37	(24,8)
	Evet	112	(75,2)
Çocuk Sayısı	1-2	30	(26,8)
	3-4	45	(40,2)
	5 +	37	(33,0)
Okula giden çocuk sayısı	Yok	31	(27,7)

	1-2	42 (37,5)
	3+	39 (34,8)
Okula gidemeyen çocuk sayısı	Yok	101 (90,2)
	Var	11 (9,8)
Nasıl Bir Ailede Büyüdünüz?	Çekirdek Aile (Anne-Baba-Kardeşler)	122 (81,9)
	Geleneksel Aile (Yakın Akrabalar ile)	17 (11,4)
	Tek Ebeveynli Aile	10 (6,7)
Şu An Nasıl Bir Ailede Yaşıyorsunuz?	Çekirdek Aile ile	102 (68,5)
	Anne ve/veya Baba-Akraba ile	28 (18,8)
	Tek Yaşıyor	9 (6,0)
	Diğer (Başka aile ile beraber vs)	10 (6,7)

Çalışmaya katılan bireylerin sosyo-ekonomik özellikleri tablo 4'te özetlenmiştir. Katılımcıların beyanına göre haneye giren aylık ortalama gelir en düşük beyan 500 TL ile 6000 TL arasındadır (ort=2708,4±1296,3 TL). Bu ortalama her ne kadar derin yoksulluk yaşadığı düşünülen Suriyeliler için yüksek bir meblağ gibi görünse de bu gelir durumuna demografik kriterler dahilinde dezavantajlı ailelerin aldıkları Sosyal Uyum Yardımı da dahildir. Dikkat çeken bir diğer durum da katılımcıların çok düşük gelire sahip olsalar da kendi ekonomik durumunu “kötü” veya “çok kötü” gibi ifadelerle tanımlamaları daha azınlık cevapta olmuştur. Bu durumun sebebi olarak sosyal ve kültürel arka plan olduğu düşünülmektedir. Kendi beyanlarına göre sosyo-ekonomik Statüsünü (SES) “kötü” ve “çok kötü” olarak tanımlayanların oranı %28,1 iken haneye giren aylık gelir düzeyi ile yapılan sınıflamaya göre sosyo-ekonomik statü 4000 TL ve üstü olarak belirtenlerin oranı %28,9'dir. Suriye'de iken çalışmayanların oranı %19,5 iken Türkiye'de çalışmayanların oranı %40,9'a yükselmiştir. Erdoğan (2020)'ın 2019 yılı saha verilerine dayanan çalışmasında da 18 yaş üstü çalışan kişilerden oranı %54,6'dır iken çalışmamızda bu oran %45,6'dır. Çalışmamızın yapıldığı tarihin Covid-19 dönemine denk gelmesi kayıt dışı bir şekilde çalışmaya daha yatkın olan bu nüfusun hem güvencesiz hem de düzensiz bir şekilde çalışmasının önünü açtığını, bu durumun da oranları etkilediğini düşündürmektedir. Türkiye'deki Suriyelilerin yaklaşık 2 milyona yakın bir bölümü aktif çalışma yaş dönemi (15-65) içerisinde olmasına rağmen bu oran resmi kayıtlara çok düşük oranlarda yansımaktadır. Suriye'deki mesleki statüsüne göre “daha düşük” düzeyde iş yapanların oranı %32,9 iken “daha iyi” statüde olanların oranı ise %8,7'dir (Suriye'de öğretmen, mühendis, mimar gibi nitelikli meslek kollarında çalıştığını ifade eden kişiler “nitelikli meslek elemanı” olarak nitelendirilmiştir. Bu

faaliyet alanından “çalışmıyor”, “işsiz”, “işçi”, “esnaf”, “ev kadını” gibi kendi mesleki bilgisini kullanmadan yaşantısını devam ettiren kişiler “daha düşük”; Suriye’de “işsiz”, “çalışmıyor” statüsünden “işçi”, “esnaf”, “nitelikli meslek kollarına” geçmiş olan kişiler “daha yüksek olarak kabul edilmiştir). Yine bu durum da göçün olumsuz etkileri arasında gösterilebilir. Öte yandan göç sonrası dezavantajlı yapıya dönüşen Suriyeli aileler (tek ebeveynli aile, hane içinde engelli olması, kayıtlı çalışanın olmaması vs.) sosyal yardımlardan faydalanabilmektedir. Çalışmamızda bu soruya verilen yanıt ise %45 olarak ifade edilmiştir. Bu durum Sosyal Uyum Yardımı istatistikleriyle de uyusmaktadır. Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Ofisi (ECHO) tarafından sağlanan bu destekten 31 Temmuz 2021 itibariyle Türkiye’de bulunan Suriyeli mültecilerin yaklaşık %41’i faydalanmaktadır (multeciler.org.tr, 2021).



Tablo 4.		n	%
<i>Katılımcıların sosyo-ekonomik özellikleri</i>			
Sosyo Ekonomik Statü- SES (Kendi beyanı)	Çok kötü	9	(6,0)
	Kötü	33	(22,1)
	Orta	71	(47,7)
	İyi	36	(24,2)
Sosyo Ekonomik Statü- SES (Aylık Gelire Göre)	Kötü (en alt %20 ≤1800 TL)	27	(18,1)
	Orta (orta %60 1801-3999 TL)	79	(53,0)
	İyi (en üst %20 ≥ 4000TL)	43	(28,9)
Asıl mesleğiniz?	Çalışmıyor	26	(17,4)
	İşçi-Esnaf	78	(52,3)
	Öğrenci	17	(11,4)
	Nitelikli Meslek (avukat, öğretmen, müh vs)	28	(18,8)
Suriye’de ne iş yapardınız?	Çalışmıyor	29	(19,5)
	İşçi-Esnaf	69	(45,8)
	Öğrenci	25	(16,8)
	Nitelikli Meslek (avukat, öğretmen, müh vs)	26	(17,4)
Şimdi ne iş yapıyorsunuz?	Çalışmıyor	61	(40,9)
	İşçi-Esnaf	68	(45,6)
	Öğrenci	20	(13,5)

Mesleki Statü Değişimi	Daha Düşük	49 (32,9)
	Değişim Yok	87 (58,4)
	Daha Yüksek	13 (8,7)
Yaşadığı evde oda_sayısı	1+1	11 (7,4)
	2+1	75 (50,3)
	3+1	50 (33,6)
	4+1	13 (8,7)
Yardım alıyor musunuz?	Hayır	82 (55,0)
	Evet	67 (45,0)

Katılımcıların göç ve yaşadığı mahalle ile ilgili tanımlayıcı özellikleri tablo 5'te yer almaktadır. Katılımcıların %73,8'si 5 yıldan uzun süredir Türkiye'de yaşıyor, %59,1'i 5 yıldan uzun süredir Adana'da yaşıyor. Katılımcıların %53,0'ı göçmen ağırlıklı bir mahallede ve %37,6'sı 5 yıldan uzun süredir şu anda yaşadığı mahallede yaşıyor (Bu durum kategorilendirilirken literatür bölümünde de yer alan teorik bilgi ve gözleme dayanılmıştır. Buna göre bir alanda belli grup üyelerinin diğer alanlardan daha yoğun şekilde yaşadığı bariz olarak görülmekteyse bu durum alanların mekânsal olarak ayrıştığı temeline dayanır). Katılımcılar Adana'da ortalama $2,2 \pm 1,7$ (0-4) kez ev değiştirmiştir ve %19,5'i 5 yıldan uzun süredir aynı evde yaşıyor.

Tablo 5.		n	%
<i>Katılımcıların göç ve mahalle ile ilgili tanımlayıcı özellikleri</i>			
Kaç yıldır Türkiyede yaşıyor	1-5 yıl	39	(26,2)
	6-10 yıl	110	(73,8)
Kaç yıldır Adanada yaşıyor	1-5 yıl	61	(40,9)
	6-10 yıl	88	(59,1)
Kaç yıldır bu mahallede yaşıyor	1-2 yıl	27	(18,1)
	3-5 yıl	66	(44,3)
	6+ yıl	56	(37,6)
Kaç yıldır bu evde yaşıyor	1-2 yıl	63	(42,3)
	3-5 yıl	57	(38,3)
	6+ yıl	29	(19,5)
Yaşadığı mahalle	Hayır	70	(47,0)

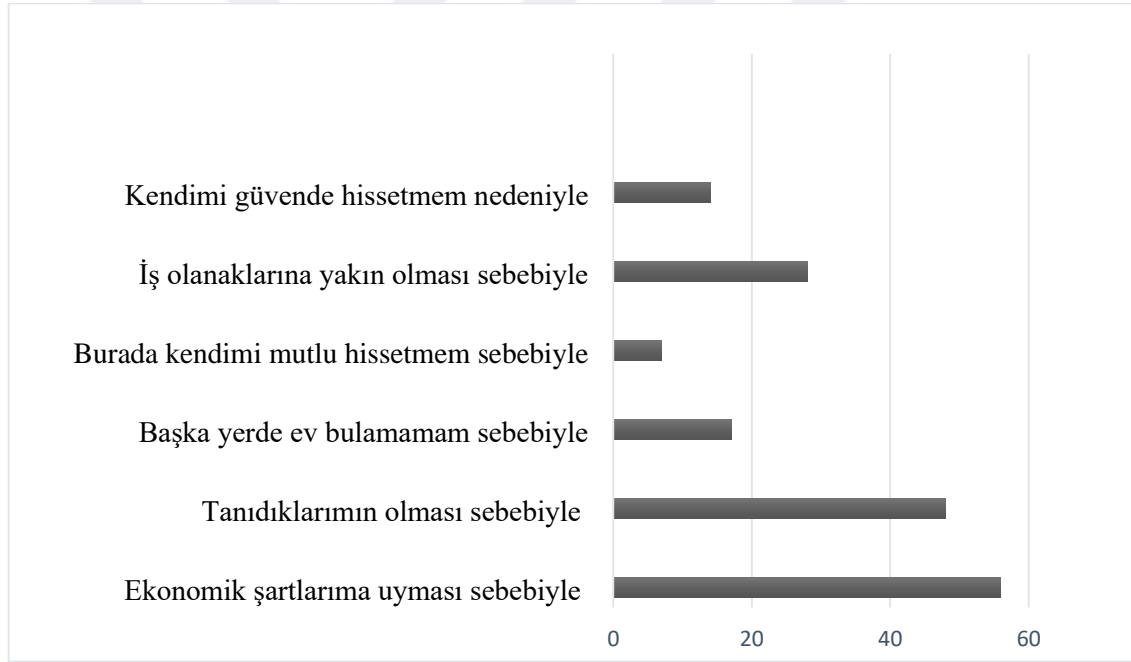
göçmen ağırlıklı mı? Evet

79 (53,0)

Katılımcılara yaşadıkları mahalleyi hangi amaçla tercih ettikleri sorulmuş ve birden fazla yanıt verebilecekleri de belirtilmiştir. Tablo 6'daki grafiğe göre katılımcıların cevap sıralaması fazladan aza doğru sıralandığında “ekonomik sebeplerime uyması”, “tanıdıklarının olması”, “İş olanaklarına yakın olması”, “Başka yerde ev bulamamam”, “Kendimi güvende hissetmem”, “Burada kendimi mutlu hissetmem” şeklinde ilerlemiştir. Yalnızca 7 katılımcı ikamet ettiği mahallede yaşama durumunu “mutlulukla” ilişkilendirmiştir.

Tablo 6.

Katılımcıların yaşadıkları mahalleyi nasıl seçtikleri sorusuna verdikleri yanıtlar



Katılımcıların göç ile ilgili yaşantısal özellikleri tablo 7’de özetlenmiştir. Katılımcıların kendisini nereli oldukları açık uçlu bir şekilde sorulmuş ve burada bir ülke, şehir gibi cevap vermeleri talep edilmiştir. Katılımcıların %4,7’si kendini Türkiyeli olarak, %84,6’sı Suriyeli olarak tanıtmıştır. Katılımcılara Türkçe bilgi düzeyleri sorulmuş %37,6’sı Türkçe bilgi düzeyini iyi olarak, %79,1’i dili nedeniyle resmi kurumlarda kendi ifade ederken zorlandığını belirtmiştir. Şiddet maruziyeti de sorulmuş ve katılımcıların %67,1’i yaşadığı çevrede, mahallede, işyerinde şiddete maruz kaldığını belirtirken %83,2’si bununla ilgili hukuki ve psikososyal destek

almadığını belirtmiştir. Katılımcıların yaşadıkları mahallede Türkiyeli ve Suriyeli kişilerle iletişimi de sorulmuş, Suriyeli olmayan kişilerle ilişkilerini “iyi” olarak tanımlayanların oranı %45 iken Suriyelilerle iletişiminin ise %60,4’e çıktığı görülmüştür.

Tablo 7. <i>Katılımcıların göç ile ilgili yaşantısal özellikleri</i>		n	%
Kendinizi nereli olarak tanımlıyorsunuz?	Suriyede şehir ismi beyan edenler (Hamalı, Halepli vs)	16	(10,7)
	Suriyeli	126	(84,6)
	Türkiyeli	7	(4,7)
Türkçe bilginiz ne düzeydedir?	Kötü	31	(20,8)
	Orta	62	(41,6)
	İyi	56	(37,6)
Türkçe öğrenmekte zorlanıyor musunuz?	Evet	35	(23,5)
	Kısmen	73	(49,0)
	Hayır	41	(27,5)
Diliniz nedeniyle resmi kurumlarda derdinizi anlatmakta zorlandığınız oluyor mu?	Hayır	31	(20,8)
	Nadiren	58	(38,9)
	Evet	60	(40,3)
Kendinizi en rahat hangi dilde ifade ediyorsunuz?	Yalnızca Anadil (Arapça veya Kürtçe)	129	(86,6)
	Anadil ve Türkçe (Arapça-Kürtçe-Türkçe)	20	(13,4)
Mahallenizde Suriye vatandaşı olmayan kişilerle iletişiminiz nasıl?	Çok Kötü	8	(5,4)
	Bazıları ile iyi	49	(32,9)
	Ne iyi ne kötü	25	(16,8)
	Çoğu ile iyi	67	(45,0)
Mahallenizde Suriye vatandaşı kişilerle iletişiminiz nasıl?	Çok Kötü	1	(,7)
	Bazıları ile iyi	37	(24,8)
	Ne iyi ne kötü	21	(14,1)

	Çoğu ile iyi	90	(60,4)
Yaşadığımız çevrede, mahallede, işyerinde ayrımcılığa- şiddete uğradığımızı düşünüyor musunuz?	Hayır	49	(32,9)
	Kısmen	58	(38,9)
	Evet	42	(28,2)
Eğer yaşadıysanız bununla ilgili destek aldınız mı?	Almadım	84	(83,2)
	Aldım	17	(16,8)

Katılımcıların “Mahalleye Bağlılık Ölçeği”nin her bir maddesine verdiği yanıtların dağılımı tablo 8’de izlenmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri oldukça yüksek (0,92) olarak hesaplanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların %61,1’i yaşadıkları mahalleyi sevdiğini, hatta % 43,6’sı eleştiri gelmesi halinde savunabileceğini, %40,3’ü mahallede olmadığında mahallesini özlediğini, %42,3’ü yaşadıkları mahalleye kendilerini ait hissettiğini, %39,6’sı o mahalle ile gurur duyduklarını, %46,3’ünün mahalleli olarak birbirini tanıdığını, %39,6’sının da birbirlerine bağlı olduğunu, %44,9’unun mahallelilerle aynı değerleri paylaştığını ifade etmiştir.

Tablo 8.

Mahalleye Bağlılık Ölçeğinin Madde yanıt Dağılımı

	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
	%	%	%	%	%
1.Bu mahalleyi seviyorum	6,7	16,1	22,1	42,3	12,8
2.Bu mahalleyi eleştiren olduğunda savunurum	6,0	16,1	34,2	32,2	11,4
3.Bu mahalleden taşınmayı isterim	8,7	12,8	25,5	31,5	21,5
4.Burada olmadığımında mahallemi özlüyorum	8,7	20,1	30,9	28,9	11,4
5.Bu mahalle ile ilgili herhangi bir konuda bir şey yapmak	8,7	8,7	40,9	31,5	10,1

istemem					
6.Bu mahallede kendimi güvende hissetmiyorum.	6,7	10,7	18,1	35,6	28,9
7.Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum.	13,4	19,5	24,8	32,9	9,4
8.Bu mahalle ile ilgili konularda bilgi sahibiyim.	15,4	19,5	32,2	28,2	4,7
9.Kendimi bu mahalleye yabancı hissediyorum.	10,1	8,1	22,1	41,6	18,1
10.Bu mahalle ile gurur duyuyorum.	8,7	18,1	33,6	31,5	8,1
11. Bu mahalle ile ilgili pek bir bilgim yok	8,8	9,4	35,5	36,2	10,1
12. Bu mahallede olup bitenleri bilmek isterim.	17,4	18,1	40,3	17,4	6,7
13. Bu mahalleye kök saldığımı hissediyorum	19,5	25,5	30,9	17,4	6,7
14. Bu mahalle ile bağlarımın koptuğunu hissediyorum	4,7	9,4	39,6	32,2	14,1
15. Buradan hoşlanmıyorum.	5,4	10,1	30,2	39,6	14,8
16. Benim geçmişim bu mahallededir	21,5	18,8	29,5	27,5	2,7
17. Bu mahalledeki insanlar birbirlerine bağlıdırlar.	8,1	20,1	32,2	33,6	6,0
18. Bu mahallede insanlar genellikle birbirlerini tanırlar	3,4	16,8	33,6	34,9	11,4
19. Bu mahallede çocuklarınızı diğer yetişkinlere emanet edebilirsiniz.	25,5	24,2	26,8	19,5	4,0
20. Bu mahalledeki insanlar aynı değerleri paylaşırlar.	12,1	16,8	26,2	29,5	15,4

Katılımcıların “Kent Kimliği Ölçeği”nin her bir maddesine verdiği yanıtların dağılımı tablo 9’da izlenmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri oldukça yüksek (0,95) olarak hesaplanmıştır. Kent Kimliği Ölçeğinin madde yanıt dağılımına baktığımızda, katılımcıların %41’i Adana’nın diğer illerde yaşayan insanlar tarafından itibarlı, saygın bir kent olarak görünmediğini, %56,4’ünün Adana’nın pek çok avantaja sahip olmadığını, %45’inin turistlere tavsiye edebilecek bir kent olmadığını, %45’inin diğer şehirlerin imrendiği, özendiği özelliklere sahip olmadığını, %43,6’sının kendilerini evlerindeymiş gibi hissedemediğini, %43’ünün kentin geçmişine hâkim olamadığını, %51,7’sinin bu şehrin gerçekten onlara tanıdık geldiğini, %43’ünün kesinlikle Adana’da kalmak istemediğini, %63,1’inin Adana’nın geleceğini merak etmediğini ve %50,2’sinin gelecekte Adana ile ilgili planlamalar yapmadığı görülmüştür.

Tablo 9.

Kent Kimliği Ölçeğinin madde yanıt dağılımı

	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Kısmen	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
	%	%	%	%	%
1. Adana, diğer illerde yaşayanlar tarafından itibarlı, saygın bir kent olarak görünür.	18,1	32,9	24,8	16,8	7,4
2. Diğer illerle kıyaslandığında Adana pek çok avantaja sahiptir.	13,4	43,0	22,8	16,1	4,7
3. Adana turistlere tavsiye edilebilecek bir kenttir.	12,8	32,2	28,2	18,1	8,7
4. Bu şehir, diğer şehirlerin imrendiği, özendiği özelliklere sahiptir.	11,4	33,6	32,2	15,4	7,4
5. Adana'yı memleketim olarak görüyorum.	10,7	39,6	19,5	16,8	13,4
6. Kendimi Adanalı olarak görüyorum.	10,7	31,5	27,5	14,1	16,1
7. Adana'da kendimi evimdeymiş gibi hissediyorum.	12,1	31,5	26,8	16,8	12,8
8. Bu şehir benim bir parçam.	11,4	26,8	33,6	14,8	13,4
9. Bu şehirdeki pek çok şey bana geçmişimi hatırlatıyor.	7,4	39,6	23,5	20,8	8,7
10. Başka bir şehirde yaşayabileceğimi düşünmüyorum; eğer yaşarsam kendimle ilgili pek çok şeyden vazgeçmek zorunda kalacağım.	10,1	29,5	32,2	14,8	13,4
11. Bu şehre içten bir bağlılık hissediyorum; çünkü burasıyla ilgili pek çok anım var.	10,1	30,2	30,2	18,1	11,4
12. Bu kenti o kadar iyi tanıyorum ki çok eski bir fotoğrafını bile görsem tanırım.	5,4	37,6	24,2	20,8	12,1
13. Adana'da her dolaştığımda kendimi bu kente ait hissederim	6,0	35,6	30,9	15,4	12,1
14. Bu şehir bana gerçekten çok tanıdık geliyor.	5,4	46,3	27,5	16,8	4,0
15. Bu şehri her gün çok yoğun duygularla yaşarım.	6,7	31,5	35,6	16,1	10,1
16. Kesinlikle Adana'da kalmak isterim.	12,8	30,2	32,2	16,1	8,7
17. Adana'nın geleceğini merak ediyorum, nasıl bir yer olacağını görmek istiyorum.	13,4	49,7	22,8	9,4	4,7
18. Adana benim gelecekle ilgili planlarımda çok önemli bir yer tutar.	10,7	29,5	35,6	12,8	11,4
19. Kişisel geleceğimde Adana'nın çok önemli bir yeri var.	8,7	31,5	32,2	14,1	13,4

20. Bu şehir, günlük yaşamımda çok önemli bir yer tutar.	10,7	43,0	24,8	14,8	6,7
--	------	------	------	------	-----

Katılımcıların Çok-Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) ölçeğinin her bir maddesine verdiği yanıtların dağılımı tablo 10'da izlenmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,87 olarak hesaplanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların psikolojik iyi oluş ölçeğine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %71,8'inin günlük yaşam içerisinde zorlandığını ancak 67,1'inin buna rağmen iyi şekilde baş edebildiğini, %44,1'inin günlük ilişkileri sürdürmekte zorlandığını, %57'sinin planlama yapmadan, günlük olarak yaşadığını, %49'unun güvene dayalı ilişkiler kurmadığını, %77,9'unun yeni ilişkilere, yeni yaşantılara açık olduğunu belirtmiştir.

Tablo 10.

Çok-Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeğinin madde yanıt dağılımı

	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
	%	%	%	%	%
1.Güçlü fikirleri olan insanların etkisinde kalırım.	2,0	38,3	39,6	18,1	2,0
2.İnsanların genel kabullerine uymasa bile kendi düşüncelerime güvenirim.	3,4	9,4	17,4	45,0	24,8
3.Kendimi başkalarının önemli gördüğü değerlere göre değil, kendi önemli gördüklerime göre yargıları.	2,0	11,4	14,8	42,3	29,5
4.Genel olarak yaşamımda duruma hâkimimdir.	0,7	11,4	16,1	45,0	26,8
5.Günlük yaşamın gerekleri çoğu zaman beni zorlar.	5,4	24,8	30,2	30,9	8,7
6.Gündelik yaşamın çeşitli sorumluluklarıyla genellikle oldukça iyi baş ederim.	3,4	14,8	14,8	44,3	22,8
7.Hayatı gün be gün yaşar, aslında geleceği düşünmem.	6,0	12,8	24,2	30,2	26,8
8.Bazı insanlar yaşamda anlamsızca dolanırlar ama ben onlardan değilim.	2,0	13,4	13,4	43,6	27,5
9.Bazen hayatta yapılması gereken her şeyi yapmışım gibi hissederim.	6,0	23,5	39,6	22,1	8,7
10.Yaşam öyküme baktığımda, olayların gelişme şekline memnuniyet duyarım.	3,4	17,4	36,2	30,2	12,8
11. Kişiliğimin çoğu yönünü beğenirim.	2,7	8,1	22,1	49,7	17,4
12.Birçok bakımdan, hayatta başarabildiklerimi hayal kırıcı bulurum.	0,7	12,1	24,2	34,2	28,9

13.Yakın ilişkileri sürdürmek benim için zor olagelmıştır.	1,3	20,1	34,2	33,6	10,7
14.İnsanlar benim verici, vaktini diğerleriyle paylaşmaktan kaçınmayan biri olduğumu söyleyeceklerdir.	2,7	9,4	30,9	38,9	18,1
15.İnsanlarla sıcak ve güvene dayalı çok ilişkim olmadı.	5,4	18,1	27,5	38,9	10,1
16.Bence insanın kendiyile ve dünyayla ilgili görüşlerini sorgulamasına yol açacak yeni yaşantıları olması önemlidir.	1,3	3,4	17,4	44,3	33,6
17.Benim için hayat sürekli bir öğrenme, değişme ve gelişme süreci olagelmıştır.	3,4	6,7	16,1	39,6	34,2
18.Hayatımda büyük değişiklikler veya gelişmeler kaydetmeye çalışmaktan çoktan vazgeçtim	2,7	18,8	39,6	26,8	12,1

Mahalleye Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik İyi Oluş Ölçek Puanlarının Dağılımı tablo 11’de özetlenmiştir. Mahalleye bağlılık ölçeği ve Çok boyutlu psikolojik iyi oluş ölçeğinin yüksek değerler aldığı, kent kimliği ölçeğinin ortalamasının ise daha orta değerlerin üzerinde olduğu görülmüştür.

Tablo 11.

Kullanılan Ölçek Puanlarının Dağılımı

	Ortalama	Standart Sapma	Min	Maks
1. Mahalleye Bağlılık Ölçeği	63,2	14,0	22	92
2. Kent Kimliği Ölçeği	56,0	16,6	22	92
3. Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçeği	63,8	10,2	30	84
• Özerklik Alt-Ölçeği	10,4	2,1	4	15
• Çevresel Hakimiyet Alt-Ölçeği	10,7	2,5	4	15
• Hayat Amacı Alt-Ölçeği	10,4	2,4	4	15
• Kendini Kabullenme Alt-Ölçeği	10,8	2,5	4	15
• İnsanlarla Olumlu İlişkiler Alt-Ölçeği	10,2	2,4	4	15
• Kişisel Gelişim Alt-Ölçeği	11,3	2,4	4	15

Kullanılan ölçeklerin birbirleri ile korelasyonu-uyumu tablo 12’de sunulmuştur. Kent Kimliği ölçeği ile Mahalleye Bağlılık arasında orta düzeyde negatif yönde ($r = -$

0,43) bir korelasyon olduğu, mahalleye bağlılık arttıka kente kimliği değerlerinin azaldığı görülmektedir. Kent Kimliği ile çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş leği arasında negatif yönde zayıf korelasyon ($r = -0,17$) ve “İnsanlarla Olumlu İlişkiler” alt leği dışında alt ölçekler ile arasında anlamlı bir korelasyon olmadığı görülmektedir. Mahalleye Bağlılık ile çok Boyutlu Psikolojik Esenlik leği toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzye korelasyon ($r = 0,55$) ve benzer şekilde alt ölçekler arasında da pozitif yönde orta düzye anlamlı bir korelasyon olduğu görülmektedir. Mahalleye bağlılık arttıka Psikolojik İyi Oluşun arttığı izlenmektedir.



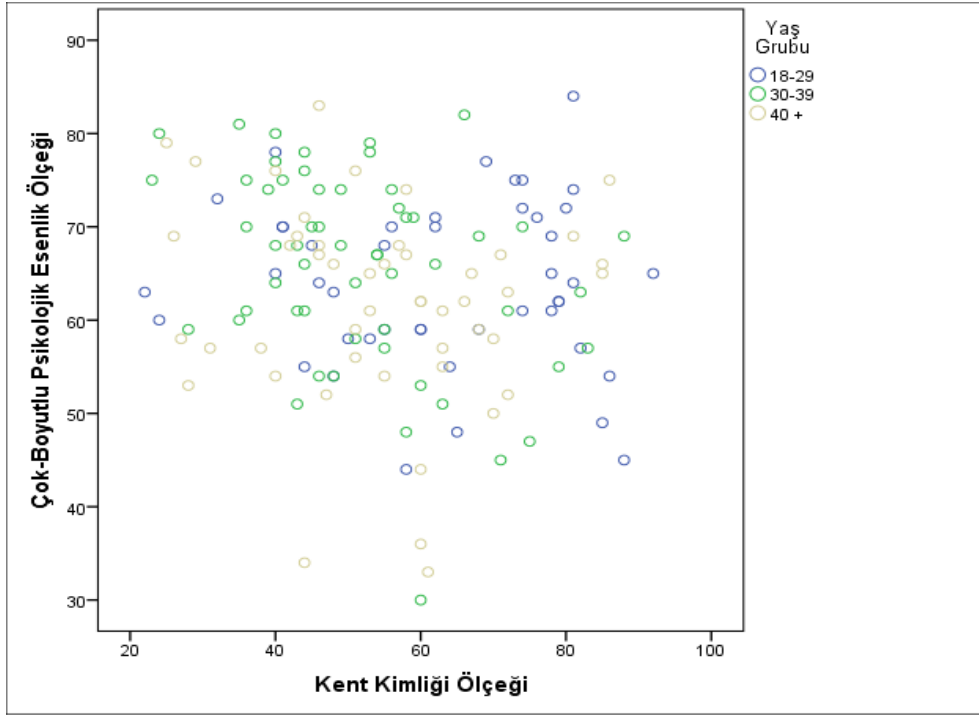
Tablo 12.

Kullanılan Ölçeklerin Birbirleri ile Korelasyonu

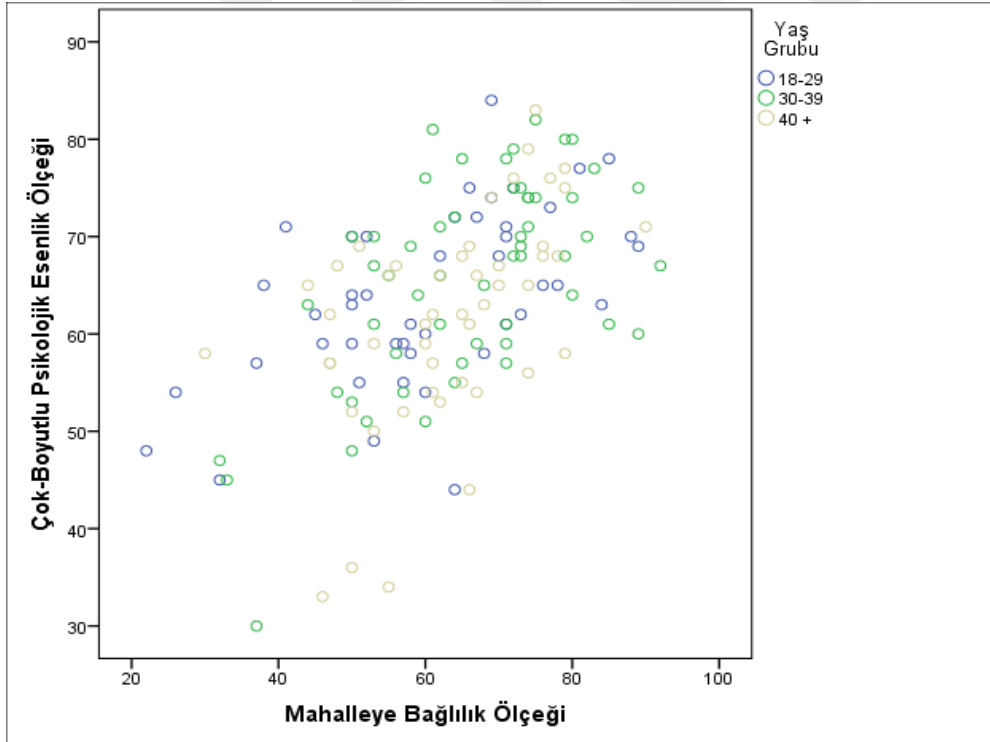
	Kent Kimliği	Çok Boyutlu Psikolojik Esenlik	Özerklik	Çevresel Hakimiyet	Hayat Amacı	Kendini Kabullenme	İnsanlarla Olumlu İlişkiler	Kişisel Gelişim
Mahalleye Bağlılık	-,430**	,550**	0,125	,422**	,349**	,442**	,526**	,434**
Kent Kimliği	1	-,171*	0,057	-0,103	-0,118	-0,114	-,289**	-0,136
Çok Boyutlu Psikolojik Esenlik		1	,541**	,768**	,726**	,733**	,718**	,764**
Özerklik			1	,383**	,316**	,288**	,207*	,210*
Çevresel Hakimiyet				1	,452**	,465**	,483**	,457**
Hayat Amacı					1	,372**	,469**	,485**
Kendini Kabullenme						1	,382**	,593**
İnsanlarla Olumlu İlişkiler							1	,488**

* p= 0.05, **p= 0.01

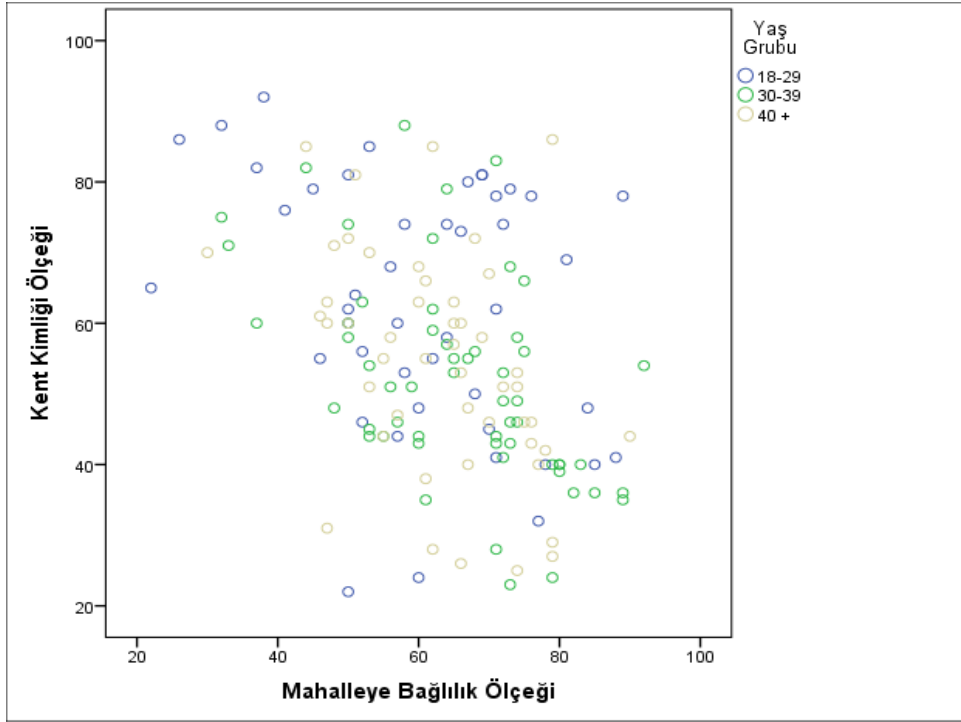




Şekil 7. Yaş grupları içinde Çok Boyutlu Psikolojik Esenlik ve Kent Kimliği ölçeği arasındaki korelasyon-saçıntı grafiği



Şekil 8. Yaş grupları içinde Çok Boyutlu Psikolojik Esenlik ve Mahallege Bağlılık ölçeği arasındaki korelasyon-saçıntı grafiği



Şekil 9. Yaş grupları içinde Kent Kimliği ve Mahalleye Bağlılık ölçeği arasındaki korelasyon-saçıntı grafiği

Ölçek puanlarını etkileyen demografik faktörler tablo 13’de incelendiğinde Mahalleye Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçek puan ortalamalarının cinsiyete ve yaş gruplarına göre anlamlı bir fark göstermediği izlenmektedir. ($p>0,05$). Mahalleye Bağlılık ve Çok-Boyutlu Psikolojik puanı Şu An yaşanan Aile tipine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Çekirdek aile ile yaşayan bireylerin mahalleye bağlılığı ve Psikolojik iyi oluş puanı diğer gruplara göre daha yüksektir. Kent Kimliği ölçeği ise eğitim durumu ($p=0,014$), medeni durum ($p=0,020$), çocuk sahibi olma durumu ($p=0,004$) grupları arasında anlamlı farklılık göstermektedir. Genç yaş grubunda olanların kente bağlılık düzeyi diğer yaş gruplarına göre daha yüksektir. Eğitim düzeyi yüksek olanların ve evlenmemiş bireylerin puanları diğer gruplara göre daha yüksektir.

Çalışmamız cinsiyet kimliği, yaş grubu, eğitim düzeyi, medeni durum, çocuk sayıları ve okula gidip gitmeme gibi durumlarının psikolojik iyi oluşa anlamlı yönde bir farklılık sağlamadığını göstermiştir. Ancak yaşanan aile tipinin, yani çekirdek ailesiyle birlikte yaşayan kişilerin psikolojik olarak daha iyi oluş durumunda bulunduğunu göstermiştir. Çekirdek ailesiyle birlikte yaşayan kişiler mahalleye de daha

üst düzeyde bağlılık göstermekte ancak kent kimliği onlar nazarında anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 13.

Mahalleye Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçek düzeylerini etkileyen demografik faktörler

		Mahalleye Bağlılık Ölçeği			Kent Kimliği Ölçeği			Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçeği		
		Ort.	SS	p	Ort.	SS	p	Ort	SS	p
Cinsiyet	Kadın	63,0	15,3		57,8	17,6		64,5	8,9	
	Erkek	63,3	13,4	0,875	55,2	16,1	0,362	63,6	10,8	0,625
Yaş Grubu	18-29	60,4	15,9		62,8	17,9		63,9	8,9	
	30-39	65,8	13,7		51,8	14,6		65,6	10,6	
	40 +	63,0	12,0	0,154	54,5	15,8	0,003	61,8	10,9	0,169
Eğitim Düzeyi	Düşük	62,7	12,2		52,3	17,1		61,7	11,1	
	Orta	63,9	15,1		53,8	16,5		63,7	10,9	
	Yüksek	62,8	14,0	0,886	61,6	15,1	0,014	65,6	8,4	0,211
Medeni Durum	Evli	64,3	13,2		55,5	16,8		64,4	10,4	
	Boşanmış	63,8	12,2		45,8	13,4		64,3	10,0	
	Evlenmemiş	59,6	16,4	0,234	61,1	15,5	0,020	62,0	9,8	0,520
Çocuğunuz var mı?	Hayır	59,9	15,7		62,8	16,4		63,4	8,6	
	Evet	64,3	13,2	0,091	53,8	16,1	0,004	64,0	10,8	0,782
Çocuk Sayısı	1-2	62,6	15,1		59,2	14,1		64,2	11,1	
	3-4	64,2	14,1		51,3	17,8		62,7	11,2	
	5 +	65,9	10,4	0,607	52,3	14,8	0,091	65,4	10,0	0,525
Okula giden çocuk sayısı	Yok	61,9	14,2		54,1	15,7		61,6	10,7	
	1-2	66,4	13,1		52,0	17,8		66,2	9,2	
	3+	64,1	12,5	0,345	55,4	14,7	0,634	63,5	12,1	0,195
Nasıl Bir Ailede Büyüdünüz?	Çekirdek	63,5	14,5		55,7	16,8		64,5	10,1	
	Gelenekse	62,6	11,3		56,2	16		60,8	10,3	

	1					,0				
	Tek ebeveyn	61,0	12,3	0,874	59,3	16,9	0,845	60,3	11,2	0,223
Şu An Nasıl Bir Ailede Yaşıyorsunuz?	Anne-baba akraba yanı	61,4	13,2		58,3	13,1		60,3	11,8	
	Çekirdek aile	65,3	14,1		55,6	16,7		65,7	9,3	
	Tek	53,8	14,4		59,2	23,0		61,7	9,9	
	Diğer	55,2	5,8	0,015	50,0	18,5	0,528	56,2	10,5	0,004

Ölçek puanlarını etkileyen sosyo-ekonomik faktörler incelendiğinde Mahalleye Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçek puan ortalamalarının meslek grubu, göç öncesi ve göç sonrası mesleki statü değişiminin, sosyal yardımlardan faydalanıp faydalanmamasının anlamlı bir farklılık seyretmediği görülmüştür. Suriye’de öğrenci olan ve nitelikli mesleğe (avukat, öğretmen, mühendis vb.) sahip olan kişilerin ve Türkiye’de de nitelikli meslek kolunda çalışan kişilerin kente bağlılık ölçeğinin anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Sosyo-ekonomik statüsünü kendi beyanlarına göre açıklayan ve tarafımızca yapılan iyi-orta-kötü düzeyinde sınıflandırdığımız grubun mahalleye bağlılık, kent kimliği ve psikolojik iyi oluş düzeylerinde anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Sosyoekonomik gelir düzeyinin artması mahalleye bağlılık ve psikolojik iyi oluşu artırırken, kent kimliği değerlerini azalttığı görülmüştür. Yaşanılan konuttaki oda sayısının artması mahalleye bağlılık ($p=0,012$) ve psikolojik iyi oluş değerlerini ($p=0,006$) de arttırdığı görülmüştür.

Tablo 14.

Mahalleye Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçek düzeylerini etkileyen sosyo ekonomik faktörler

		Mahalleye Bağlılık Ölçeği			Kent Kimliği Ölçeği			Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçeği		
		Ort	SS	p	Ort	SS	p	Ort	SS	p
Asıl mesleğiniz?	Çalışmıyor	59,0	14,4		57,0	17,7		62,6	8,8	
	İşçi-Esnaf	63,6	13,5		54,0	16,2		62,8	11,4	
	Öğrenci	63,3	12,0		58,7	17,7		68,8	7,6	

	Nitelikli (av. öğretmen,m üh)	66,1	15,6	0,304	59,1	16,2	0,448	64,9	8,9	0,135
Suriye’de ne iş yaptınız?	Çalışmıyor	61,6	12,6		53,7	16,7		62,1	9,4	
	İşçi-Esnaf	63,8	13,4		53,3	15,5		63,8	11,4	
	Öğrenci	61,3	15,8		63,4	19,5		65,7	9,2	
	Nitelikli (av. öğretmen,m üh)	65,5	15,3	0,668	58,2	14,3	0,047	64,0	9,0	0,586
Ne iş yapıyorsunuz?	Çalışmıyor	61,4	13,5		56,8	16,0		62,7	8,7	
	İşçi-Esnaf	65,1	13,8		52,8	16,1		64,1	12,2	
	Nitelikli (av. öğretmen,m üh)	62,5	15,7	0,312	64,4	17,7	0,019	66,5	6,2	0,341
Mesleki Statü Değişimi	Daha Kötü	61,0	14,8		59,0	16,6		62,4	9,2	
	Değişim Yok	64,8	13,6		53,6	15,4		64,1	11,1	
	Daha İyi	61,0	13,0	0,260	60,5	22,1	0,109	67,5	6,4	0,256
SES (Kendi Beyanı)	Çok kötü	50,9	9,2		62,3	13,0		53,4	11,3	
	Kötü	57,3	13,0		61,8	16,2		59,3	7,6	
	Orta	63,4	14,6		56,2	16,9		63,5	9,8	
	İyi	71,3	9,0	0,001	48,7	14,7	0,006	71,3	8,0	0,001
SES (Gelire Göre)	Kötü	56,8	9,8		64,8	11,6		57,9	9,3	
	Orta	62,9	15,0		54,9	17,0		63,2	9,8	
	İyi	70,5	11,2	0,001	50,2	16,7	0,001	71,7	7,1	0,001
Oda_sayısı	11	55,5	17,7		59,5	22,9		60,9	7,8	
	21	61,1	14,0		57,8	16,8		61,6	11,4	
	31	66,2	12,1		53,7	13,5		66,2	7,7	
	41	70,5	12,8	0,012	51,2	19,9	0,336	70,2	9,7	0,006
Yardım	Hayır	64,0	14,0		57,0	15,8		64,0	10,3	
	Evet	62,3	14,0	0,450	54,8	17,5	0,417	63,6	10,2	0,796

Ölçek puanlarını etkileyen göçle ilgili faktörler incelendiğinde Mahallege Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik iyi oluş ölçek puan ortalamalarının Adana ve Türkiye’de yaşama süresinde, kendisini nereli olarak beyan etmesiyle anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Mahallede yaşam süresinin ve oturduğu evde ikamet süresinin artmasının mahallege bağlılık ve psikolojik iyi oluşu olumlu yordadığı, mahallede yaşam süresi ve evde ikamet süresinin kısa olmasının kent kimliğine olumlu katkı sağladığı görülmüştür. Türkçe dil bilgisini iyi olarak ifade edenlerin mahallege bağlılık ve psikolojik iyi oluşa olumlu yönde etki ettiği, Türkçe öğrenmekte zorlanmayanların mahallege bağlılıklarında ve psikolojik iyi oluşlarında olumlu

değerler gözlemlendiği görülmüştür. Araştırmaya katılan kişilerin aynı mahallede yaşayan Suriyeli olmayan ve Suriyeli olan kişilerle kurdukları olumlu iletişimin mahalleye bağlılık ve psikolojik iyi oluşa olumlu yönde etki ettiği görülmüştür. Araştırmaya katılan kişilerin Suriyeli olmayan ve Suriyeli olan kişilerle kurdukları ilişkinin kent kimliğiyle anlamlı farklılık gösterdiği, sorulan soruya “ne iyi ne de kötü” olarak değerlendiren kişilerin ortalama puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Yine bu çalışmada araştırmaya katılan kişilerin yaşadıkları çevrede, mahallede, işyerinde ayrımcılığa, şiddete maruz kalıp kalmadıkları sorulmuş, maruz kalmadığını belirten kişilerin mahalleye bağlılık ve psikolojik iyi oluş değerlerinin olumlu yönde izlendiği görülmüş; kent kimliği ölçeğinde ise bu soruya evet diyenlerin kent kimliği değerlerinin daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Tablo 15.

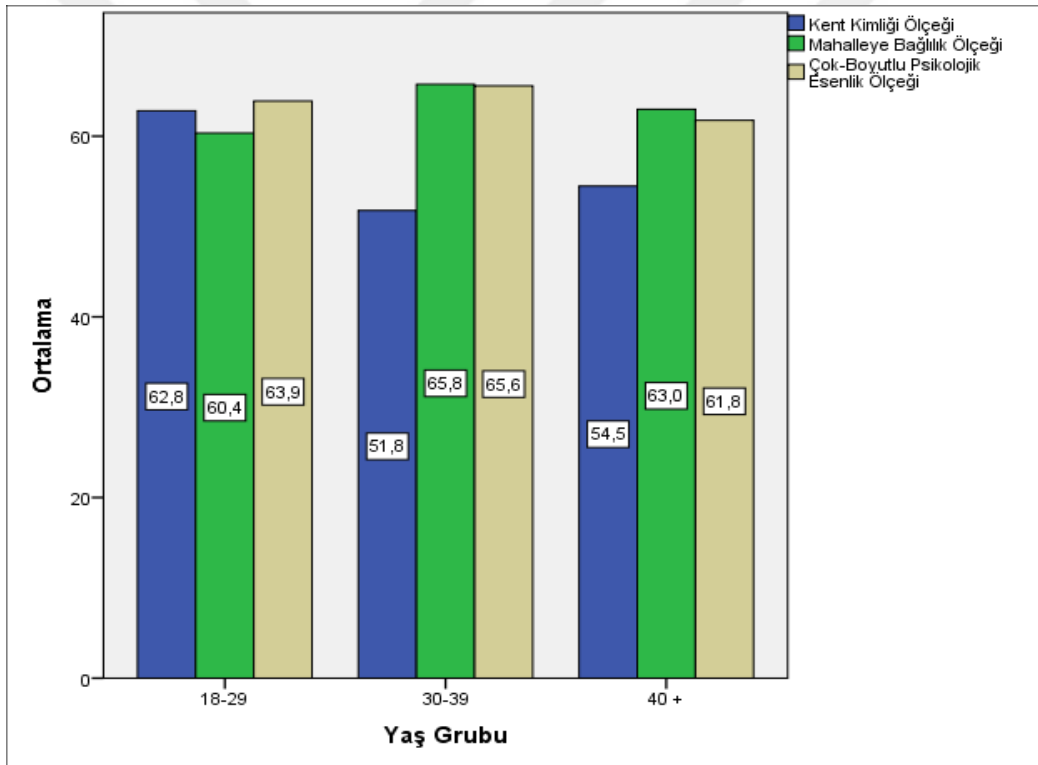
Mahalleye Bağlılık, Kent Kimliği ve Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçek düzeylerini etkileyen göç ile ilgili faktörler

		Mahalleye Bağlılık Ölçeği			Kent Kimliği Ölçeği			Çok-Boyutlu Psikolojik Esenlik Ölçeği		
		Ort	SS	p	Ort	SS	p	Ort	SS	p
Kaç yıldır Türkiyede yaşıyor	1-5 yıl	61,7	15,4		57,1	15,6		63,3	9,1	
	6-10 yıl	63,8	13,5	0,418	55,6	17,0	0,619	64,0	10,7	0,694
Ne zamandır Adanada yaşıyor	1-5 yıl	63,2	14,3		56,4	16,2		64,3	8,5	
	6-10 yıl	63,3	13,8	0,982	55,7	17,0	0,796	63,5	11,3	0,618
Kaç yıldır bu mahallede yaşıyor	1-2 yıl	55,5	13,9		66,6	13,9		59,1	8,3	
	3-5 yıl	62,3	14,7		53,6	15,0		64,3	10,9	
	6+ yıl	68,0	11,1	0,001	53,7	17,8	0,001	65,6	9,7	0,023
Kaç yıldır bu evde yaşıyor	1-2 yıl	58,2	14,5		60,4	16,1		60,7	9,8	
	3-5 yıl	65,7	12,2		52,0	14,9		66,4	11,0	
	6+ yıl	69,3	12,8	0,001	54,1	18,9	0,016	65,7	7,8	0,005
Mahalle göçmen ağırlıklı mı?	Hayır	60,7	14,5		58,9	17,4		61,8	9,0	
	Evet	65,4	13,2	0,040	53,4	15,5	0,041	65,6	11,0	0,022

Kendinizi nereli olarak tanımlıyorsunuz?	Suriye'de şehir ismi	58,2	13,8		58,4	17,8		63,1	11,8	
	Suriyeli	63,6	14,0		55,5	16,6		63,7	10,2	
	Türkiyeli	68,4	12,3	0,209	59,7	15,3	0,672	68,3	8,4	0,491
Türkçe bilginiz ne düzeydedir?	Kötü	58,2	10,7		55,4	17,8		59,4	6,8	
	Orta	62,0	14,3		56,4	14,2		63,0	12,0	
	İyi	67,4	14,2	0,008	55,9	18,6	0,965	67,2	8,6	0,002
Türkçe öğrenmekte zorlanıyor musunuz?	Evet	58,3	10,8		57,4	14,5		58,8	7,2	
	Kısmen	63,2	15,2		55,2	16,2		64,3	11,3	
	Hayır	67,4	13,0	0,017	56,3	19,0	0,800	67,3	8,9	0,001
Diliniz nedeniyle resmi kurumlarda zorlandığınız oluyor mu?	Hayır	68,0	12,6		51,8	16,9		65,1	10,0	
	Nadiren	64,2	14,2		55,3	16,5		65,9	10,5	
	Evet	59,8	13,7	0,024	58,9	16,3	0,141	61,2	9,7	0,033
Kendinizi en rahat hangi dilde ifade ediyorsunuz?	Yalnızca Anadil	62,2	13,7		56,5	16,5		63,4	10,5	
	Anadil ve Türkçe	69,6	14,4	0,029	52,6	17,4	0,321	66,7	7,7	0,188
Mahallenizde Suriye vatandaşı olmayan kişilerle iletişiminiz nasıl?	Çok Kötü	58,1	13,1		64,6	7,5		59,8	9,2	
	Bazıları ile	62,2	10,7		59,4	16,2		64,2	10,5	
	Ne iyi ne kötü	53,2	14,6		62,5	13,5		58,4	7,1	
	Çoğu ile iyi	68,3	13,8	0,001	50,1	16,9	0,001	66,1	10,5	0,008
Mahallenizde Suriye vatandaşı kişilerle iletişiminiz nasıl?	Bazıları ile	60,6	12,4		61,4	12,7		61,5	9,7	
	Ne iyi ne kötü	55,5	13,9		64,2	10,9		60,5	7,5	
	Çoğu ile iyi	66,1	13,9	0,003	51,8	17,8	0,001	65,6	10,7	0,032
Yaşadığımız çevrede, mahallede, işyerinde ayrımcılığa- şiddete uğradığınızı düşünüyor	Hayır	70,7	10,4		48,4	14,6		67,8	9,0	
	Nadiren	62,9	13,3		57,4	15,4		64,7	9,4	

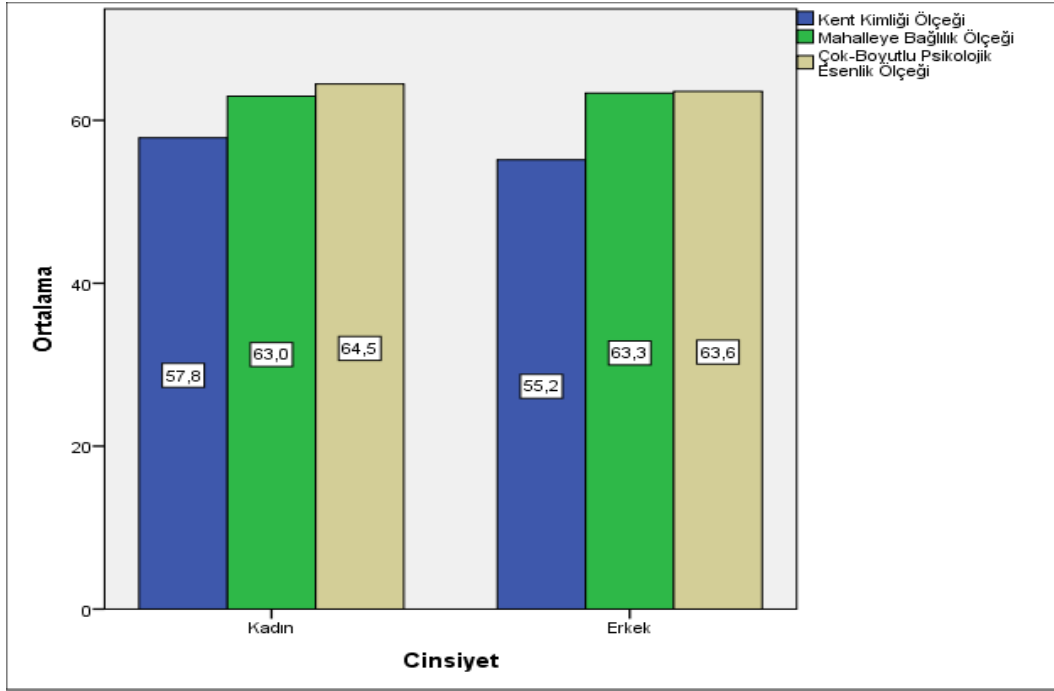
musunuz?	Evet	54,9	13,9	0,00	62,9	17,	0,00	58,	10,	0,00
				1		2	1	0	3	1
Eğer yaşadıysanız bununla ilgili destek aldınız mı?	Almadım	58,3	13,9		59,4	16,		61,	11,	
						3		0	0	
	Aldım	65,0	13,8	0,07	61,4	16,	0,65	64,	8,0	0,24
				2		2	2	4		4

Şekil 10'da da görüleceği üzere 18-29 yaşları arasındaki katılımcıların anket ortalamaları yakın aralıklardadır. Bu grubun kent kimliği ölçeğine verdikleri yanıtlar diğer yaş gruplarının kent kimliği ölçeğine verdikleri yanıtlarla ciddi fark bulunmaktadır. Diğer ölçekler incelendiğinde de yine olumlu bir izlenim verdiği görülmektedir.



Şekil 10. Yaş gruplarına göre Kent Kimliği, Mahalleye Bağlılık ve ÇBPİÖ puan ortalamalarının dağılımı

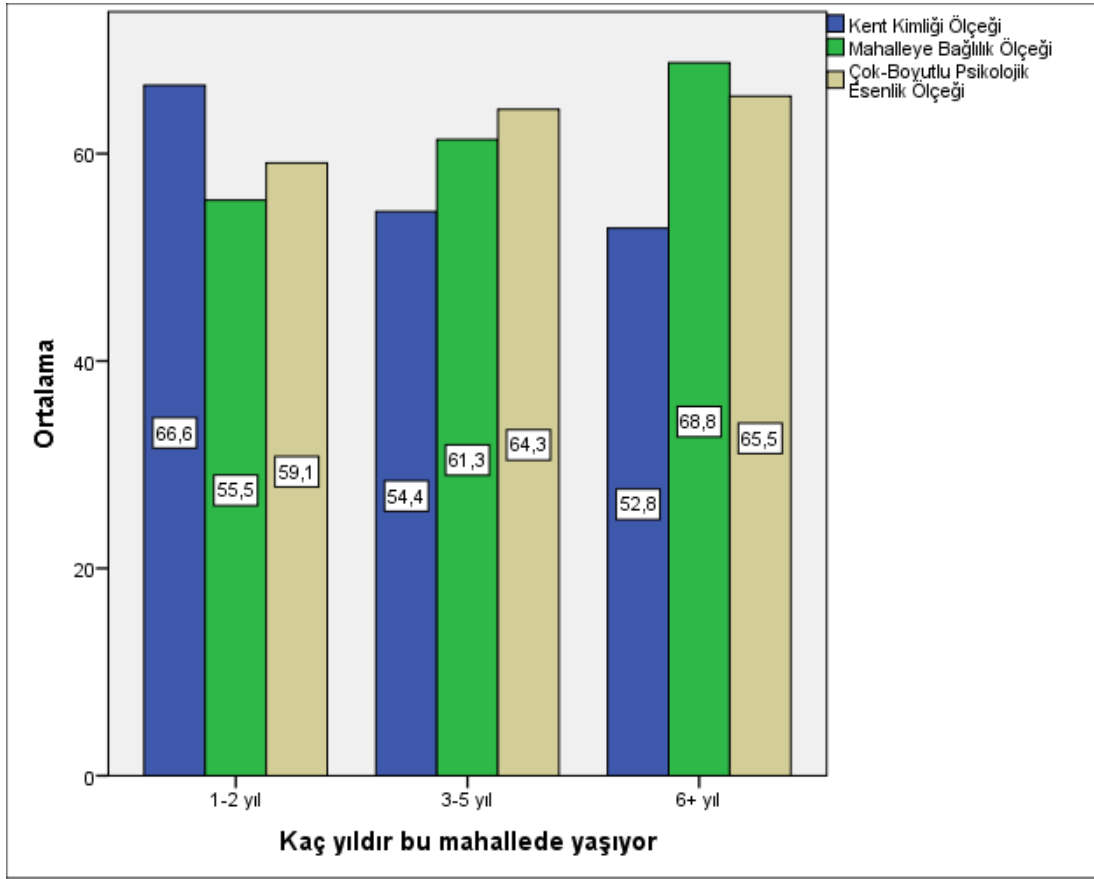
Şekil 11'de erkek ve kadınların anketlere verdikleri yanıtlar görülmektedir. Genel katılımcıların kent ile kurduğu ilişki burada da görüleceği üzere olumlu seyretmemektedir. Ancak yine iki cinsiyet grubunun mahalleye bağlılıkları ve psikolojik iyi oluşları anlamlı ve yakın düzeydedir.



Şekil 11. Cinsiyete göre Kent Kimliği, Mahalleye Bağlılık ve ÇBPİÖ puan ortalamalarının dağılımı

Şekil 12 mahallede yaşam süresinin anketler üzerindeki ortalama değerlerini karşılaştırmaktadır. Bu veride dikkat çeken durum mahallede yaşama süresi arttıkça mahalleye olan bağlılık da peşi sıra gelmektedir. Mahalleye bağlılık ve muhtemelen başka faktörler kişilerin psikolojik iyi oluşunu da etkilemiş ve aynı mahallede yaşama süresi artan kişilerin psikolojik iyi oluşları da olumlu ilerlemiştir. Ancak mahallede yaşama süresinin artması kent kimliğine aynı olumlu izlenimi yaratamamaktadır. Mahalleye yeni taşınanlar kente dair daha olumlu hissiyatlardayken mahallede yaşam süresinin artması onların kente olan olumlu düşüncelerini de etkilemiştir. Bu durum da mahalle yapısının oluşması, mahallenin idari, sosyal yapısının yaşayanlar tarafından

öğrenilmesi kent ile olan ilişkisini sınırladığını düşündürmektedir.



Şekil 12. Mahallede ikamet süresine göre Kent Kimliği, Mahalleye Bağlılık ve ÇBPİÖ puan ortalamalarının dağılımı

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu çalışmada savaş nedeniyle ülkelerini terk edip Türkiye'ye gelmek zorunda kalan ve yasal statüsü 'Geçici Koruma' olarak statülendirilen Suriyelilerin Adana'nın Seyhan ve Yüreğir ilçelerindeki konumlanışını, bu konumların, oturdukları mahalleye bağlılığını, kente dair geliştirdikleri kimlik örüntüsünü ve psikolojik iyi oluşlarına etkisi araştırılmıştır.

5.1. Çeşitli Değişkenlere göre Mültecilerin Mahalleye Bağlılık ve Kent Kimliğine İlişkin Tartışma ve Yorum

Suriyeli mültecilerin yoğunlaştıkları mahallelerde, daha tikel şekillerde yaşadıkları mahallelere nazaran mahalleye bağlılık, kent kimliği değerlerinin daha anlamlı yanıt verdiği görülmüştür. Mültecilerin yoğunlaştıkları mahalleler üzerinde kentlere nazaran daha kolay bir şekilde kendileme gerçekleştirmeleri (ticari işletmeler açmaları, formel olmayan sosyal hizmet-dayanışma yapıları oluşturmaları, 'Suriyeliler Caddesi/Halep Çarşısı' gibi isimler kullanmaları, işletmelere kendileri için önemli isim vermeleri, konut dışı dış cephe gibi uygulamalar geliştirmeleri vs.) mültecilerin mahalleye yönelik bağlılık geliştirmesinde etkili olduğunu düşündürmektedir. Mültecilerin iyilik halini de destekleyen bu durum bir arada yaşam üzerine yapılan alan çalışmalarını desteklemektedir. Bu durum daha önce literatür bölümünde de sıkça belirtildiği üzere mahalle gibi fiziksel mekânların mekan üzerindeki kişilerle kurulan ilişkiler neticesinde şekillendiğini göstermiştir (Göregenli ve arkadaşları, 2014; Bağcı ve Canpolat, 2019; Sampson ve Gifford, 2010; Hiitola ve Vähä-Savo, 2021). Yenice-Kanık (2018)'in çalışmasında da mekana bağlanma puanları incelendiğinde, katılımcıların en yüksek düzeyde eve bağlandıkları ardından sırasıyla şehre, mahalleye, ilçeye ve binaya bağlandıkları görülmüştür.

Mahalleye yönelik geliştirilen bu bağlılığın kent kimliği için aynı durumda olmadığı çalışmamızda görülmüştür. Bu durum kentin kullanımıyla ilgili olduğunu düşündürmektedir. Hiyerarşik bir yapılanma olan kent mekânına 2011 yılında ülkelerinde gerçekleşen savaş nedeniyle dâhil olmaya başlayan Suriyeli mülteciler kent mekânını kendileyemedikleri, mahalleye nazaran daha az aidiyet geliştirdikleri, bu alanlarda daha az vakit geçirdikleri için bu alanın kullanılması da yine kısıtlı olmuştur. Bu durum ekonomik, sosyal, psikolojik süreçlerle açıklanabilir.

Daha az ekonomik sermayeye sahip olan, düzenli çalışma olanaklarına erişmekte güçlük yaşayan, savaş nedeniyle yaşantısını değiştirip yeni bir ülkeye risklerle birlikte gelen ve birçok birikimini de kaybeden mülteciler kent alanı içerisinde kira fiyatlarının daha düşük olduğu, alım güçlerine daha uygun olan mahalleleri seçmek zorunda kalmışlardır. Çalışmamızın verilerinde de görüleceği üzere gelir düzeyi diğer katılımcılara göre daha iyi olan grubun mahalleye bağlılığı da farklılık göstermektedir. Gelir seviyesinin artması mahalleye bağlılığı beraberinde getirirken, kent kimliği puanlarında ise tam tersi durum durum vardır. İyi gelir seviyesine sahip olan kişilerin kent kimliği puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Yine çalışmanın verilerinden %45'lik oran, Sosyal Uyum Yardımı verilerine (mülteciler.org.tr, 2021) göre de %41'lik oran Türkiye'de Sosyal Uyum Yardımından faydalanmaktadır. Bu büyük oranın desteklerle geçimlerini sağlıyor olması yaşadıkları yaşam alanının da benzer gelir gruplu insanlarla yaşamasını olağan kılmaktadır. Ayrıca yine ekonomi bulgusuna ekleyebileceğimiz bir diğer çıkarım da çalışmaya dâhil olan katılımcılardan nitelikli meslek kollarında çalışan kişilerin çalışamayan ve işçi-esnaf gibi iş kollarına göre daha yüksek kent kimliği değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Engels (aktaran Şengül, 2001)'in Manchester kentini baz aldığı çalışmasında, kentteki toplumsal kesimler arasındaki mekânsal ayrımların ve yoğunlaşmaların sınıfsal nitelikten kaynaklandığını belirtmiştir. Bu durum da çalışmanın bu bulgusunu anlaşılır kılmaktadır. Nitelikli meslek grupları gerek var oldukları ekonomik sermaye, gerekse de entellektüel bilinç düzeyleri nedeniyle kente daha kolay kimlik geliştirebildiğini düşündürmektedir. Ayrıca çalışmamızda sorulan ikamet ettikleri mahalle tercihinin karşılığı olarak da yüksek bir oranda katılımcı “ekonomik şartlarına uygun olması” sebebi ile o mahalleyi tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu da yaşanan yer ile ekonomik durumun ilişkisini tekrar göstermektedir.

Mültecilerin kente nazaran mahalleye daha olumlu duygular beslemesinin sosyal tarafı da yine sorulan “mahalleyi neden seçtiği” sorusuyla cevap aranabilir. Bu soruda öne çıkan ikinci gerekçe “tanıdıklarımın olması” seçeneğidir. Zincirleme göç teorisi kapsamında da, daha önce literatürde de bahsedildiği üzere, göçmenler göç kararını verirken daha önce öncü olarak göç yolculuğuna çıkmış kişilerden destek alabilirler. Adana ve mahallelerinde yaşayan kişiler öncü olarak arkadaşlarına, akrabalarına, tanıdıklarına rehberlik ederek kentsel alanın kullanılmasında destek olmaktadır. Bu durum meselenin sosyal boyutunu oluştururken bir diğer yanı ise psikolojik tarafıdır. Çalışmamız göstermektedir ki yaşanan yerin psikolojiyle ilgisi vardır ve yer psikolojik iyi oluşa etki etmektedir. Bir arada yaşayan mülteciler yaşadıkları yeri yeniden biçimlendirerek, birbirlerine çeşitli yönlerle destek olarak, risklerden korunarak psikolojik iyi olma haline destek olmaktadırlar. Özcan-Aktan (2019) çalışmasında

da İstanbul Sultanbeyli’de ikamet eden Suriyeli mültecilere Sultanbeyli’yi seçme nedenleri çoklu yanıt istenerek sorulmuş, katılımcıların önemli bir çoğunluğu akrabalık ilişkileri neticesinde, yine önemli bir çoğunluğu da güvenlik sebebiyle diye cevaplamıştır. Aynı çalışmada oturdukları konutu seçme nedenleri sorulmuş, önemli bir bölümü uygun kirasının olması ve akrabalarına yakınlık olarak cevaplamıştır; katılımcıların %69’u Sultanbeyli’de yaşadığı için kendisini iyi hissettiğini, %79’u ayrımcılığa maruz kalmadığını belirtmiştir. Bu çalışmada kentle ilgili sorular sorulmasa da katılımcıların Sultanbeyli’ye dair olumlu hissiyatlar içerisinde olduğu görülmüştür. Göregenli ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında da kentlerin periferik bölgelerinde yerleşen ve kendi içlerinde mekânsal ve sosyal olarak kapalı özellikler gösterilen durumlarda mahalleye bağlılık, kent kimliğinden daha önemli olabilmektedir. Bu durum ayrıca Lewicka’nın (2005, aktaran Göregenli ve ark, 2014) araştırma bulgularıyla tutarlıdır. Mahalle aidiyeti, mahallenin güvenlik hissine imkân tanınması ve kontrol edilebilir olmasıyla bu durum açıklanabilir. Savran (2020) da yukarıda da aktarıldığı üzere göçmenlerin toplumsal ve mekânsal olarak ayrışma pratiğine maruz kaldığını, bir görüşmecisinin Kızılay ve Çankaya tarafına 1-2 kere gittiğini daha sonra polisin bu alanda dilenen kadınları sokaktan topladığını görünce kendisinin de göçmen olması sebebiyle bu muameleye maruz kalabileceği endişesiyle daha sonra gitmediğini aktararak belirtmiştir. Yine çalışmamızda ortaya çıkan bir diğer durum olan “şiddete maruz kalma” %67,1 olarak ortaya çıkmış ve bu durum mahalleye bağlılık ve kent kimliği açısından anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. Buna göre kent kimliği ölçeğinde şiddete maruz kalma oranı daha yüksek şekilde ortaya çıktığı görülmüştür. Bu durum katılımcıların kentle kurduğu ilişkiyi etkilediğini düşündürmektedir. Katılımcılar kente daha az dâhil olabilmekte, kenti daha az deneyimleyebilmektedir. Bu az deneyimleri de kent gibi alanlarda dil bariyerine takılmasına, sosyal, hukuki bilgilere daha az sahip olmaları nedeniyle de şiddetle veya kötü hissetmeyle sonuçlanmaktadır.

Mahalleye bağlılık ve kent kimliği sonuçları incelendiğinde cinsiyet ve yaş değişkenlerinin anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmektedir. Anton ve Lawrence (2014)’ın çalışması cinsiyetle ilgili bu bulguyu destekler niteliktedir. Mandal (2016)’ın çalışması da bu bulguyu destekler nitelikte olup yaşam doyumu açısından da bir farklılık görülmemiştir. Çalışmamızda olan bu durumun da mülteci erkek ve kadınların mekâna karşı geliştirdikleri örüntünün mülteci kimliğinin önüne geçemediğini düşündürmektedir. Kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rolleri gereği farklı zorluklarla günlük yaşam içerisinde baş etmeye çalışırken mülteci olma durumu bu durumu daha zor kılmaktadır. Bir diğer önemli değişken olan yaşın da farklılaşmaya neden olmadığı çalışmamızda görülmüştür. Yine benzer

bir durum yapılan kimi çalışmalarda (Yenice-Kanık, 2020) belirgin fark gözetmediği görülse de, yine Kırıl-Uçar (2019)'un çalışmasında yaş anlamlı farklılık gösteren değişkenlerden biridir.

Yaşanılan yerde ikamet süresinin hem mülteciler için hem de mülteci olmayan topluluklar için önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Yine bu çalışmada da mahallede 6 yıldan daha uzun süre kalmanın anlamlı bir farklılık geliştirdiği; kentte uzun süre yaşamamanın ise anlamlı bir farklılık geliştirmedeği görülmüştür. Çalışmamızda hem olumlu hemde olumsuz olarak ortaya çıkan bu durum mekanın biricikliği olarak değerlendirilebilir. . Hiitola ve Vähä-Savo (2021) uzun süre aynı yerde yaşamayı mekana bağlanmanın garantisi olarak görmemektedir. Yenice-Kanık (2018)'in çalışmasında da ilçe ve şehir kimliği puanlarının ikamet süresi açısından incelendiğinde, ikamet süresinin şehir kimliği puanları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür. Göregenli ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında İzmit'te 22 yıl ve daha uzun süre yaşayan katılımcıların, daha kısa süre İzmit'te yaşayan katılımcılara nazaran, daha olumlu ilişki geliştirdikleri görülmüştür. Ancak çalışmamızı burada ayıran detay Göregenli ve arkadaşlarının çalışmasında kent kimliği değerlerinin de anlamlı farklılık göstermesidir. Bu durum mekânın tüm boyutlarıyla ele alınmasının önemli olduğunu göstermektedir. İkamet süresinin artması Suriyeliler için Suriye'ye karşı özlemin artmasının, bulunduğu yeni ülkede de sosyal sorunlarının artmasının, “geçici koruma” statüsünün uzamasının kente yönelik anlamlı bir farklılık geliştiremediğini düşündürmektedir. Erdoğan (2020)'in çalışmasında da mültecilere “Türkiye ve Suriye dışında başka bir ülkeye gitmek ve oraya yerleşmek ister miydiniz?” sorusu sorulmuştur. 2017 yılında bu soruya verilen en yüksek oranlı yanıt %65,8 ile “Hiçbir şekilde gitmeyi düşünmem” olurken bu durum 2019 yılında %58,6'ya düşmüştür. “Fırsatım olsa giderim” diyenlerin oranı ise %23'den %34,1'e çıkmıştır. Suriyeliler daha önceki göç kararını kendileri belirleyemedikleri gibi yeni göç tercihini de imkanlılık durumuna bıraktığı bu çalışmada görülmektedir.

Çalışmamızda eğitim düzeyi değişkeninin mahalleye bağlılık üzerinde etkili olmadığını ancak kent kimliği üzerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Mekâna bağlılık çalışmalarında farklı yönde bulgular da mevcuttur. Hiitola ve Vähä-Savo (2021)'nin çalışmasında eğitim düzeyinin yere yönelik kimlik geliştirme üzerinde önemli bir değişken olduğu; Göregenli ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında mahalleye bağlılık düzeylerinin katılımcıların eğitim düzeyleri açısından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu, yüksek eğitilmiş katılımcılara kıyasla düşük eğitilmiş katılımcıların yaşadıkları mahalleye daha çok

bağlı oldukları; Yenice-Kanık (2018) çalışmasında ise eğitim düzeylerinin anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür.

5.2. Çeşitli Değişkenlere göre Mültecilerin Psikolojik İyi Oluşlarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmaya katılan katılımcılar arasında cinsiyetin, yaş değişkeninin, eğitim düzeyinin artmasının, medeni durumun, çocuk sahibi olmanın psikolojik iyi oluş üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Doğru (2021)'nin çalışmasında da yaş, cinsiyet ve medeni durumun psikolojik iyi oluş için anlamlı bir durum yaratmadığı görülmüştür. Devran (2018)'in üniversite öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmasında yaşın ve medeni halin tüm alt ölçeklerde, cinsiyetin ise “İnsanlarla Olumlu İlişkiler” alt ölçeği haricinde tüm bağımlı değişkenlerde cinsiyete göre anlamlı fark göstermediği görülmüştür. Kaya-Göktepe (2014)'nin çalışmasında da bireyin yaşadığı aile tipinin geleneksel veya çekirdek aile tipi olmasının psikolojik iyi oluşa anlamlı bir farklılık katacağı savunulmamaktadır. Ancak çalışmamızda çekirdek aile üyeleriyle yaşayan katılımcıların psikolojik iyi oluş puanlarının yüksek puana sahip olduğu görülmüştür. Bu durum çalışmanın hedef gruplarıyla ilgisi olabilirken, mevcut hedef grubumuzun çekirdek ailesiyle daha olumlu psikolojik iyi oluşa dair puanlara ulaşması çekirdek ailenin ekonomik, güvenlik olarak kontrol edilebilirliğinin daha kolay olması şeklinde açıklanabilir.

Ekonomik gelir düzeyin psikolojik iyi oluşu etkilediği görülmüştür. Gelir düzeyi diğer katılımcılara göre daha iyi olan grubun psikolojik iyi oluş düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Göçün sadece hayatta kalmak amacıyla yapılmadığı, ekonomik şartların da iyileştirilmesi için yapıldığı bilinmektedir. Türkiye’de bulunan ve birçok birikimini kaybeden veya birikimleri açısından zarar eden mülteciler ekonomik olarak da kötü koşullarda yaşamaktadır. Bu durum da mültecilerin gelir seviyesinin artmasının psikolojik iyi oluşlarına olumlu etkiler bıraktığını düşündürmektedir. Bu durumu destekleyen (Kaya-Göktepe, 2014; Tatlılıoğlu, 2015; Şengül-Kılıç, 2021) çalışmalar da bulunmaktadır.

Adana’da yaşayan Suriyeli mülteciler tıpkı Özcan-Aktan (2019)'in çalışmasında yukarıda değinildiği üzere Adana’da gecekondular yaratmamış veya kendilerine ait bir fiziki mekân inşa etmemişlerdir. Var olan mekânları dönüştürdükleri, buralara eklentiler yaptıkları, ihtiyaçları doğrultusunda kullandıkları söylenebilir ancak kendi aile yapıları düşünülerek yeniden bir konut inşasına girişmemişlerdir. Daha çok var olan konutları kiralama yönüne gittikleri görülmüştür. Çalışmamıza katılan katılımcıların da %98,7’si oturdukları konutta

kiracı olduklarını belirtmişlerdir. Durum böyleyken konuta müdahalede bulunmaları çok olası değildir. Fakat konutun fiziki imkânlarının, yani konut içerisindeki oda sayısının artmasının psikolojik iyi oluşlarına olumlu katkı sağladığı görülmüştür. Bu durum mahremiyetle, özel alanla ilişkilendirilebilir. Aynı mahallede ve aynı evde yaşam süresinin artmasının katılımcıların psikolojik iyi oluşlarına etkisi incelendiğinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu durum yukarı da belirtilen aidiyet duygusunun gelişmesiyle ilgili olduğunu düşündürmektedir. 3-5 yıldır aynı evde yaşayan katılımcıların, 6 yıl ve daha fazla aynı evde yaşayan katılımcılardan ve 1-2 yıldır aynı evde yaşayan katılımcılardan daha yüksek puana sahip olduğu görülmüştür.

Çalışma Adana’da ve Türkiye’de yaşam süresinin uzun veya kısa olmasının katılımcıların psikolojik iyi oluşları üzerinde anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir. Suriye Savaşının 10. Yıla girmesi, Türkiye’ye gelip geri dönemeyen Suriyelilerin hala “geçici koruma” statüsü altında kalması, kent mekânında ayrımcılığa, şiddete maruz kalması, uyum politikalarının henüz yaygınlaştırılmaması, dil bariyeri, yeterli gelire sahip olamama gibi zorluklar Suriyeli mültecilerin gündelik hayata dâhil olmasını zorlu hale getirmektedir. Bu gibi durumlar Suriyelilerin Türkiye’de kalış süresinin psikolojik iyi oluşlarına anlamlı yönde katkı sağladığını göstermemektedir. Yaşam süresiyle ilgili Bhugra (2004)’nın Amerika’da yürüttüğü çalışması, her ne kadar patolojik bir durumdan bahsetse de, Amerika’da uzun süre kalan Norveçli göçmenlerin, yeni yerleşenlere nazaran şizofreni tanısı almalarının daha yoğun olduğunu göstermiştir.

5.3. Çalışmanın kısıtları

Yapılan görüşmelerde yapılan Arapça ve Türkçe bilgilendirmelere rağmen çalışmaya katılmak istemeyen bireyler olduğu, bu bireylerin çalışmanın ne amaçla kullanılacağını tam olarak kavrayamadığı, araştırmacılara güven duyulmadığı da görülmüştür. Bunları kısaca başlıklar halinde belirtmek diğer çalışmalar için yararlı olacaktır.

5.3.1. Muhaberat Endişesi

Yapılan görüşmeler sırasında Suriyeli mültecilerin Suriye resmi istihbarat örgütü olan İdare el-Muhaberat al-Ama’dan hala çekindikleri, bu örgüt elemanlarının Türkiye’de de Suriyeli mültecileri takip ettiği, onlara zarar vereceği endişesi görülmüştür. Yapılan

görüşmelerde bu soruna da dikkat çektikleri görülmüş, anket sonucunda endişesinin haksız çıktığını görünce bu durumu araştırmacıyla paylaşmışlardır. Bu durum daha önce Kaya (2020)'nın çalışmasında da belirtilmiştir.

5.3.2. Sosyal Yardımların Kesilme Endişesi

Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin en çok yararlandığı düzenli yardım Sosyal Uyum Yardımı programıdır. 2016 yılı itibariyle Türkiye'de kayıtlı olarak yaşayan Suriyeli mülteciler demografik şartları, muhtaçlık durumları göz önüne alınarak sosyal yardımlardan faydalanabilmektedir. Sosyal Uyum Yardımı (SUY) kamp dışında yaşayan yabancı uyruklu kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamaları, ekonomik ve sosyal olarak daha kötü duruma sahip olmamaları amacıyla verilen nakdi yardım programıdır (Erdoğan, 2020). Hane içindeki gerekli şartları sağlayan ailelerde kişi başı 155 TL olacak şekilde bu yardımdan faydalanabilmektedir. 30 Eylül 2021 tarihi itibariyle bu yardımdan 1.372.335 kişi yararlanmaktadır (Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, 2021). Bu sayı Suriyeli mültecilerin önemli bir kısmının sosyal yardım olarak geçimlerini sağladıklarını veri olarak göstermektedir. Bu durum onlar için bu kadar önemliyken önemli olan bir diğer durum da bu yardımların kesilebileceği endişesidir. Başvuru mekanizmasına zor erişim, adres güncelleme zorluğu, başvuru yapıldıktan sonra en az 6 haftalık bekleme-değerlendirme süresi mültecilerin bu yardımı kaybetme endişelerini haklı çıkartmaktadır. Toplanacak verilerin de aleyhinde kullanılacağı endişesini taşıyan mülteciler bu durum sebebiyle de araştırmadan endişe ettikleri görülmüştür.

5.3.3. Geri Gönderilme Endişesi

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ülke sınırlarını geçip Türkiye'den koruma talep eden yabancıların ülkelerine geri gönderilmemesini 4. Maddede aktarır. Bu maddeye göre "Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez." (YUKK, 2014). Bu durum yasayla da belirtildiği şekilde güvence altına alınmışsa da Suriyeli mülteciler arasında ülkelerine gönderilme endişesinin

olduğunu sahadaki gözlemlerden anlayabiliyoruz. Araştırma için görüşmek istediğimiz mülteciler içinde azımsanmayacak sayıdaki kişi görüş paylaşımları halinde riskli bir davranış yapacaklarını düşündüğünden çalışmaya katılmak istemediklerini belirtmiştir.

5.3.4. Covid-19 Salgını

2019 yılının Mart ayında ülkemizde görülmeye başlanan Covid-19 salgını birçok insanın hayatını kaybetmesini, hastalanmasına yol açmıştır. Bireysel bir sağlık sorunundan ziyade halk sağlığı sorunu olan bu durum hayatın birçok noktasını etkilediği gibi akademik çalışmaları da etkilemiştir. Bu konuda da tezin yürütülmesi süreci sekteye uğraması nedeniyle 1 dönem uzatma talep edilmiş, ‘yeni normalleşme’ sürecinin ardından da veri toplanmaya başlanmıştır. Ancak bu süreçte hem insanların gündelik hayat içerisine dâhil olmaması, bir araya gelmekten imtina etmesi bu çalışmayı da zorlamıştır.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

2011 yılında Suriye’de başlayan savaş onuncu yılını geride bırakırken Türkiye’ye yönelen Suriyeli göçü de onuncu yılına girmektedir. Yaşanılan bu savaş nedeniyle Türkiye’ye gelmek zorunda kalan ve “geçici koruma” statüsü edinen Suriyeliler “geçici” olan statüleriyle birlikte %99’unun üzerinde bir nüfusla Türkiye kentlerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu çalışma da Adana’da yaşayan Suriyeli mültecilerin mahalleye bağlılıkları ve kent kimliklerinin psikolojik iyi oluşlarına odaklanmıştır.

Çalışma Suriyeli mültecilerin Adana’da küçük oluşumlar, izole yapılar oluşturmalarından ziyade birçok mahallede ikamet ettiklerini, seçilen bu mahallelere yerleşmelerinin daha çok ekonomik ve sosyal ilişkiler kaynaklı geliştiğini ortaya çıkarmıştır. Her ne kadar mekânsal anlamda izole olma durumu Suriyelilerin yaşadığı bütün mahallelerde yaygın görülme de Van Kempen ve Özüekren (1998)’in mekânsal ayrışma diye tariflediği grup üyelerinin eşit bir şekilde dağılmasından ziyade gözle görülür bir çoğunluğa ulaşması durumuyla örtüşür. Bilhassa Seyhan’ın güney bölümünde literatür kısmında da verilen ve kendilemenin yoğun geçtiği yerlerde bu durumun daha bariz görünürlüğe kavuştuğu belirtilebilir. Mültecilerin yoğunlaştığı ve mekânsal anlamda da ayrıştıkları mahallelerde kendilemenin daha yoğun gerçekleşebilmesi, sosyal-ekonomik-kültürel motiflerini daha görünür hale getirebilmeleri mahalleye bağlılıklarını etkilemiştir. Bu durumun nihai bir sonucu olarak da bir arada yaşama, grup üyeliğinin vermiş olduğu birçok kazançla birlikte mültecilerin psikolojik iyilik halinin yükselmesini sağlamıştır. Ancak sayıca daha az yaşadıkları ve görünürlüğe de daha az erişebildikleri alanlarda da mahalleye karşı bağlılık geliştirmeleri yine psikolojik iyi oluşlarını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Yani mültecilerin psikolojik iyilik haline etki eden durumun yalnızca grup üyelerinin yoğunlaşması, bir arada yaşaması değil aynı zamanda fiziksel yapıyla da kurdukları ilişkidir.

Mültecilerin mahalleye bağlılıkları ve psikolojik iyi oluşları paralel şekilde seyrederken kent ile kurdukları ilişki değişebilmektedir. Mahalleye bağlılığın artması, kent kimliğinin de artmasını beraberinde getirmemektedir. Bu durum mekânların biricikliğiyle açıklanabilir. Her mekân özeldir ve mekân üzerinde konumlanan kişi mekânla kurduğu ilişkisini kendisi belirler. Mekâna bağlılık duymak veya mekânla karşılıklı kimlik inşa etmek

kişinin gönüllülüğüne dayanır. Kent mekânının hiyerarşik bir yapıya sahip olduğunu da hatırlarsak bu hiyerarşi içerisinde “geçici koruma” statüsüne sahip olan Suriyelilerin kent ile ilişkisinin de daha düşük düzeylerde olması anlaşılabilir bir durumdur. Belki burada mahalle ve kent kavramını mülteciye sormak da yararlı bir bilgi olabilir. Neticede bizim fiziksel koordinatlar ile tariflediğimiz ve sınırları olan mahalle, kent gibi yapılar, üzerinde yaşayan kişi için sınırlardan ziyade kendi tariflediği, kendi bilgileriyle de sınırlı yapılardır. Bir kişinin mahalle algısı evinin konumlandığı yer ve çevresiyken, kent ile tarif ettiği yer de daha çok kent meydanının bulunduğu, Belediye, Valilik gibi kamu kurumlarının olduğu yerler de olabilir. Bu algı bile hiyerarşik bir yapıya işaret etmektedir. Mültecilerin bu hiyerarşik yapı içerisinde kendileme yapabilmeleri, oraları kendi sosyal-ekonomik-kültürel motifleriyle sergileyebilmeleri pek olası olmadığından bu durum mültecinin kent ile olan ilişkisini de sınırlandırmaktadır. Öte yandan bu durum dil bariyeri, kültürel farklılıklar, sosyal uyum politikalarının hem Türkiye toplumu hem Suriyeliler nazarında yaygınlaştırılmaması gibi saiklerle de açıklanabilir. Henüz Türkçe öğrenememiş ve resmi kurumlarda kendisini ifade etmekte zorlanan Suriyeli mültecilerin göç sonrası yaşam zorluklarıyla daha çok kent gibi hızlı akan, kuralları daha bariz hissedilen kentsel mekânlarda karşılaşmaları kent ile olan ilişkilerini sınırlandırmıştır. Mahalle gibi yapıların daha kolay deneyimlenebilir, kendilenebilir olması da kuşkusuz ki kentten ayrımını beraberinde getirir. Ancak mültecilerin kent ile kurdukları ilişkisinde eğitim seviyesi ve yaş grubu fark göstermektedir. Çalışmamızda da öne çıkan durum eğitim düzeyinin artması kent kimliğini güçlendirirken, 18-29 yaş arasında olan kişilerde de kent kimliğinin diğer gruplara nazaran daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum gençlerin ve iyi bir eğitim statüsüne sahip kişilerin kent mekânlarını daha kolay deneyimlemesi, daha kolay uyum gösterebilmesi nedenlerini de tekrar ortaya çıkarmaktadır.

Göç 10. Yılına girerken mülteciler arasında farklı sürelerde ikamet eden kişiler de bulunmaktadır. İkamet sürelerinin de mültecilerin mahalleye bağlılıkları, kent kimlikleri ve psikolojik iyi oluşlarını etkilediği görülmüştür. Mahallede ikamet edilen sürenin artması mahalleye bağlılığı ve psikolojik iyi oluşlarını da olumlu olarak etkilemiştir. İkamet edilen mahallede yaşam süresinin artması mahalleyle olan ilişkiyi arttırırken kent kimliğini ise olumsuz etkilemiştir. Mahalle gibi mikro yerleşim yerlerinde daha öngörülebilir gündelik yaşam pratikleriyle karşılaşan kişilerin bu alandan çıkmaları daha öngörülemez bir süreci beraberinde getireceğinden bu durum da anlaşılabilir durmaktadır. Kent kimliği ölçeğinin madde yanıt dağılımı da incelendiğinde en yüksek “katılmıyorum” cevaplarından biri “Bu

şehir, günlük yaşamımda çok önemli bir yer tutar.” ifadesi olmuştur. Yine aynı şekilde gelecek planlarında Adana'nın olmasını isteyen kişilerin oranı bir hayli düşük kalmaktadır. Savaş süresinin ve dolayısıyla göçmenlik süresinin uzaması Suriyeli mültecilerin kente olan yaklaşımını da etkilemiş ve kente dair kimlik kazanımını engellemiştir. Göç sonrası yaşam zorlukları, Türkiye’de yaşanan sosyal sorunlar, Covid-19 salgını en kırılgan toplum gruplarından olan mültecileri de zorlu bir duruma sokmaktadır.

Çalışma mekânın akışkan olduğunu da bir kez daha vurgulamaktadır. Keser (2006)'in çalışmasında farklı inanç, kültür, etnik yapılar tarafından yoğunlaşılacak alanların çalışmaya kadar geçen süre zarfında değişime uğradığı, mekânın yeniden üretildiği görülmüştür. Bu akışkan mekânlar üzerinde konumlanan farklı gruplarla mekânın yeniden üretimini daha katılımcı bir şekilde geliştirmek önemli bir noktada durmaktadır. Çalışmada mültecilerin hem Türkiyelilerle hem de menşei ülke vatandaşlarıyla iletişim kurabildiklerini, kendi ülke vatandaşlarıyla iletişimlerinin daha olumlu minvalde olduğu öğrenilmiştir. Bu alanda yapılacak iletişim, sosyal uyum çalışmaları grupların birbirlerine karşı yaklaşımını da daha olumlu noktalara erdirtirecektir. Kapitalist üretim ilişkileri içerisinde rekabete dâhil edilen, ortak paydaları, müştereklikleri çoğaltılamayan bu grupların aynı yerde yaşamaları birbirleri arasındaki sömürünün artmasına, rekabetin ortaya çıkmasına yol açar. İletişiminin artması aralarında yaşanabilecek çatışmaları azaltacağından karşılıklı iyi oluşlarına da etki edeceği düşünülmektedir.

Nihayetinde birey önceki yerine karşı güçlü bağlılık yaşasa da istemeyerek de olsa geldiği yeni yere karşı da bağlılık geliştirebilir. Fakat bağlılık gönüllülükle gerçekleşir.

6.1. Öneriler

Çalışmadan hareketle, göç salt olarak yer üzerindeki insanların bir yerden başka bir yere hareketliliğinden ziyade daha fazla anlam barındırmaktadır. Görüldüğü üzere göç eden kişiler yeni yerlerine giderek psikososyal ve ekonomik süreçler başta olmak üzere birçok yönden olumsuz anlamda etkilenmektedir ve yeni yerde insanlarla ilişki kurdukları gibi yerle de ilişki kurmaktadır. Bu ilişki kimi mahallelerde konut piyasasının daha uygun olması, zincirleme göç faktörü, tanıdık olma gibi sebeplerle birçok mültecilerin kimi mahallelerde yoğunlaşmasını beraberinde getirmiştir. Yerliler tarafından sıkça eleştirilen ve bu çalışmanın doğmasına da yol açan “Suriyeliler mahalleyi ele geçirdi”, “Kendi ülkemizde mülteci konumuna düştük”, “Kendi içlerinde güçlenip Türkleri kovacaklar” gibi herhangi bir temele

oturtulmayan ve ayrımcı, zenofobik söylemler gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Tıpkı Almanya'daki Kreuzberg, ABD'deki Paterson, Brüksel'deki Schaerbeek gibi Türkiyelilerin yoğun bir şekilde yaşadığı yerlerin olma durumu bir ihtiyacı karşılamışken, Türkiye'de Suriyelilerin yoğunlaştığı, İstanbul'da Fatih, Sultanbeyli, Zeytinburnu, Ankara'da Altındağ, İzmir'de Basmane, Mersin'de Demirtaş, Adana'da Kocavezir, Mirzaçelebi gibi alanların var olması da, insanların yaşadıkları mahalleye bağlılık göstermesi de o kadar gerekli ve yararlıdır. İnsanların önceki yerleriyle bağlantı kurucu nesne olarak sahiplendikleri bu alanlar yasalarını yaşamalarına ve yeni yere adapte olmalarına en çok yardımcı olan yerlerdir kuşkusuz. Bu yüzden çok kültürlülük kavramını gerek yerel yönetimlerde, sosyal uyum politikalarında, gerekse toplumsal hayat içerisinde yaygınlaştırabilir kılmak bir arada yaşamın en önemli getirisi olacaktır.



KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç: Konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adams, H., Ghanem, S., & Collins, M. (2018). *Same space, different places: How bonds to place affect well-being and social-cohesion in Syrian refugees and their Lebanese host communities*. London: King's College London.
- Adana Büyükşehir Belediyesi. (2021, Ağustos 2). www.adana.bel.tr adresinden alındı
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akgün, N. (2016). *Suriyeli Mültecilerde Ruhsal İyilik Hali ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Akün, E. (2021). Doğal ve Kentsel Çevrelerin Yetişkin Sağlığı ile İlişkisi. G. Kırıl-Uçar, & D. Hasta içinde, *Çevre Psikolojisi İnsan-Doğa Etkileşimi ve Çevre Davranışı* (s. 65-108). Ankara: Nobel Yayın.
- Alphan, H. (2003). Land-Use Change And Urbanization Of Adana, Turkey. *Land Degrad. Develop*, 14, 575-586.
- Altman, I., & Low, S. (1992). *Place Attachment*. NY: Plenum.
- Anton, C. E., & Lawrence, C. (2014). How Is Where The Heart Is: The Effect Of Place Of Residence On Place Attachment And Community Participation. *Journal Of Environmental Psychology*(40), 451-461.
- Assmann, J. (1997). *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (A. Tekin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Aytaç, Ö. (2017). Kent, Metropol ve Değişen Yer/Mekân İmajları. *Mukaddime*, 1-23.
- Bağcı, S. Ç., & Canpolat, E. (2019). Suriyeli Sığınmacılarda Türklerle Temas ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisinde Aracı Değişkenler. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 7(15), 149-169.
- Berner, E. (2020). Metropol İkilemi: Küresel Toplum, Yerellikler ve Manila'da Kent Arazisi İçin Yürütülen Mücadele. A. Öncü, & P. Weyland içinde, *Mekan*,

Kültür, İktidar Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler (s. 137-162). İstanbul: İletişim Yayınları.

Bhugra, D. (2004). Migration and Mental Health. *Acta Psychiatr Scand*(109), 243-258.

Bilgin, N. (1990). Fiziksel Mekandan İnsani Ya Da İnsanlı Mekana. *Mimarlık*, 90(3), 62-65.

Bilgin, N. (2005). *Siyaset ve İnsan*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Bilgin, N. (2013). *Tarih ve Kolektif Bellek*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Bolak-Hisarlıgil, B. (2008). Martin Heidegger'de "Mekan" Düşüncesi: Hermeneutik Fenomenolojik Bir Yaklaşım. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-13.

Bosswick, W., & Heckmann, F. (2006). *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities*. European Forum for Migration Studies (EFMS) at the University of Bamberg. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

Bradburn, N. M. (1969). *The Structure Of Psychological Well-Being*. Chicago: Aldine Publishing Company.

Canatan, K. (2011). Hollanda'da Etnik İlişkiler, Gettolaşma ve Paralel Toplum Tartışmaları. *Sosyo-ekonomi*, 7-27.

Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cevizci, A. (1999). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Ceylan, V., Algan, C., Yalçın, M., Yalçın, E., & Ak, E. (2017). Suriyeli mülteci ve sığınmacıların çeşitli psikolojik faktörler açısından incelenmesi: Batman örneklemi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 595-606.

Devran, H. (2018). *SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ FAKÜLTELERİNDE EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERDE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ DÜZEYİ VE ETKİLEYEN ETMENLER*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi.

- Dixon, J., & Durrheim, K. (2004). Dislocating identity: Desegregation and the transformation of place. *Journal of Environmental Psychology*(24), 455–473.
- Doğru, Y. (2021). Suriyeli göçmenlerde adil dünya inancı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi: Hatay ili örneği. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erbaş, H. (1999). Metodoloji tartışmaları ışığında göç ve etnisite. *Ankara Üniversitesi DTCF Sosyoloji Bölümü Dergisi*(2), 17-39.
- Erdoğan, M. (2020). *SURİYELİLER BAROMETRESİ 2019: SURİYELİLERLE UYUM İÇİNDE YAŞAMIN ÇERÇEVESİ*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Ezme, A. T., Ezme, G. N., & Yakalı, E. Z. (2017). MÜLTECİLERİN KENTE TUTUNMAK İÇİN ÜRETTİKLERİ GÜNDELİK YAŞAM PRATİKLERİ: KIRŞEHİR VE BİLECİK ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI BİR OKUMA. *I. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Öğrenci Kongresi* (s. 734-747). Konya: Billur Yayınevi ve Basımevi.
- Fried, M. (1966). Grieving for a Lost Home: Psychological Costs of Relocation. J. Q. Wilson içinde, *Urban Renewal: The Record and Controversy* (s. 359-379). London.
- Ganiç, K. (2016). Kentsel yapıtlar üzerinden bir mekânsal bellek okuması: Atatürk Kültür Merkezi (AKM). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Garza-Guerrero, A. C. (1974). Culture Shock its Mourning and Vicissitudes of Identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 22(2), 408-429.
- Gezici-Yalçın, M. (2017). *Göç Psikolojisi*. İstanbul: Pharmakon Kitap.
- GİGM. (2021, Temmuz 1). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü:
<https://www.goc.gov.tr/gezici-koruma5638> adresinden alındı
- Google Maps. (2021). Google:
<https://www.google.com/maps/place/Kocavezir,+Mirza+%C3%87elebi+Sk.,+Seyhan%2FAdana/@36.9835928,35.3153517,17z/data=!4m5!3m4!1s0x152885f703644483f:0xf067e07946843c44!8m2!3d36.983127!4d35.319386> adresinden alındı

- Göregenli, M. (2018). *Çevre Psikolojisi - İnsan Mekan İlişkileri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Göregenli, M., & Karakuş, P. (2017, Aralık). Göç Araştırmalarında Mekan Boyutu:Kültürel ve Mekansal Bütünleşme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 101-115.
- Göregenli, M., Karakuş, P., Kösten, E. Ö., & Umuroğlu, İ. (2014). Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 73-85.
- Greenstein, R., Sabatini, F., & Smolka, M. (2000, Kasım). Urban Spatial Segregation: Forces, Consequences, and Policy Responses. *Land Lines*, 7-9.
- Güleç-Solak, S. (2014). Mekan Kimlik Etkileşimi ve Kentsel Mekandaki Tezahürleri. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güllüpınar, F. (2013). Kent Kuramları. F. Güneş içinde, *Kent Sosyolojisi* (s. 50-83). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Haberler*. (2017, Aralık 21). Ekim 10, 2021 tarihinde www.haberler.com:
<https://www.haberler.com/adana-nin-kucuk-halep-i-10371081-haberi/>
adresinden alındı
- Hiitola, J., & Vähä-Savo, V. (2021). Reassembling attachments: place and well-being among Afghan refugees in a small rural town. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1–17. doi:doi:10.1080/1369183x.2021.1905507
- Huppert, F. A. (2009). Psychological Well-being: Evidence Regarding Its Causes And Consequences. *Applied Psychology: Health And Well-Being*, 1(2), 137-164.
- İlgin, C. (2005). *Konut çevrelerinde/göç aidiyet ilişkisinin belirlenmesi için model: Berlin/Kreuzberg örneği*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- İnce, C. (2018). Göçmenliğin mekânsal sosyolojisi: Şanlıurfa örneği. *Doktora Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- IOM. (2020). *2020 Dünya Göç Raporu*. IOM.
- Jansen in Adana. (2021, Ağustos 15). Adana'da Jansen:
<http://janseninadana.com/anasayfa/> adresinden alındı

- Johanna, H., & Vähä-Savo, V. (2021). Reassembling attachments: place and well-being among Afghan refugees in a small rural town. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1-17.
- Karakuş-Akalın, P. (2021). Yer Bağlılığı Kavramı, Modeller, Yer Bağlılığının Birey, Toplum ve Çevre Yaşamına Katkıları. G. Kıral-Uçar, & D. Hasta içinde, *Çevre Psikolojisi İnsan-Doğa Etkileşimi ve Çevre Davranışı* (s. 109-144). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, A. (2020). Türkiye'de Suriyeli Diasporik Alanların Oluşumu. M. Poyraz içinde, *Aidiyet Göçmen Ve Toplumsal Çeşitlilik*.
- Kaya-Göktepe, A. (2014). *DIŞAVURUMCU SANAT TERAPİNİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE AKIŞ DURUMU VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaygalak, S. (2001). Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekansal Yoğunlaşması: Mersin/Demirtaş Mahallesi Örneği. *Praksis*, 2, 124-172.
- Keser, İ. (2006). *Kentsel dinamikler ve kamusal alan farklılaşması: Adana Nusayrileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keyes, C. L., Shmotkin, D., & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007–1022.
- Kıral-Uçar, G. (2019). Kent Kimliği, Doğayla Temas ve Öznel İyi Oluş. *Mediterranean Journal of Humanities*, 419-430.
- Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G., Guzder, J., . . . Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Canadian Medical Association Journal*, 183(12), E959-E967.
- Korpela, K. M. (1989). Place identity as a product of environmental self-regulation. *Journal of Environmental Psychology*, 9(3), 241-256.

- Kulbaş, E. (2021). Pozitif Psikoloji Temelli Çevrimiçi Grupla Psikolojik Danışma Programının Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Annelerin Psikolojik İyi oluş, Öz Anlayış ve Umut Düzeylerine Etkisi.
- Lalli, M. (1992). Urban-Related Identity: Theory, Measurement, And Empirical Findings. *Journal of Environmental Psychology, 12*(4), 285-303.
- Lefebvre, H. (2017). *Şehir Hakkı*. (I. Ergüden, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lewicka, M. (2011). Place Attachment: How far Have we Come in the Last 40 Years? *Journal of Environmental Psychology, 31*(3), 207-230.
- Mandal, A. (2016). Size and type of places, geographical region, satisfaction with life, age, sex and place attachment. *Polish Psychological Bulletin, 47*(1), 159-169.
- Mazumdar, S., & Mazumdar, S. (2004). Religion and Place Attachment: A Study of Sacred Places. *Journal of Environmental Psychology, 24*(3), 385-397.
- Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği*. (2021, Ekim 11). www.multeciler.org.tr: <https://multeciler.org.tr/yabancilara-yonelik-sosyal-uyum-yardimi-programi-suy/> adresinden alındı
- Nagel, C., & Staeheli, L. A. (2008). Integration and the Negotiation of 'Here' and 'There': The Case of British Arab Activists. *Social & Cultural Geography, 9*(4), 415–430.
- Nail, T., & WOLTERS, E. (2017, Ağustos 11). *Göçmen Figürü (Thomas NAIL ile Söyleşi)*. 2021 tarihinde Ayrıntı Dergi: <https://ayrintidergi.com.tr/gocmen-figuru-thomas-nail-ile-soylesi/> adresinden alındı
- Nicolais, C., Perry, J. M., Modesti, C., Talamo, A., & Nicolais, G. (2021). At Home: Place Attachment and Identity in an Italian Refugee Sample Caterina. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(8273).
- Özcan-Aktan, T. (2019). GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERİN UYUMU İÇİN . *GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERİN UYUMU İÇİN MODERN YAŞAM VE KÜLTÜREL KOŞULLARA UYGUN İÇ MEKANA YÖNELİK KONUT TASARLAMA İLKELERİNİN BELİRLENMESİ VE TASARIM ÖNERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ*. İstanbul: İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ.

- Özçürümez, S., & İçduygu, A. (2020). *Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme Kavramlar, Modeller ve Uygulamalar İle Türkiye*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özdemir, E. (2010). Kentin Tanımlanmasında Sosyolojik Yaklaşımlar: Toplumsal Süreç ve/veya Mekânın Çözümlemesi. *İdeal Kent*, 44-77.
- Perruchoud, R., & Redpath - Cross, J. (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Richard Perruchoud ile Jillyanne Redpath - Cross.
- Proshansky, H. M. (1978). The City And Self-Identity. *Journal of Environment and Behavior*, 10(2), 147-169.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., & Kaminoff, R. (1983). Place-identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3(1), 57-83.
- Rask, K., Astedt-Kurki, P., & Laippala, P. (2002). Adolescent Subjective Well-Being and Realized Values. *Journal of Advanced Nursing*, 38(3), 254-263.
- Reicher, S., Hopkins, N., & Harrison, K. (2006). Social Identity and Spatial Behaviour: The Relationship between National Category Salience, the Sense of Home, and Labour Mobility across National Boundaries. *Political Psychology*, 27(2), 247-263.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719-727.
- Ryff, C. D., & Singer, B. H. (2006). Best News Yet on the Six-Factor Model of Well-Being. *Social Science Research*, 35, 1103-1119.
- Sampson, R., & Gifford, S. M. (2010). Place-making, settlement and well-being: The therapeutic landscapes of recently arrived youth with refugee backgrounds. *Health & Place*, 16(1), 116-131.

- Savran, S. (2020). Ankara'da geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin farklılaşan gündelik yaşam pratikleri: Altındağ örneği. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 1-10.
- Seligman, M. E. (2008). Positive Health. *Applied Psychology: An International Review*, 3-18.
- Selvi-Ünlü, T. (2017). Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekan İlişkisi: Mersin. *Planlama*, 27(1), 75-93.
- Sennett, R. (2010). *Kamusal İnsanın Çöküşü*. (S. Durak, & A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Şeker, D. (2015). Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. B. D. Şeker, İ. Sirkeci, & M. M. Yüceşahin içinde, *Göç ve Uyum* (s. 11-26). London: Translation Press London.
- Şengül, H. T. (2001). Sınıf Mücadelesi ve Kent Mekanı. *Praksis*, 9-31.
- Şengül-Kılıç, F. M. (2021). *Evli Kadınların Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinde Toplumsal Cinsiyet Roller, Algılanan Sosyal Destek ve Eş Desteği Etkisinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Tatlıhoğlu, K. (2012). Üniversite öğrencilerinin kardeş sayıları ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 7(4), 2857-2872.
- Tatlıhoğlu, K. (2015). Üniversite öğrencilerinin aylık gelir ve harcama düzeyi ile Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Bingöl Üniversitesi Örneği). *14(55)*, 1-15.
- Tefek, G. T. (2020). *Kentsel Bellek Bileşenleri Üzerine Hermeneutik Okuma: Adana Atatürk Caddesi Örneği*. Adana: Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tümtaş, M. S. (2012). *Kent, mekan ve ayrışma: Kentsel mekanda ayrışma dinamikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tümtaş, M. S. (2020). *Nöbetleşe Dışlanma*. İstanbul: İletişim Yayınevi.

- Türk Dil Kurumu. (2021, Mayıs 31). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Türk Dil Kurumu:
<https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (2021, Ekim 1). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Türk Dil Kurumu:
<https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996). Place And Identity Processes. *Journal of Environmental Psychology*, 16(3), 205-220.
- UNHCR. (2021, Mayıs 31). *Refugee Data Finder*. UNHCR:
<https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> adresinden alındı
- Ünal, S. (2012, Temmuz). Sosyal-Mekânsal-Siyasal Kümelenme Biçimi Olarak İzmir Kentinde Balkan (Rumeli) Kimliği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 21(3), 49-77.
- Van Kempen, R., & Özüekren, Ş. (1998). Ethnic Segregation in Cities: New Forms and Explanations in a Dynamic World. *Urban Studies*, 35(10), 1631-1656.
- Volkan, V. (2017). *Göçmenler ve Mülteciler: Travma, Sürekli Yas, Önyargı ve Sınır Psikolojisi*. Ankara: Pusula Yayınevi.
- Wirth, L. (2002). Bir yaşam biçimi olarak kentleşme. B. Duru, & A. Alkan (Dü) içinde, *20. YY Kenti* (s. 77-106). Ankara: İmge Yayınevi.
- World Health Organization. (1996). *The World Health Report 1996 Fighting Disease Fostering development*. Cenevre: WHO.

EKLER

EK A. ETİK KURUL ONAYI

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
ADI VE SOYADI	Sinan oğan
ÖĞRENCİ NO	2017100197
ANA BİLİM DALI	Psikoloji
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
İSTEKTE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2020 / 2021 BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Mültecilerin mahalleye bağlılıktan ve kent kimlikleri değerlerinin psikolojik iyi oluş düzeyince incelenmesi
TEZİN AMACI	Bu çalışmada Adana'nın merkez Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde yaşayan Suriyeli mültecilerin mahalleye bağlılıktan ve kent kimliklerinin psikolojik iyi oluşlarını etkileyip etkilemediği tartışılacaktır. Böylelikle mekanın salt anlamda fiziksel bir karşılığundan ziyade psikolojik etkileri incelenmiş olacaktır.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	2011 yılında Suriye'de başlayan ve kısa sürede sönmek yerine iç savaşa dönüşen Suriye krizi milyonlarca insanın yerinden edilmesine, yüzbinlerce yaralanmasına ve hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Savaşın şiddetlenmesinden kısa bir süre sonra ülkemize gelecek koruma talep eden ve bugün 3,6 milyon üzerinde bulunan Suriyeliler geçici koruma statüsüne alınmışlardır. Türkiye'nin 81 ilinde çeşitli nüfus yoğunluklarıyla var olan geçici koruma altındaki Suriyeliler kimi kent alanlarında sosyomekansal anlamda yoğunlaşarak günlük hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Adana ilinde de Suriyeli nüfusun sosyomekansal olarak yoğunlaşmış, daha az yaşadığı mahalleler bulunmaktadır. Çalışma bu mahallelerde yaşayan Suriyelilerin bir arada yaşam pratiğine odaklanarak, beraber yaşamının, aynı mekân paylaşımının psikolojik iyi oluşlarına etkisi ve mekanların salt anlamda fiziksel yapılarıdan ibaret olup olmadığı irdelenmeye çalışılacaktır.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	1. Adana İl Göç İdaresi Müdürlüğü
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI/ ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	TC. Adana Valiliği Adana İl Göç İdaresi Müdürlüğü
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	Adana ilinin Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde ikamet eden geçici koruma altına alınan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı olan 18 yaş üstü kişilerle yüz yüze görüşme gerçekleştirilecektir.
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B.)	1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu (3 sayfa) 2. Mahalleye Bağlılık Ölçeği (1 sayfa) 3. Kent Kimliği Ölçeği (2 Sayfa) 4. Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeği (1 sayfa)
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Sinan OĞAN	ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır. TARİH: 20.04.2021

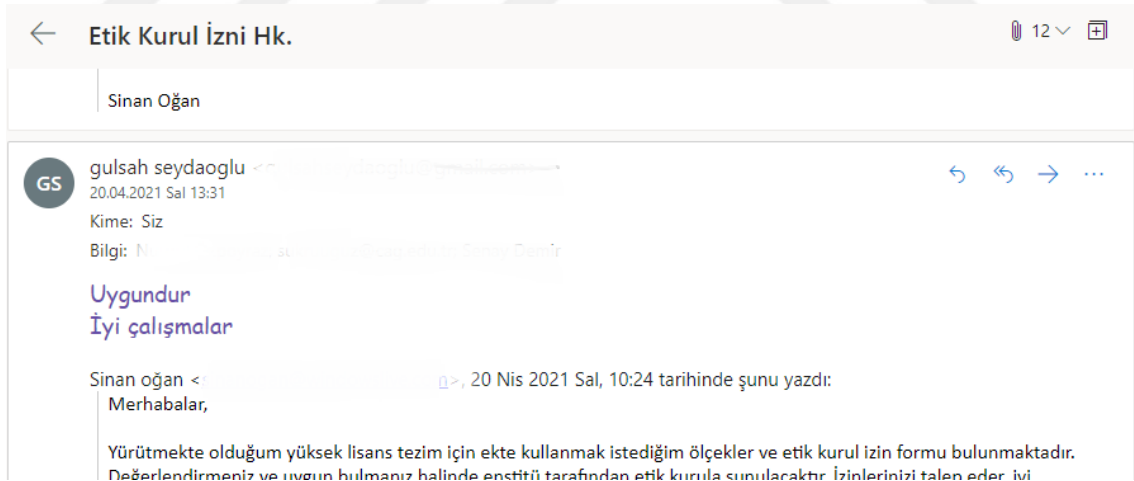
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Psikoloji faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI		SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI		
Adı - Soyadı: Nurgül ÖZPOYRAZ	Adı - Soyadı: Gülşah SEYDAOĞLU	Adı - Soyadı: Şikrü UĞUZ		Adı - Soyadı: Murat KOÇ		
Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı: Prof.Dr.	Unvanı: Prof.Dr.		Unvanı: Doç. Dr.		
İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır		İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır		
20/04/ 2021	20/04/ 2021	20/04/ 2021		20/04/ 2021		
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Ali Engin OBA	Adı - Soyadı: Mustafa Tefvik ODMAN		
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.		
İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır	İmzası :Evrak onayı e-posta ile alınmıştır	İmzası :Evrak onayı e-posta ile alınmıştır	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır	İmzası :Evrak onayı e-posta ile alınmıştır		
20/04/ 2021	20/04/ 2021	20/04/ 2021	20/04/ 2021	20/04/ 2021		
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi		
OY BİRLİĞİ İLE	<input checked="" type="checkbox"/>	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, 26/04/2021 - 26/07/2021 tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE	<input type="checkbox"/>					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

Ek B. Tez Etik Onay E-Postaları

1. Tez Danışmanı Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ Onay E-Postası



2. Tez Danışmanı Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU Onay E-Postası



Psikoloji Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Şükrü UĞUZ Onay E-postası

← Etik Kurul İzni Hk.


| Sinan Uğan

 suguz suguz
20.04.2021 Sal 15:57
Kime: Siz

uygundur
Prof. Dr. Şükrü Uğuz
Psikiyatrist, Psikoterapist
Accredited Cognitive Behavioural Therapist,
European Association for Behavioural and Cognitive Therapies

Etik Kurul Jüri Asıl Üyesi Prof. Dr. Ali Engin Oba Yerine Arş.Gör. Özge ÇETİNER'in Onay E-Postası

← Etik Kurul İzin Hk. 📎 4

 ozgecetiner
20.04.2021 Sal 16:56
Kime: Siz; Nurgul Özpoyraz; gulsah seydaoglu; murat koc; sukruuguz basaran ve 7 kişi daha


Merhaba,

Etik kurulu onay talebiniz Prof. Dr. Ali Engin Oba tarafından uygun görülmüştür.


İyi çalışmalar dileriz,
Arş. Gör. Özge Çetiner

Etik Kurul Jüri Asıl Üyesi Prof. Dr. Yücel ERTEKİN Yerine Dr. Sami DOĞRU'nun Onay E-postası

← Etik Kurul İzin Hk.

 samidogru
20.04.2021 Sal 15:14
Kime: Siz
Uygundur
Prof. Dr. Yücel Ertekin adına Dr. Sami Doğru

Etik Kurul Jüri Asıl Üyesi Prof. Dr. Deniz Aynur GÜLER Onay E-Postası

 Deniz Aynur Güler
10.03.2021 Çar 16:33
Kime: Siz
UYGUNDUR

Etik Kurul Jüri Asıl Üyesi Prof. Dr. Mustafa Tefvik ODMAN Onay E-Postası

← Etik Kurul İzni Hk.

----- İletilen mesajın başlangıcı -----
10.03.2021, 17:05, "mustafa tevfik Odman"

Etik açıdan bir sakınca bulunmamaktadır. Uygundur.

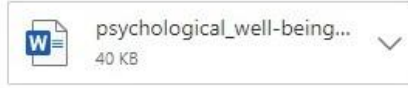
----- İletilen mesajın başlangıcı -----
10.03.2021, 16:08, "Sinan oğan"

Merhabalar,

Çağ Üniversitesi Psikoloji yüksek lisans bölümü öğrencisiyim. Bu tez çalışmamda Adana'da geçici koruma altına alınan Suriyelilerle ilgili bir çalışma yürütmek istiyorum. Ekte talep formum ve uygulanacak ölçeklerim bulunmaktadır. Değerlendirmenizi talep ederim,
Sinan Oğan.

----- İletilen mesajın sonu -----

EK C. Çok Boyutlu Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Kullanım İzni



Merhaba Sinan,

Öncelikle mesajınıza yanıtımı biraz geciktirdiğim için özür dilerim.

İlgili ölçeği çalışmanızda tabii ki kullanabilirsiniz. Ekte yolluyorum.

İyi dilek ve sevgilerimle,

E. Olcay İmamoğlu

Alıntı Sinan oğan

- > Hocam merhabalar,
- >
- > Bu mail adresinizi kullanıp kullanmadığınıza emin olamadım ancak
- > denemek istedim. Çağ Üniversitesi Psikoloji YL bölümü öğrencisiyim.
- > Sivriveli mühterilerin mahalleve ve kente bağılılıklarının psikolojik

EK D. Mahalleye Bağlılık ve Kent Kimliği Ölçekleri Kullanım İzni

← Türkçeye Çevirdiğiniz Ölçekler İçin Kullanım İzni

ranrua | net



melek göregenli

28.12.2020 Pzt 16:37

Kime: Siz

Tabii ki kullanabilirsiniz..) referans verme koşullarına uyacağınızdan eminim..

sevgilerimle
melek göregenli

...



Sinan oğan

28.12.2020 Pzt 10:59

Kime: melek göregenli

Melek Hocam merhabalar,

İyisinizdir umarım. Daha önce de bahsettiğim üzere tezimde Suriyeli mültecilerin, mekana, kente bağlılığı üzerinde çalışıyorum. Sizin çalışmalarınızdan da destek alarak Suriyeli mültecilerin yaşadıkları mahalleye bağlılığını, kente bağlılığı KSE dahilinde ölçmek istiyorum. Bu vesileyle sizin Türkçe'ye uyarladığınız ve üzerinde çalıştığınız mahalleye bağlılık ve ke kimliği ölçeklerini izninizle kullanmak isterim.

Sevgiler, saygılar,

EK E. Sosyo Demografik Bilgi Formu (Türkçe)

Bu çalışma, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Yüksek Lisansı tezi için bilimsel veriler toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar bilimsel amaç doğrultusunda bu tez için kullanılacak olup kesinlikle gizli tutulacaktır. Bu sebeple isim ve diğer kimlik bilgilerinizi yazmanıza gerek yoktur. Çalışmaya katılım kesinlikle gönüllük esastır. Araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi sizin sorulara vereceğiniz cevaplara bağlıdır. Bu sebeple cevaplarınızın gerçek görüşlerinizi belirtmeniz çok önemlidir. Sorulara tüm içtenliğinizle cevap vermenizi diler, yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Sinan Oğan

Mersin Çağ Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı

1.Yaşınız:			2.Cinsiyetiniz:		
3.Eğitim durumunuz:					
<input type="checkbox"/> Okuryazar Değil	<input type="checkbox"/> Okuryazar	<input type="checkbox"/> İlkokul	<input type="checkbox"/> Ortaokul	<input type="checkbox"/> Lise	<input type="checkbox"/> Üniversite
4.Medeni durumunuz:					
<input type="checkbox"/> Hiç evlenmemiş	<input type="checkbox"/> Evli	<input type="checkbox"/> Boşanmış	<input type="checkbox"/> Eşi ölmüş	<input type="checkbox"/> Eşinden ayrı yaşıyor	<input type="checkbox"/>
5.Çocuğunuz var mı: <input type="checkbox"/> Evet <input type="checkbox"/> Hayır			6.Varsa kaç çocuğunuz var:		
7.Okula giden kaç çocuğunuz var:			8.Okul çağında olup okula gitmeyen çocuğunuz var mı:		
9.Nasıl Bir Ailede Büyüdünüz?					
<input type="checkbox"/> Çekirdek Aile (Anne-Baba-kardeşler)		<input type="checkbox"/> Geleneksel Aile (Yakın akrabalar ile)		<input type="checkbox"/> Tek Ebeveynli Aile	
<input type="checkbox"/> Diğer:.....					
10.Şu An Nasıl Bir Ailede Yaşıyorsunuz?					
<input type="checkbox"/> Anne ve/veya Babayla birlikte yaşıyoruz		<input type="checkbox"/> Çekirdek ailele yaşıyorum		<input type="checkbox"/> Boşandım	
<input type="checkbox"/> Birkaç aile bir arada yaşıyoruz		<input type="checkbox"/> Tek yaşıyorum		<input type="checkbox"/> Diğer:.....	
11.Oturduğunuz Ev:		<input type="checkbox"/> Kira		<input type="checkbox"/> Ev Sahibi	
				<input type="checkbox"/> Diğer:.....	
				12.Evinizdeki oda sayısı (salon	

				dahil):.....	
13.Asıl mesleğiniz?			14.Suriye’de ne iş yaptınız?		
15.Şu an çalışıyor musunuz? <input type="checkbox"/> Evet <input type="checkbox"/> Hayır			16.Ne iş yapıyorsunuz?		
17.Ekonomik Durumunuz:		<input type="checkbox"/> Çok Kötü	<input type="checkbox"/> Kötü	<input type="checkbox"/> Orta	<input type="checkbox"/> İyi <input type="checkbox"/> Çok İyi
18.Kızılay-SUY desteğinden yararlanıyor musunuz? <input type="checkbox"/> Evet <input type="checkbox"/> Hayır			19.Evinize giren tüm gelirleri göz önünde bulundurunca; aylık ortalama toplam geliriniz ne kadardır?.....		
20.Kaç yıldır Türkiye’desiniz?		21.Suriye’nin hangi bölgesinden geldiniz?		22.Türkiye’de kaç şehir değiştirdiniz?	
23.Ne kadar zaman Adana’da oturuyorsunuz?		24.Hangi mahallede oturuyorsunuz?		25.Kaç yıldır şu an oturduğunuz mahallede oturuyorsunuz?.....	
26.Kaç yıldır şu an oturduğunuz evde oturuyorsunuz?.....		27.Adana’da kaç ev değiştirdiniz?		28.Kendinizi nereli olarak tanımlıyorsunuz?	
29.Bu mahalleye taşınmanızın burada yaşamamızın nedenleri nelerdir?					
<input type="checkbox"/> Ekonomik şartlarıma uyması sebebiyle		<input type="checkbox"/> Tanıdıklarımın olması sebebiyle		<input type="checkbox"/> Başka yerde ev bulamamam sebebiyle	
<input type="checkbox"/> Burada kendimi mutlu hissetmem sebebiyle		<input type="checkbox"/> İş olanaklarına yakın olması sebebiyle		<input type="checkbox"/> Kendimi güvende hissetmem nedeniyle	
30.Türkçe bilginiz ne düzeydedir?		<input type="checkbox"/> Kötü	<input type="checkbox"/> Orta	<input type="checkbox"/> İyi	
31.Türkçe öğrenmekte zorlanıyor musunuz?		<input type="checkbox"/> Çok zorlanıyorum	<input type="checkbox"/> Kısmen	<input type="checkbox"/> Zorlanmıyorum	
32.Kendinizi en rahat hangi dilde ifade ediyorsunuz?.....					
33.Diliniz nedeniyle resmi kurumlarda derdinizi anlatmakta zorlandığımız oluyor mu?		<input type="checkbox"/> Evet sıklıkla		<input type="checkbox"/> Nadiren	<input type="checkbox"/> Hayır
34.Mahallenizde Suriye vatandaşı olmayan kişilerle iletişiminiz nasıl?		<input type="checkbox"/> Çoğu ile çok kötü	<input type="checkbox"/> Ne iyi ne kötü	<input type="checkbox"/> Bazıları ile iyi	<input type="checkbox"/> Çoğu ile iyi
35.Mahallenizde Suriye vatandaşı		<input type="checkbox"/> Çoğu ile çok	<input type="checkbox"/> Ne iyi ne	<input type="checkbox"/> Bazıları ile	<input type="checkbox"/> Çoğu ile iyi

kişilerle iletişiminiz nasıl?	kötü	kötü	iyi	
36.Yaşadığınız çevrede, mahallede, işyerinde ayrımcılığa- şiddete uğradığınızı düşünüyor musunuz?	<input type="checkbox"/> Hayır, asla	<input type="checkbox"/> Nadiren	<input type="checkbox"/> Evet, sıklıkla	
37.Eğer yaşadıysanız bununla ilgili destek aldınız mı?	<input type="checkbox"/> Hukuki destek aldım	<input type="checkbox"/> Psiko-sosyal destek aldım	<input type="checkbox"/> Hem hukuki hem psiko-sosyal destek aldım	<input type="checkbox"/> Almadım



EK F. Mahalleye Bağlılık Ölçeği

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Bu mahalleyi seviyorum	1	2	3	4	5
2	Bu mahalleyi eleştiren olduğunda savunurum	1	2	3	4	5
3	Bu mahalleden taşınmayı isterim	1	2	3	4	5
4	Burada olmadığımda mahallemi özlüyorum	1	2	3	4	5
5	Bu mahalle ile ilgili herhangi bir konuda bir şey yapmak istemem	1	2	3	4	5
6	Bu mahallede kendimi güvende hissetmiyorum.	1	2	3	4	5
7	Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
8	Bu mahalle ile ilgili konularda bilgi sahibiyim.	1	2	3	4	5
9	Kendimi bu mahalleye yabancı hissediyorum.	1	2	3	4	5
10	Bu mahalle ile gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5
11	Bu mahalle ile ilgili pek bir bilgim yok	1	2	3	4	5
12	Bu mahallede olup bitenleri bilmek isterim.	1	2	3	4	5
13	Bu mahalleye kök saldığımı hissediyorum	1	2	3	4	5
14	Bu mahalle ile bağlarımın koptuğunu hissediyorum	1	2	3	4	5
15	Buradan hoşlanmıyorum.	1	2	3	4	5
16	Benim geçmişim bu mahallededir	1	2	3	4	5
17	Bu mahalledeki insanlar birbirlerine bağlıdırlar.	1	2	3	4	5
18	Bu mahallede insanlar genellikle birbirlerini tanırlar	1	2	3	4	5
19	Bu mahallede çocuklarımızı diğer yetişkinlere emanet edebilirsiniz.	1	2	3	4	5
20	Bu mahalledeki insanlar aynı değerleri paylaşırlar.	1	2	3	4	5

EK G. Kent Kimliği Ölçeği

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Adana, diğer illerde yaşayanlar tarafından itibarlı, saygın bir kent olarak görünür.	1	2	3	4	5
2	Diğer illerle kıyaslandığında Adana pek çok avantaja sahiptir.	1	2	3	4	5
3	Adana turistlere tavsiye edilebilecek bir kenttir.	1	2	3	4	5
4	Bu şehir, diğer şehirlerin imrendiği, özendiği özelliklere sahiptir.	1	2	3	4	5
5	Adana'yı memleketim olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
6	Kendimi Adanalı olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
7	Adana'da kendimi evimdeymiş gibi hissediyorum.	1	2	3	4	5
8	Bu şehir benim bir parçam.	1	2	3	4	5
9	Bu şehirdeki pek çok şey bana geçmişimi hatırlatıyor.	1	2	3	4	5
10	Başka bir şehirde yaşayabileceğimi düşünmüyorum; eğer yaşarsam kendimle ilgili pek çok şeyden vazgeçmek zorunda kalacağım.	1	2	3	4	5
11	Bu şehre içten bir bağlılık hissediyorum; çünkü burasıyla ilgili pek çok anım var.	1	2	3	4	5
12	Bu kenti o kadar iyi tanıyorum ki çok eski bir fotoğrafını bile görsem tanırım.	1	2	3	4	5
13	Adana'da her dolaştığımda kendimi bu kente ait hissedirim.	1	2	3	4	5
14	Bu şehir bana gerçekten çok tanıdık geliyor.	1	2	3	4	5
15	Bu şehri her gün çok yoğun duygularla yaşarım.	1	2	3	4	5
16	Kesinlikle Adana'da kalmak isterim.	1	2	3	4	5
17	Adana'nın geleceğini merak ediyorum, nasıl bir yer olacağını görmek istiyorum.	1	2	3	4	5

18	Adana benim gelecekle ilgili planlarımda çok önemli bir yer tutar.	1	2	3	4	5
19	Kişisel geleceğimde Adana'nın çok önemli bir yeri var.	1	2	3	4	5
20	Bu şehir, günlük yaşamımda çok önemli bir yer tutar.	1	2	3	4	5



EK H. Çok-Boyutlu Psikolojik İyi Oluş (Esenlik) Ölçeği

Aşağıda 18 adet madde verilmiştir. Her bir ifadeye ne ölçüde katıldığınızı belirtmek için kutucuklardan sizin için en uygun olanına işaret koyunuz. Lütfen her bir madde için sadece bir yanıt veriniz ve maddeleri eksiksiz doldurunuz: **Hiç Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum.**

	Hiç	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle
	1	2	3	4	5	Katılmıyorum
1.Güçlü fikirleri olan insanların etkisinde kalırım.						
2.İnsanların genel kabullerine uymasa bile kendi düşüncelerime güvenirim.						
3.Kendimi başkalarının önemli gördüğü değerlere göre değil, kendi önemli gördüklerime göre yargılarımla.						
4.Genel olarak yaşamımda duruma hâkimimdir.						
5.Günlük yaşamın gerekleri çoğu zaman beni zorlar.						
6.Gündelik yaşamın çeşitli sorumluluklarıyla genellikle oldukça iyi baş ederim.						
7.Hayatı gün be gün yaşar, aslında geleceği düşünmem.						
8.Bazı insanlar yaşamda anlamsızca dolanırlar ama ben onlardan değilim.						
9.Bazen hayatta yapılması gereken her şeyi yapmışım gibi hissederim.						
10.Yaşam öyküme baktığımda, olayların gelişme şekline memnuniyet duyarım.						
11. Kişiliğimin çoğu yönünü beğenirim.						
12.Birçok bakımdan, hayatta başarabildiklerimi hayal kırıcı bulurum.						
13.Yakın ilişkileri sürdürmek benim için zor olagelmiştir.						
14.İnsanlar benim verici, vaktini diğerleriyle paylaşmaktan kaçınmayan biri olduğumu söyleyeceklerdir.						
15.İnsanlarla sıcak ve güvene dayalı çok ilişkim olmadı.						
16.Bence insanın kendisiyle ve dünyayla ilgili görüşlerini						

sorgulamasına yol açacak yeni yaşantıları olması önemlidir.					
17.Benim için hayat sürekli bir öğrenme, değişme ve gelişme süreci olagelmıştır.					
18.Hayatımda büyük değişiklikler veya gelişmeler kaydetmeye çalışmaktan çoktan vazgeçtim					



Ek I. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı



T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2100003098
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hakkında

26.04.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.
İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Başak Kaplan, Cansu Yanç, Çağla Usul, Deniz Soycan, Kubra Baydaş, Özge Sabahoğlu, Sinan Oğan** isimli öğrencilerimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'lerde sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 7 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

Ek İ. Çağ Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni Yazısı



T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2100003495

12.05.2021

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.04.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100003098 sayılı yazınız.

İlgi yazıda söz konusu edilen Başak KAPLAN, Cansu YANÇ, Çağla USUL, Deniz SOYCAN, Kubra BAYDAŞ, Özge SABAHOĞLU, Sinan OĞAN isimli öğrencilerin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

**Ek J. Çağ Üniversitesi Tez Anket İzni İçin Adana İl Göç İdaresi Müdürlüğüne
İzin İstek Yazısı**



T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-044-2100003591

19.05.2021

Konu : Sinan OĞAN'ın Tez Anket İzni

ADANA İL GÖÇ İDARESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı Sinan OĞAN isimli öğrencimiz, “Mültecilerin mahalleye ve kente bağlılıklarının psikolojik iyi oluş düzeyince incelenmesi” konulu tez çalışmasını Üniversitemiz öğretim üyesi 1.Tez danışmanı Prof. Dr. Nurgül ÖZPOYRAZ , Çukurova Üniversitesi öğretim üyesi 2.Tez Danışmanı Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU danışmanlığında halen yürütmektedir. Adı geçen öğrenci tez çalışmasında Adana İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bağlı Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde ikamet eden geçici koruma altına alınan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı olan 18 yaş üstü kişileri kapsamak üzere kopyası Ek’lerde sunulan anket uygulamasını yapmayı planlamaktadır. Üniversitemiz Etik Kurulunda yer alan üyelerin onayları alınmış olup, gerekli iznin verilmesi hususunu bilgilerinize sunarım.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

Ek : Tez Etik Kurul Onay Dosyası

EK K. Adana İl Göç İdaresi Müdürlüğü İzin Yazısı



T.C.
ADANA VALİLİĞİ
Adana İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sayı :E-28528747-000-21636
Konu :Sinan OĞAN'ın Tez Anket İzni

29.07.2021

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

İlgi : a) 19.05.2021 tarihli ve 2100003591 sayılı yazınız.
b) Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 03.06.2021 tarihli ve 62103649-000/24426 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı olan Sinan OĞAN'ın "Mültecilerin mahalleye ve kente bağlılıklarının psikolojik iyi oluş düzeyince incelenmesi" konulu tezi kapsamında Yüreğir ve Seyhan ilçelerinde ikamet eden 18 yaş üzeri Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere yönelik anket uygulaması gerçekleştirmek için talep ettiği izin yazısı iletilmiştir.

Söz konusu çalışma, 6458 sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" 94 üncü maddesi ile 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci maddesinde belirtilen gizlilik ilkelerine gerekli hassasiyetin gösterilmesi çalışmaya konu kişilerden ve/veya aile üyelerinden yapılacak araştırmanın hiçbir aşamasında ad, soyad, telefon, eposta adresi, ikametgâh adresi ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi, konunun hassasiyeti göz önünde bulundurularak kişilerin rızalarının alınması ve travma mağduru kişilere, mülakat esnasında oluşabilecek acil durumlar göz önünde bulundurularak, uzman kişilerce mülakat gerçekleştirilmesi, gönderilen sorular dışında soru sorulmaması ses/video kaydı alınmaması ve Covid19 Pandemisi kapsamında Sağlık Bakanlığının önerilerine uygun hareket edilmesi kaydı ile ilgi (b) yazı kapsamında Genel Müdürlüğümüzce uygun bulunmuş olup, çalışma sonuçlarının Genel Müdürlüğümüzle sunulmak üzere Valiliğimizle paylaşılması hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Muzaffer ŞAHİNER
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi (b) yazı

EK L. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Tarafından Kabul Edilen İstek Yazısı



Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı.



Sayı :E-62103649-000-24426
Konu :Sinan OĞAN'ın Tez Anket İzni

03.06.2021

ADANA VALİLİĞİNE
(İl Göç İdaresi Müdürlüğü)

İlgi : 29.05.2021 tarihli ve 28528747-000/15241 sayılı yazınız.

İlgi yazı ile Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı olan Sinan OĞAN'ın; "Mültecilerin mahalleye ve kente bağlılıklarının psikolojik iyi oluş düzeyince incelenmesi" konulu tezi kapsamında Yüreğir ve Seyhan ilçelerinde ikamet eden 18 yaş üzeri Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere yönelik anket uygulaması gerçekleştirmek için talep ettiği izin yazısı iletilmiştir.

Söz konusu çalışma, 6458 sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" 94 üncü maddesi ile 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci maddesinde belirtilen gizlilik ilkelerine gerekli hassasiyetin gösterilmesi; çalışmaya konu kişilerden ve/veya aile üyelerinden yapılacak araştırmanın hiçbir aşamasında ad, soyad, telefon, e-posta adresi, ikametgâh adresi ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi, konunun hassasiyeti göz önünde bulundurularak kişilerin rızalarının alınması ve travma mağduru kişilere, mülakat esnasında oluşabilecek acil durumlar göz önünde bulundurularak, uzman kişilerce mülakat gerçekleştirilmesi, gönderilen sorular dışında soru sorulmaması; ses/video kaydı alınmaması ve Covid-19 Pandemisi kapsamında Sağlık Bakanlığının önerilerine uygun hareket edilmesi kaydı ile uygun bulunmuş olup, çalışma sonuçlarının Genel Müdürlüğümüzle de paylaşılması hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mehmet Sinan YILDIZ
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı